

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

**КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ
ВИБОРЦІВ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ**

Виконав: магістрант 2-го курсу, групи 8.2812-1з
спеціальності 281 «Публічне управління та
адміністрування»

освітньо-професійної програми «Публічне
управління та адміністрування»

М.В. Сергєєва

Керівник: професор кафедри філософії,
публічного управління та соціальної роботи,
доцент, д.філос.н. Глазунов В.В.

Рецензент: професор кафедри філософії,
публічного управління та соціальної роботи,
доцент, д.філос.н. Краснокутський О.В.

Запоріжжя – 2023

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
12 рисунків, 22 таблиці.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Глазунов В.В., професор кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	16.05.2023	16.05.2023
Розділ 2	Глазунов В.В., професор кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	28.08.2023	28.08.2023
Розділ 3	Глазунов В.В., професор кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	10.10.2023	10.10.2023

7. Дата видачі завдання 10 травня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Березень – квітень 2023	<i>виконано</i>
2.	Бібліографічний пошук	Травень 2023	<i>виконано</i>
3.	Розробка основних положень роботи	Червень 2023	<i>виконано</i>
4.	I розділ	Червень – серпень 2023	<i>виконано</i>
5.	II розділ	Серпень – жовтень 2023	<i>виконано</i>
6.	III розділ	Жовтень – листопад 2023	<i>виконано</i>
7.	Систематизація висновків	Листопад – грудень 2023	<i>виконано</i>
8.	Нормоконтроль	Листопад – грудень 2023	<i>виконано</i>

Студент М.В. Сергєєва

Керівник роботи В.В. Глазунов

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер О.В. Заїка

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 123 сторінок, 100 позицій у списку літератури, 11 додатків.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ, ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР ВИБОРЦІВ, МІСЦЕВА ВЛАДА

Мета дослідження: науково-теоретичне обґрунтування сутності формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні й розробка рекомендацій щодо підвищення якості ведення Державного реєстру виборців на основі аналізу теоретичних засад та практичних можливостей.

Об'єкт дослідження: формування системи Державного реєстру виборців.

Предмет дослідження: ведення Державного реєстру виборців на місцевому рівні.

Методи дослідження: аналіз, синтез, графічний, описовий, індукція, дедукція, спостереження.

Новизна дослідження: розглянути можливі шляхи і форми ефективного формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні.

Гіпотеза: формування системи Державного реєстру виборців призведе до виведення виборчого процесу на більш демократичний рівень.

Висновки: 1. Ефективне та дієве формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні сприяє виведенню виборчого процесу на більш демократичний рівень та взаємозв'язку держави і суспільства, що формує політичну націю.

2. Удосконалення нормативно-правового забезпечення формування системи Державного реєстру виборців підвищить демократичність процедур з організації та порядку проведення виборів.

3. Формування системи Державного реєстру виборців потребує удосконалення відповідності високим світовим стандартам забезпечення демократичності виборчого процесу.

4. Однією з інноваційних форм формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні є впровадження електронного урядування.

SUMMARY

The qualifying work consists of 123 pages, 100 items in the bibliography, 11 appendices.

FORMATION OF THE STATE ADMINISTRATION SYSTEM, STATE REGISTER OF VOTERS, LOCAL GOVERNMENT

The purpose of the study: scientific and theoretical substantiation of the essence of the formation of the State Register of Voters at the local level and the development of recommendations for improving the quality of the State Register of Voters based on the analysis of theoretical foundations and practical possibilities.

The object of the study: formation of the State Voter Register system.

The subject of the study: maintaining the State Register of Voters at the local level.

Research methods: analysis, synthesis, graphic, descriptive, induction, deduction, observation.

The novelty of the study: to consider possible ways and forms of effective formation of the State Voter Register system at the local level.

Hypothesis: the formation of the State Voter Register system will lead to bringing the election process to a more democratic level.

Conclusions: 1. Effective and efficient formation of the State Register of Voters at the local level contributes to bringing the election process to a more democratic level and the relationship between the state and society, which forms a political nation.

2. Improvement of the regulatory and legal support for the formation of the State Voter Register system will increase the democracy of the procedures for organizing and conducting elections.

3. The formation of the system of the State Register of Voters requires the improvement of compliance with high international standards for ensuring the democracy of the election process.

4. One of the innovative forms of forming the system of the State Register of Voters at the local level is the introduction of electronic governance.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ ВИБОРЦІВ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ	10
1.1. Стан наукової розробки дослідження ведення Державного реєстру виборців.....	10
1.2. Уточнення змісту основних понять дослідження: «формування системи державного управління», «Державний реєстр виборців», «місцева влада».....	18
1.3. Принципи та методи дослідження формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні.....	24
РОЗДІЛ 2 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ВІДДІЛУ ВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ ВИБОРЦІВ.....	30
2.1. Характеристика принципів, форм та методів діяльності відділів ведення Державного реєстру виборців на місцевому рівні.....	30
2.2. Моніторинг організації роботи відділами ведення Державного реєстру виборців на місцевому рівні.....	38
2.3. Адаптація зарубіжного досвіду у роботі відділів ведення Державного реєстру виборців України.....	50
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ ВИБОРЦІВ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ..	70
3.1. Основні чинники сучасного стану формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні.....	70
3.2. Удосконалення нормативно-правового забезпечення формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні.....	81
3.3. Запровадження інноваційних методів і форм формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні.....	92
ВИСНОВОК.....	109
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	113
ДОДАТКИ.....	124

ВСТУП

Актуальність теми. В українців зараз в пріоритеті найшвидша Перемога, всі наші старання спрямовані на її швидше наближення. Але після перемоги необхідним буде проведення вибори. Головна наша задача полягає у тому, щоб вибори пройшли відповідно до вимог демократичних країн. Розвиток в Україні громадянського суспільства, розбудова системи державного управління в напрямку його демократизації направлена вирішити двоєдине завдання. З однієї сторони, через форми прямої демократії (вибори) громадянам запропонувати можливість здійснювати дієвий вплив на державні та місцеві органи влади з метою забезпечення своїх прав і свобод. З іншої вони мають усвідомити свою відповідальність за складання і звершення державної політики на всіх рівнях (загальнодержавному та місцевому). Головною складовою забезпечення такого права виступають вибори, а їх основа – це формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні.

Проблемна ситуація. Одним з актуальних питань на даному етапі розвитку України можна визначити недосконалість виборчої системи, а також і системи Державного реєстру виборців як складової виборчого процесу. Існуюча система не забезпечує проведення демократичних виборів. Виходячи з зазначеного в роботі розглядатимуться питання вдосконалення виборчого законодавства, та приведення нормативно-законодавчих актів у відповідність до міжнародних норм і стандартів спрямованих, що спрямовані на розвиток демократії та поліпшення якості організації виборчого процесу.

Робота базується на набутках вчених, що досліджували теоретичні питання державного управління, вагомий вплив мали роботи фахівців, які займалися розробками принципів і стадій виборчого процесу, організацією роботи виборчих комісій та організацією легітимної влади. При дослідженні проблематики діяльності Державного реєстру виборців значний вплив мали праці фахівців, що займалися можливістю вдосконалення організації роботи Реєстру та вирішенням проблемних питань становлення Державного реєстру

виборців. Проте комплексне дослідження саме формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні не розглядалася.

Таким чином, набуває актуальності питання формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні, як один з ключових напрямів у процесі організації та проведення в Україні чесних і демократичних виборів до органів влади згідно з законодавчо-правовими нормами.

Формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні та організація ефективної роботи базових елементів системи органів державного управління, а саме, відділів ведення Державного реєстру виборців, як один з параметрів проведення виборів, буде результативно використовуватися та впливати на якість списків виборців. Якщо ці стосунки здійснюватимуться на постійній основі, то це призведе до підвищення демократичних основ суспільного розвитку, прозорості та відкритості системи державного управління. Необхідність вироблення дієвих механізмів такої співпраці викликана потребами нинішньої трансформації України у напрямі забезпечення громадянам якісними адміністративними послугами, також у сфері виборчого права.

Об'єктом дослідження є формування системи Державного реєстру виборців.

Предметом дослідження є ведення Державного реєстру виборців на місцевому рівні.

Мета дослідження полягає у науково-теоретичному обґрунтуванні сутності формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні, як важливої ланки під час проведення максимально демократичних виборів в Україні й розробці рекомендацій щодо його вдосконалення на основі аналізу теоретичних засад та практичних можливостей. Розглянути способи підвищення ефективності системи Державного реєстру виборців до рівня проведення по-справжньому демократичних виборів.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання наступних завдань:

- розглянути стан наукової розробки дослідження ведення Державного реєстру виборців;
- з'ясувати сутнісні характеристики і уточнити зміст основних понять дослідження: «державне управління», «виборчий процес», «вибори», «Державний реєстр виборців» та інші;
- обґрунтувати принципи та методи роботи, що використовуються у даному дослідженні;
- здійснити аналіз принципів, форма та методів діяльності відділів ведення Державного реєстру виборців;
- зробивши моніторинг організації роботи та функціонування відділів ведення Державного реєстру виборців проаналізувати сучасний стан справ та визначитися з основними проблемами, що відображаються на якості списків виборців, на роботі відділів та розглянути можливі шляхи їх вирішення;
- розглянути зарубіжний досвід організації та впровадження реєстрів виборців;
- проаналізувати основні чинники сучасного стану справ у відділах ведення Державного реєстру виборців на місцевому рівні;
- визначити шляхи удосконалення нормативно-правового забезпечення якісного ведення Реєстру виборців;
- розглянути інноваційні методи і форми системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні та шляхи їх запровадження.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що магістерська робота - це комплексне дослідження, на основі якої розроблено науково аргументовано загальну методологічну концепцію удосконалення ведення Реєстру виборців на місцевому рівні; визначається особистим внеском автора у дослідження актуальної науково-практичної проблеми оптимізації теоретико-методологічних засад, можливих шляхів і форм ефективного формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні. У результаті проведення дослідження обґрунтовано необхідність підвищення популяризації

Державного реєстру виборців, що дозволить підвищити якість списків виборців та зацікавленість громадян у необхідності перевірити свої дані у Державному реєстрі виборців

Гіпотеза роботи базується на припущенні, що підвищенням ефективності системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні призведе до:

- виведення виборчого процесу на більш демократичний рівень;
- підвищення якості списків виборців;
- об'єктивного оцінювання роботи працівників відділів ведення Державного реєстру виборців;
- забезпечення більш високої явки виборців на виборчі дільниці;
- формування виборчої культури у громадян, що сприятиме участі громадян у політичному житті країни;
- популяризації Державного реєстру виборців на державному рівні.

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ ВИБОРЦІВ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

1.1. Стан наукової розробки дослідження ведення Державного реєстру виборців

Наше покоління живе у часи соціально-економічні й політичні змін в сучасному суспільстві, ці зміни вимагають негайного реформування органів державної влади та системи виборів. Для України однією з вимог вступу до міжнародних організацій є збільшення демократичності виборчої системи. Це призведе до покращення налагодження дипломатичних зв'язків між економічно розвиненими державами.

У демократичних країнах вибори і виборчі процеси виступають як форма прямої влади народом. В нашій країні, як і у європейських вимоги до виборів та організація проведення виборів закріплено на конституційному рівні. Так, у статті 71 Конституції України встановлено «основні принципи виборчого права: вибори до органів державної влади та органів місцевого самоврядування є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування» [93, с.6].

Так як вибори є народним волевиявленням і як зазначає Цветков В.В. «влада дістає законну силу в ході загальнонародних виборів, це народне волевиявлення є актом, у якому політична воля нації безпосередньо втілюється у владні політичні структури, легітимізує їх, стає державною волею». За його поняттям «саме в момент виборів нація реалізується як суверен, а її члени–як громадяни держави». Отже, демократія проявляється через виборчі процеси та як взаємозв'язок і взаємопроникнення держави та суспільства. Які не протистоять одне одному і не зливаються, а формують політичну єдність громадян – політичну націю [90].

Демократичні процеси у становленні сучасної виборчої системи потребують впровадження ефективних механізмів правового впливу. За визначення Цветкова: «Доктрина держави, що ґрунтується на принципах демократичності, потребує створення чітких та об'єктивно виправданих правил формування представницьких органів влади» [90, с.40-41]. Але удосконалення українського виборчого законодавства виглядає як хаотичне внесенням доповнень та змін.

За останні довоєнні роки у нашій країні відбувалися події, які суттєво вплинули на проведення вітчизняного виборчого процесу. Ми виборюємо демократію, а отже, вибори становляться невід'ємним атрибутом життя. Постійно відбувається тенденція до збільшення якості виборчих процесів. Однак ще досі не вдалося створити налагоджений механізм проведення виборів. Для подолання негативних проявів під час виборчих компаній необхідно забезпечити чесність і прозорість виборчого процесу, створити механізми які якісно формують систему Державного реєстру виборців на місцевому рівні.

Виходячи з вищенаведеного, в дослідженні ми будемо розглядати цілеспрямовані дії суб'єктів державного управління місцевого рівня щодо формування системи Державного реєстру виборців та підвищення ефективності виборчого процесу, що призведе до втілення у реалії нашої країни міжнародних стандартів проведення демократичних виборів.

У березні 2003 року з метою впровадження сучасних інформаційних технологій під час реалізації виборчих прав громадян шляхом забезпечення оперативного формування достовірної інформації, високої надійності її обробки і збереження під час підготовки і проведення виборів та референдумів в Україні, визначених Конституцією і законами України, з використанням новітніх систем передачі та обробки інформації було створено єдину інформаційно-аналітичну систему «Вибори». Система «Вибори» забезпечувала інформаційну підтримку виконання передбачених законами повноважень виборчими комісіями і комісіями з референдуму, органами виконавчої влади на

державному та місцевому рівнях під час підготовки і проведення президентських виборів, виборів народних депутатів України, різноманітних місцевих виборів, а також референдумів [54].

Проблема складання списків виборців була традиційною для всіх виборів. Щоразу списки виборців були каменем спотикання органів виконавчої влади, органів, місцевого самоврядування, виборчих комісій, на їх адресу лунала справедлива критика виборців.

На виконання положень частини 5, 6 статті 102 Закону України «Про вибори народних депутатів України» робочим групам обліку виборців Центральна виборча комісія передала електронні бази даних загальних списків виборців по відповідній адміністративно-територіальній одиниці, що були складені у 2006 році під час підготовки до виборів народних депутатів України. Бази даних були створені у форматі єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» (ЄІАС «Вибори») [64].

Зважаючи на демократичні засади та з метою підвищення якості списків виборців та згідно європейським стандартам в Україні був прийнятий новий Закон «Про Державний реєстр виборців», на його вимоги було створено органи ведення Державного реєстру виборців, що відповідають за формування і постійне ведення списків виборців [54]. Згідно пункту 2 статті 14 цього ж Закону «Центральну виборчу комісію визначено розпорядником Реєстру, який забезпечує та контролює дотримання вимог зазначеного Закону при створенні та веденні Реєстру, забезпечує його організаційне і технологічне функціонування» [54].

Наявність недоліків у механізмах складання списків виборців незадовільно позначилося на можливості реалізації виборчих прав громадян, викликало чисельні нарікання суб'єктів виборчого процесу.

Подолання цих недоліків стало передумовою введення в експлуатацію автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи «Державний реєстр виборців».

З 1 жовтня 2007 року Закон України «Про Державний реєстр виборців» набирає чинності, його положеннями закладається якісно нове правове підґрунтя для формування повних і достовірних списків виборців, які будуть використовуватися під час проведення різноманітних державних та місцевих виборів, а також при проведенні всеукраїнського або місцевого референдуму. Через два роки, 29 вересня 2009 року, Центральна виборча комісія ухвалила рішення про введення у дію автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи (АІТС) «Державний реєстр виборців», яку було сформовано на основі ЄІАС «Вибори».

Як зазначено у Законі України «Про Державний реєстр виборців»: «основними завданнями Державного реєстру виборців є забезпечення державного обліку громадян України, які мають право голосу, а також складання списків виборів для проведення виборів Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад, сільських, селищних, міських голів, всеукраїнських та місцевих референдумів» [54].

Щодо складання списків виборців до прийняття цього закону в українському законодавстві не існувало жодних правил [54].

Метою створення автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи «державний реєстр виборців» визначається «забезпечення реалізації та захисту виборчих прав громадян України і права на участь у референдумах» [79, с.16].

Згідно визначення: «Реєстр – це інформаційна система, що постійно діє, націлена на збір, зберігання і автоматизовану обробку інформації про всіх виборців країни»[54].

У 2019 році був прийнятий Виборчий Кодекс України [9], який врегульовує роботу відділів ведення Державного реєстру виборців та більшість питань, що стосуються виборчого законодавства. В Законі передбачена робота відділів ведення Державного реєстру виборців у вигляді територіальних представництв Центральної виборчої комісії, але пункт розділу щодо

«здійснення повноважень органів адміністрування та органів ведення Державного реєстру виборців регіональними та територіальними представництвами ЦВК набирають чинності з дня, наступного за днем прийняття ЦВК рішення про початок роботи її регіональних та територіальних представництв» [9, розділ ХХХХІІ, стаття 1].

Основний принцип Державний реєстр виборців – це його функціонування незалежно від строків проведення виборчих компаній. Цей принцип ведення Державного реєстру виборців є надзвичайно важливим. Забезпеченню реалізації виборчих прав громадян України сприяє можливість використання персональних даних Державного реєстру виборців в процесі підготовки до виборів. Це призводить до суттєвої оптимізації процесу зі складання та уточнення списків виборців, а також зменшує навантаження на виборчі комісії при здійсненні ними своїх повноважень і дає змогу вийти на високу якість списків виборців [54].

Виборча проблематика та процеси діяльності та впровадження Державного реєстру виборців в Україні досліджувалися такими науковцями та фахівцями з державного управління, серед яких є Е.Афонін [24], В.Бебик [3], Н.Богашева [4], Б.Гаєвський [11], М.Ставніччук [78], Ж.Усенко-Чорна [87], О.Шумляк [98; 99] та деяких інших дослідників.

Для кращого розуміння формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні розглянемо існуючі визначення деяких українських науковців про вибори, виборчі процеси, Державний реєстр виборців тощо.

Так, на думку Б.Гаєвського, «вибори в Україні як політичне явище мають вільні засади і є вищою формою політичного самовираження народу, оскільки вони є доленосною політичною акцією, що не лише пов'язує проблему народного самоврядування через політичну систему країни, а й визначає ментальність кожної людини» [11, с. 58].

Заслуговує на увагу твердження В.Бебика, який відзначає, що «...вибори, даючи змогу електорату формально обирати й усувати політичних лідерів,

уможливлюють співіснування суспільного впливу й державної влади. Це є принциповим у відносинах між громадянами і державою. Вибори є засобом контролю народу над суспільством, але водночас вони є засобом контролю народу над державою, що контролюється безпосередньо державою» [3, с. 68].

Зрозуміло, що в цих визначеннях розглядаються саме проведення виборів демократичних засадах, що «...відбуваються в умовах нестійкої рівноваги між державою і громадянським суспільством, або в умовах підконтрольності держави громадянському суспільству» [3].

З правової точки зору М.І.Ставнійчук визначає: «...вибори як один із найдавніших інститутів конституційного права можуть тлумачитись у «вузькому» та «широкому» розумінні» [77, с.21]. «У першому випадку – це голосування громадян, які проживають на певних територіях за кандидатур, що висунуті до складу представницького органу або на заміщення певної посади. У другому – це техніка голосування, яка використовується в галузі публічного і приватного права для визначення, хто буде обраний до складу відповідних державних органів або буде заміщати певну посаду» [77, с.21]. У виданні «Конституція незалежної України» за редакцією В.Погорілка, Ю.Шемшученка та В.Євдокимова вибори окреслені як «...передбачена Конституцією та законами України форма прямого народовладдя, яка є волевиявленням народу шляхом голосування щодо формування конституційно якісного та кількісного складу органів державної влади та органів місцевого самоврядування» [33, с. 173].

При цьому можна засвідчити появу значної кількості досліджень монографічного характеру, що присвячені проблематиці виборів та виходили як на теренах Україні так і за кордоном. Якщо розглядати вітчизняну науку конституційного права, то варто згадати праці Ю.Ключковського, В.Погорілка, О.Скрипнюка, Ю.Тодики, В.Шаповала та інші.

Детально проаналізував «...аспекти реалізації базових, додаткових та процесуальних демократичних принципів виборів» Бучин М.А. на їх основі

розробив авторську методику визначення рівня демократичності виборів у своїй монографії «Демократичні вибори в Україні» [6].

Науковці розглядали різні підходи до розуміння природи виборчих кампаній, а відповідно і їх технологій. Так, Ю.Шведа загалом під компанією розуміє систему акцій і заходів, обмежених часовими рамками, «...спрямовану на підготовку рішення та формування громадської думки стосовно певного діяча, політичної партії чи політичного курсу» [96, с.10]. На думку С. Рябова, «вибори – це процедурно-комунікативний захід і тому науковець визначає виборчу кампанію як масову кампанію, широкий комплекс заходів та процедур для формування керівних органів у державі» [73, с.25], а В. Нестерович вважає, що «...виборчий процес – це законодавчо визначена сукупність логічно пов'язаних між собою та послідовно здійснюваних етапів щодо організації підготовки та проведення виборів до представницьких органів публічної влади, а також встановлення їх результатів» [40, с. 375].

Українська дослідниця Л. Кочубей визначає: «...вибори – це не тільки процедура формування тих або інших органів влади шляхом голосування, а це складний політичний процес, до якого залучені різні групи і верстви населення, політичні партії та інші громадські об'єднання» [37, С. 11].

Експерт Лабораторії законодавчих ініціатив Д.Ковриженко, що надав велику кількість конституційних пропозицій для удосконалення проекту Закону України «Про Державний реєстр виборців» наголошує на «...узгодженні норм виборчих законів та закону про Реєстр» [31]. Сам проект цього Закону внесли на розгляд народні депутати Ю.Ключковський та О.Задорожній у 2004 р. [32].

Аналіз літератури, яка присвячена проблематиці виборів та діяльності Державного реєстру виборців, показав, що наше суспільство потребує необхідної організації та проведення виборів різного рівня.

Можна сказати, що зазначені вище теорії та дослідження сприяють забезпеченню досконалого, а також ефективного виборчого законодавства в Україні. Щоб вирішити ці завдання необхідне підвищення організаційного

рівня роботи органів державної та місцевої влади. Окрім цього важливо виховувати нових громадян, що мають активну громадську позицію.

Проаналізувавши публікації дослідників та науковців з питання підготовки та проведення виборів розгляду виборчих технологій, організації виборчого процесу, в тому числі функціонування Державного реєстру виборців можна зазначити, що питання, які стосуються виборчого процесу та взагалі виборів, науковцями розглядалося досконало та багатогранно, але у переважній більшості досліджень вибори розглядаються як окремий процес, вилучений з основного. Бо дії, здійснені окремими суб'єктами, протягом певного періоду часу, що пов'язані з підготовкою і проведенням загальнодержавних чи місцевих виборців, встановленням результатів та підведенням відповідних підсумків і є виборчим процесом.

У роботі ми досліджуватимемо формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні. В цьому аспекті великого значення набуває вивчення інструменту державного управління в організації та проведенні виборів взагалі. Тому як, проведення виборчого процесу буде ефективним у разі демократичного формування влади через чесні і прозорі вибори до органів публічної влади, чіткий контроль процедур проведення виборів, а саме якісної організації.

Таким чином, особливість сучасного стану підготовки та проведення виборчого процесу полягає у тому, щоб «...на основі наукових надбань виборчої теорії та практики створити таку виборчу систему, яка б сприяла консолідації суспільства на вирішення проблем державотворення та запобіганню конфліктів між народом і владними структурами та різними гілками влади» [32]. Це завдання можливо вирішити завдяки ефективній організації виборчого процесу та якісному формуванню системи Державного реєстру виборців з боку органів державного управління.

1.2. Уточнення змісту основних понять дослідження: «формування системи державного управління», «Державний реєстр виборців», «місцева влада».

При розгляді формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні та для кращого розуміння суті проблеми необхідно спочатку дати визначення таким поняттям, як «система», «система державного управління», «місцева влада», «Державний реєстр виборців», також розкрити тотожні поняття, та ті, які будуть зустрічатися в ході дослідження і допоможуть ширше зрозуміти сутність проблеми яка досліджується.

Першочергово розглянемо поняття «система». «Система – це множина пов'язаних між собою елементів, що утворюють єдине ціле, взаємодіють між собою та з середовищем, і мають мету» [74]. Системою також називають багато різноманітних понять, як логічних (банківська система, політична система) так і фізичних (нервова система, транспортна система та інш.) [74].

Поняття «система державного управління» розглянемо як одне з головних. «Система державного управління – це сукупність суб'єктів державного управління, які взаємодіють між собою і навколишнім середовищем і утворюють єдине ціле» [74]. Отже система державного управління виступає системою що впливає на правові норми, щодо яких відбуваються владні процеси.

Можна визначити три системи державного управління: системи виконання управлінських рішень; системи вироблення та ухвалення управлінських рішень органами виконавчої влади; системи здійснення контролю виконання ухвалених управлінських рішень [74].

Структура і сутність системи державного управління.

У сучасному демократичному та правовому суспільстві державна влада поділяється на законодавчу, виконавчу й судову. Цей поділ повноважень в Україні визначається Конституцією України (1996 р.) та іншими законодавчими актами [74].

Розглядаючи ці головні гілки влади зазначимо, що «Главою держави є Президент України, законодавчу владу здійснює Верховна Рада України, виконавчу – Кабінет Міністрів України, інші центральні органи виконавчої влади (міністерства, відомства), місцеві державні адміністрації. Судову владу здійснюють Конституційний Суд України, загальні та арбітражні суди» [71].

Державна структура органів влади України загалом різнорівнева: республіканський, обласний та місцевий, що «...визначають правову основу народного господарства, здійснюють контроль за дотриманням законодавчої дисципліни, проводять регулювання соціального ринкового господарства» [80].

В своєму розпорядженні державні структури мають «оборонний і правоохоронний комплекси, зв'язок, освіту, науку, охорону здоров'я, системи електропостачання, дороги загального призначення та інші сфери діяльності» [80]. Так само можна зазначити, що «Держава виступає монопольним виробником алкогольних виробів і зброї. Органи державного управління здійснюють трансфертні платежі, зокрема такі виплати допомоги по соціальному забезпеченню і безробіттю окремих громадян, здійснюючи контроль за податками і державними витратами та реалізуючи свої компетенції в справі контролю за кількістю грошей в обороті, державні органи вносять корективи в економічний процес»[80].

З огляду на визначення у посібнику Н.Нижник та О.Машкова «Системний підхід в організації державного управління» [41] розкриваються основні поняття про структуру механізмів державного управління, теоретичні засади державного управління, системний підхід як методологія державного управління, сучасні принципи управління складними системами до яких відносяться й формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні, «...проблеми використання системного підходу в теорії та практиці державного управління, стратегічне та ситуаційне управління, інформаційно-комунікативні аспекти управління» [41].

В основі процесу управління, що зазначено у книзі: «лежить інформація про ситуацію, що склалася. Для цілеспрямованого функціонування управління

необхідно визначити мету й алгоритм управління, тобто – як досягти цієї мети» [41, с.28].

Зазначені підходи дозволяють системно підійти до аналізу організації якісного ведення Державного реєстру виборців на місцевому рівні.

Розглядаючи механізми управління, то визначення таке: «Механізм управління – це складова частина системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об'єкту» [15].

Як зауважує В.Авер'янов, «...існує «широке» та «вузьке» тлумачення «державного управління». Так, широке тлумачення державного управління – це сукупність усіх видів діяльності держави, а вузьке – діяльність органів виконавчої влади» [15, с. 10-11]. У контексті нашого дослідження ми виходили з вузького тлумачення, розуміючи під цим комплекс заходів з боку органів виконавчої влади, що забезпечують організацію виборчого процесу.

В організації роботи відділів ведення Державного реєстру виборців використовуються обидві управлінські системи. Система «людина-машина» – це щоденна робота спеціалістів у комп'ютерній базі даних. Система «людина-людина» – це постійна комунікація з органами, закладами, установами подання відомостей періодичного поновлення, спілкування з виборцями, виконання розпоряджень вищих гілок влади.

Одне з головних значень у роботі відділів має «системний механізм державного управління – сукупність різних за своєю природою конкретних організаційних елементів у механізмі, що повинні організовувати регулювання, управління в інтересах державної влади, ефективну діяльність державно-управлінської системи» [15].

«Структура механізму державного управління – це сукупність та характер зв'язків і відносин між елементами (підсистемами) системи державного управління» [80]. Структура – це засіб досягнення цілей організації .

Будь-які структурні механізми держави мають ієрархічну структуру. «В

них виділені елементи, що мають певні права і обов'язки по відношенню до інших. Виникнення ієрархічної організованості – це внутрішня потреба системи, одна з важливих особливостей підвищення її стабільності, ефективності функціонування» [41, с.39-40].

Ще одне із понять яке розглянемо – «вибори». Існує велика кількість точок зору у визначенні поняття виборів, хоч у вітчизняній чи зарубіжній науці. «Вибори, на відміну від інших форм народовладдя, постійно і періодично застосовуються у більшості країн світу, є «сучасною, цивілізованою правовою формою завоювання й оновлення влади, приведення її структур до діяльності у відповідність до потреб життя» [72].

Можна розглядати вибори в сучасних умовах, «...вибори – це стрижневий механізм, головна форма прояву суверенітету народу, його політичної ролі як джерела влади. Вони служать також найважливішим каналом представлення в органах влади інтересів різних суспільних груп» [28, с. 566-569]. Крім того, «вибори – найефективніший засіб ліквідації авторитарного режиму і приходу до влади демократичних сил» [28, с. 566-569]. Але це справджується лише за умови хитливої рівності сил держави і громадського суспільства. Це частий прояв у країнах з недосконалим демократичним режимом, в цих країнах «...демократичні прагнення лідерів держави наштовхуються на протидію антидемократичних сил. Поступовий перехід до демократії пов'язаний з виборами в органи державної влади різних рівнів» [28, с. 566-569].

Отже, «вибори» – це одна з пріоритетних та «...найбільш дієвих форм безпосередньої демократії, і одночасно – показник рівня розвитку демократії, громадянського суспільства, правової держави, прав і свобод людини і громадянина» [45, с.254]. Основним завданням виборчого законодавства є забезпечення одного з найважливіших прав людини – право голосу. Поняття «Право голосу – це найголовніше право людини, без якого всі інші права не мають сенсу» [28, с. 570-573].

Наступне поняття для розгляду це є «виборчий процес» – це здійсненнями суб'єктами виборчого процесу виборчих процедур [49].

Відповідно до думки М. Ставнійчук, виборчий процес є прикладом установчого юридичного процесу, «врегульована законом специфічна діяльність уповноважених органів і громадян держави, спрямована на формування конституційного якісного і кількісного складу органів державної влади та органів місцевого самоврядування» [78, с.15].

Слід зауважити, що одним з головних етапів виборчого процесу є «складання списків виборців» для виборів. Завдяки постійному ведення Реєстру виборців у списках виборців можна встановити загальну кількість виборців у будь-якому розрізі. У розрізі виборчого округу, у розрізі району, міста, та окремої виборчої ділянки. На основі списку виборців під час проведення виборів виборці можуть отримати бюлетень, а отже і виконати свою громадянську повинність [75].

Як зауважив О.В.Скрипнюк у «Конституційному праві України» «Списки виборців – це офіційний документ, засвідчений підписом керівника відділу ведення Державного реєстру виборців, і свідчить про наявність у виборця права голосу. На підставі даного документа (списку виборців) встановлюється загальна кількість виборців, які зареєстровані на території виборчої ділянки, та видаються виборчі бюлетені» [75]. Завдяки даним спискам виборців можна ідентифікувати виборця та дозволити йому віддати свій голос на виборчій ділянці.

«Формування списків виборців є головною процедурою визначення та ідентифікації виборчого корпусу, своєрідним «ситом», яке встановлює дієздатність громадян і правові обмеження щодо використання конституційного права на волевиявлення і формування органів державної влади» [97, с.234]. Метою складання списків виборців є «...надання можливості проголосувати кожному виборцю, забезпечивши тим самим реалізацію передусім конституційного принципу загального виборчого права. При складанні списків виборців забезпечується також і реалізація конституційного принципу рівного виборчого права: виборець включається до списку виборців лише на одній виборчій ділянці» [97, с.234].

Для демократичної і ефективної «реалізації активного виборчого права формування виборчого реєстру та списків виборців має відповідати певним вимогам та принципам» [92, с. 32]. Тому ведення Реєстру проходить централізовано, за участі Розпорядника Реєстру (Центральної виборчої комісії) Це складний процес, що забезпечує зменшення ризиків багаторазового (кратного) включення виборців до виборчих списків.

З березня 2009 р. в Україні почала діяти автоматизована інформаційно-телекомунікаційна система «Державний реєстр виборців» (ДРВ), що забезпечує державний облік громадян України, які мають право голосу. Крім того, це унікальний інструментарій збору та опрацювання безпрецедентно точної (для нашої держави) інформації «...щодо об'єктів, за якими здійснюється реєстрація місця проживання громадян» [87, с.31].

«Державний реєстр виборців» – це автоматизована інформаційно-телекомунікаційна система, призначена для зберігання та обробки даних, що містять відомості про громадян України, які мають право голосу на виборах різних рівнів [18, с.159-160]. Організаційно-правові засади створення і ведення Державного реєстру виборців визначені в Законі України «Про Державний Реєстр виборців».

Наступне поняття для розгляду «місцева влада». «Місцева влада – вид публічної влади яка реалізується від імені суб'єктів, що функціонують у межах певних адміністративно-територіальних одиниць. Місцева влада від державної влади відрізняється низкою ознак: а)якщо державна влада поширюється на всіх членів суспільства, то місцева влада – лише на певну їх частину; б)державна влада може розв'язувати проблеми загальносуспільного характеру, місцева влада - лише локальні; в) державна влада є суверенною, місцева влада має підзаконний характер і діє в порядку та межах, установлених верховною владою» [19].

В реаліях нашої країни ми маємо дві системи місцевої влади: система місцевих органів державної виконавчої влади, представлена місцевою і державною адміністраціями та система місцевого самоврядування

представлена виконанням повноважень територіальних громад і сформованих ними муніципальних органів. «За своєю природою, специфічними ознаками, функціями і повноваженнями це різні системи» [19]. Місцеві органи державної виконавчої влади є «...органами державної виконавчої влади на місцях, які підпорядковані органам виконавчої влади вищого рівня, а також підконтрольні та підзвітні відповідним представницьким органам у сфері делегованих ними повноважень». На рівні функціональному «...місцева державна виконавча влада не має самостійних прав і повноважень, відмінних і відокремлених від прав і повноважень органів центральної державної влади» [19, с.181]. Місцева влада, а саме організація роботи на місцевому рівні буде розглядатися в даній роботі на прикладі відділу ведення Державного реєстру виборців районної адміністрації Запорізької міської ради по Заводському району.

На закінчення зазначимо, що у процесі організації та проведення виборів перевагою органів виконавчої влади є системність виконання ними своїх обов'язків, тому що вони завжди характеризуються чіткою субординацією, підпорядкованістю нижчих посадових осіб вищим. Працівники несуть сувору відповідальність за виконання службових обов'язків, повинні відповідати високим освітнім і професійним стандартам, мають перспективи кар'єрного зростання.

Отже, формування системи ведення Державного реєстру виборців на місцевому рівні призведе до істотного покращення процедур підготовки списків виборців, які існують та підвищення їх якості, що є одним із основних завдань України, спрямоване на утвердження інститутів представницької та безпосередньої демократії, реалізацію принципу демократії.

1.3. Принципи та методи дослідження формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні.

Наше дослідження проводиться на принципах об'єктивності та науковості, ми будемо використовувати принципи розвитку та історизму, а також діалектичної єдності теорії і практики.

Принцип об'єктивності є основним для визначення реалій сучасного стану розгляду проблеми, це стосується і стану наукових розробок дослідження і сучасного стану справ з формуванням системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні під час розгляду чинників.

Принцип розвитку та історизму використовуються під час розгляду становлення Державного реєстру виборців, причин необхідності його впровадження, а також вони допомагають розібратися у поетапності зміни якості списків виборців, оскільки опираючись на початкові показники можна прослідкувати та дати об'єктивну оцінку якості списків виборців на теперішній час.

Принцип альтернативності пов'язаний з варіантами удосконалення нормативно-правової бази та можливістю внесення змін для поліпшення організації роботи відділів ведення Державного реєстру виборців що буде наслідком підвищення якості списків виборців.

Принцип діалектичної єдності теорії і практики використовується під час роботи над розділами що потребують порівняння наукового підґрунтя роботи та її практичної частини, а саме під час розгляду нормативно-правового забезпечення Державного реєстру виборців, та запровадження інноваційних методів в формуванні системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні.

Наукові методи являються методологічною основою магістерської роботи, вони ґрунтуються на вимогах всебічного і об'єктивного аналізу формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні. Основою методології дослідження виступають загальнотеоретичні підходи й принципи, що визначають вихідні параметри формування і впровадження Державного реєстру виборців. У дослідженні застосовували комплекс основних дослідницьких методів, спеціальних і загальнонаукових методів, що мають широке застосування в сучасних науках державного управління та конституційного права.

Перш ніж почати дослідження був використаний описовий метод семантичного аналізу, який є основою для подальшого застосування інших методів. З його допомогою був зроблений опис дій, що передбачає ведення Державного реєстру виборців та основних видів діяльності відділів ведення Державного реєстру виборців.

Як один із компонентів описового методу, при написанні основного матеріалу з використанням особистого досвіду, використовувалося спостереження, що допомогло з'ясувати прогалини у законодавчій базі щодо формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні.

Зіставний метод семантичного аналізу був застосований під час вивчення ситуації з підбором працівників на посади членів дільничних виборчих комісій з огляду на різні виборчі компанії.

Системний метод застосовувався для розгляду поняття «систем» та узагальнення наукових розробок вітчизняних та зарубіжних вчених, щодо державного регулювання виборчого процесу.

Діалектичний метод надав змогу розглянути та проаналізувати організаційно-правовий механізм формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні під впливом певних чинників.

Системно-структурний метод допоміг розглянути структуру організації роботи відділів ведення Державного реєстру виборців, що сприяють формуванню системи.

Абстрактно-логічний метод застосовується для формування висновків та теоретичних узагальнень розділів.

Порівняльний аналіз даних допоміг розглянути якісні зміни у Державному реєстрі виборців за час роботи відділів та зробити висновки, щодо результатів роботи. За допомогою порівняльного методу були визначені кількісні показники покращення списків виборців в порівнянні з попередніми роками та зменшення кількості неточностей.

Статистичний метод, з його допомогою вдалося охарактеризувати факти, дати оцінку стану справ та шляхів удосконалення формування системи

Державного реєстру виборців на місцевому рівні, а саме функціонування автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи «Державний реєстр виборців», підвищення рівня громадської відповідальності виборців та правової культури суб'єктів виборчого процесу та інш.

З метою визначення напрямків функціонування відділів ведення Державного реєстру виборців, з'ясування сутності роботи та проблем в формуванні системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні були застосовані методи моніторингу.

Під час аналізу виборчих систем країн Європи значну роль відіграв порівняльно-правовий метод, він дав змогу розгляду оптимального впровадження в українській практиці закордонного досвіду державотворення. Але в умовах сучасних реалій важливо розширювати методологію наукових досліджень у нормативно-правових засадах. Йдеться не тільки про більш широке використання в конституційному праві порівняльно-правового, статистичного, соціологічного та інших методів дослідження.

Широко використано метод історичного пізнання під час опису історії створення Державного реєстру виборців та дослідження проблеми.

На магістерську роботу поширюються, характерні для будь-якого наукового дослідження, загальнонаукові методи і принципи.

Основними методами дослідження все ж залишалися аналіз та синтез, які дозволили прослідкувати розвиток виборчих технологій в Україні і з'ясувати їх тенденції, розглянути зміни, що відбулися за час функціонування Державного реєстру виборців, проаналізувати чинники, що впливають на якість ведення Державного реєстру виборців на місцевому рівні.

Емпіричний метод аналізу та синтезу був використаний для виділення окремих частин загальних понять, виявлення їх особливостей під час уточнення змісту основних понять дослідження та поступовості впровадження Державного реєстру виборців у користування.

За допомогою методу розрахунку була вирахована кількісна характеристика виборців під час анкетування, підрахунку кількості членів

комісій певних категорій, при підготовці звітної частини роботи відділу за роки роботи.

Графічний метод допоміг при поданні наочного результату дослідження, при складанні порівняльних діаграм щодо якісної зміни даних Державного реєстру виборців з огляду на різні виборчі компанії, при наочному зображенні кількості звернення виборців до Реєстру за 14 років роботи.

Під час підведення підсумків написання розділів, спостереження тощо застосовувався метод узагальнення.

У процесі написання можливого використання інноваційних технологій для підвищення якості ведення Державного реєстру виборців, а отже і якості списків виборців використовувалися методи індукції (загальні твердження, висновки) і дедукції – висновок, який робиться на підставі знання загальних властивостей. Зважаючи на зазначене, дедукція й індукція як методи пізнання доповнюють один одного.

Використовували метод аналогії (схожість з іншим), за допомогою якого здобули знання особливості виборчого законодавства різних.

На основі вивчення природи досліджуваного розвитку Державного реєстру виборців застосовується гіпотетичний метод пізнання, що припускає розгляд наукової гіпотези

Комплексний аналіз поставлених завдань було здійснено за допомогою методів дослідження. Так само використавши їх отримали певні теоретичні та практичні результати, були розроблені рекомендації та зроблені .

В роботі було розглянуто методологічні аспекти дослідження формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні, висвітлений стан наукової розробки дослідження проблеми. Під час аналізу теоретичних напрацювань вітчизняних та закордонних науковців з державного управління, соціології, права, політології та інших, що проводили дослідження у галузі виборчого законодавства та виборчого процесу, з'ясовано що над проблемою виборів та окремих виборчих процесів працювали багато науковців та дослідників. Багатосторонній вплив на формування системи Державного

реєстру виборців обумовлює складність вивчення цього питання через наявні теоретичні знання та неузгоджений практичний досвід.

Під час уточнення змісту основних понять дослідження був проведений змістовний аналіз назви теми, розглянуті визначення пов'язані з питанням роботи та необхідні для розуміння терміни. Виходячи з детального аналізу теми роботи та суміжних понять, що використовуються для необхідного розуміння проблематики, була з'ясована суть та необхідний напрямок дослідження.

Завдяки розгляду принципів і методів дослідження формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні були використанні методи і принципи роботи над дослідженням з огляду на більш доречне їх використання. Розглядалося використання підходів, завдяки яким оптимально вирішується наукове завдання дослідження.

Наведені у роботі принципи і методи між собою взаємопов'язані, їх використання доречне з огляду на певну процедуру дослідження та підготовки до нього, спрямовані на оптимальне використання та на ширше розкриття проблематики дослідження.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ВІДДІЛУ ВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ ВИБОРЦІВ

2.1. Характеристика принципів, форм та методів діяльності відділів ведення Державного реєстру виборців на місцевому рівні.

Розглядаючи методи діяльності відділів ведення Державного реєстру виборців ми маємо на увазі конкретні способи і прийоми «організації їх роботи та безпосереднього функціонування. Класифікація цих методів можлива за різними критеріями та їх властивостями. Виділяють наступні методи: виховні, економічні, організаційні, владні; методи організації і методи діяльності, методи примусу і методи переконання; методи прямого і побічного впливу; правові й не правові; емпіричні, наукові, експериментальні та випадкові; регулювання, загальне керівництво, безпосереднє управління; загальні й спеціальні; тактичні й стратегічні» [63].

Найбільш важливе значення, з точки зору предмету нашого дослідження, «має характеристика організаційних та соціально-психологічних методів діяльності відділів ведення Державного реєстру виборців» (див. Рис. 2.1.) [63].

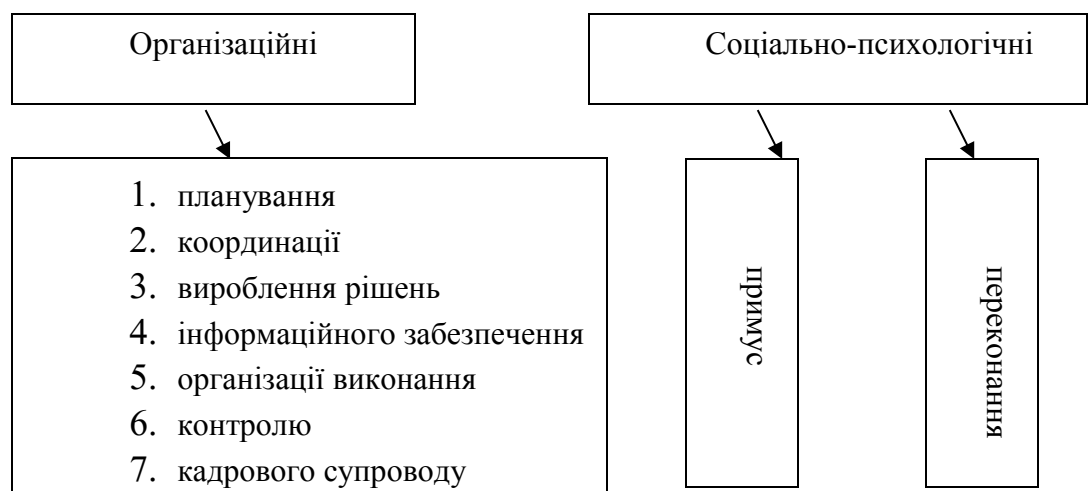

Рис. 2.1. Методи діяльності відділів ведення Державного реєстру виборців

«Сутність організаційних методів полягає у впорядкуванні діяльності структурних підрозділів, працівників відділів ведення Державного реєстру виборців з метою їх оптимального функціонування. Ці методи спрямовані всередину апарату, на підвищення організованості цих відділів, на оптимізацію їх владної діяльності. Вони мають на меті підвищити ефективність практичної реалізації ними своїх завдань, функцій та компетенції» [39]. Поміж організаційних методів діяльності відділів ведення Державного реєстру виборців можна виділити координацію діяльності, планування, вироблення рішень, інформаційне забезпечення, інструктування, роботу з кадрами організацію виконання і контроль за виконанням тощо [39].

Планування – важливий метод діяльності відділів ведення Державного реєстру виборців. Його основа полягає у формуванні системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні, у якісній організації роботи відділів ведення Реєстру, визначенні своїх дій та завчасному прогнозуванні розвитку суспільних процесів у близькому та віддаленому майбутньому. Основні вимоги, що мають додержуватись при використанні даного методу: сполучення поточного планування (на квартал або більш короткий термін) із перспективним (наприклад, на рік); роздільне складання планів організаційних заходів і планів фінансування; комплексний характер планів, у яких сполучаються різні організаційні форми діяльності органів; зміст організаційних планів завжди має погоджуватися з планами інших органів з якими взаємодіє Відділ та зі строками виборчих кампаній; у планах виділяються: основні напрямки діяльності або вузлові питання, конкретні організаційні заходи (надсилання запитів органам влади з питань, що входять до їх компетенції, звітування за вертикаллю (районна адміністрація, міський виконавчий комітет (МВК), обласна державна адміністрація (ОДА), Центральна виборча комісія (ЦВК)), терміни проведення заходів, відповідальні особи; порядок підготовки планів має регулюватися регламентами або положеннями органів [39].

Черговий метод діяльності відділів ведення Державного реєстру виборців являється методом вироблення рішень. Його суть полягає у сукупності засобів і вимог щодо формування владних рішень. Процес ведення Державного реєстру виборців – «це сукупність циклічних дій, пов'язаних з виявленням проблем, пошуком шляхів їх вирішення і організацією виконання прийнятих рішень» [54]. Під час формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні посадові особи Відділу виступають одним з основних елементів загальної системи ДРВ. Вони «приймають велику кількість рішень, здійснюючи планування, організовуючи роботу, мотивуючи людей, контролюючи і координуючи всі процеси, пов'язані з діяльністю Відділу та веденням Державного реєстру виборців» [54].

«Процес прийняття рішення складається з чотирьох основних етапів: 1. Постановка проблеми (визначення цілей). 2. Розробка варіантів рішень. 3. Вибір і оформлення рішення. 4. Організація виконання рішення і його оцінка. Кожен з яких включає певні цикли» (див. Додаток А) [11].

Виходячи з практики роботи відділів ведення Державного реєстру виборців не всі етапи є обов'язковими. Якщо проблема нескладна, а ситуаційні фактори зрозумілі, чіткі та керовані, процес прийняття рішень може бути значно простим і швидким. У цьому випадку після з'ясування проблемної ситуації приймається рішення, яке приводить керований об'єкт у стан, що відповідає заданому [66]. Та коли проблемна ситуація не така очевидна, а її рішення неоднозначне, то процес прийняття рішень вимагає структуризації [66].

Зважаючи на внутрішні інструкції діяльності Відділів та Положення про орган ведення Державного реєстру виборців, необхідно, щоб рішення Відділів, відповідали деяким вимогам. Головні серед них – це законність, обґрунтованість, чіткість формулювань, своєчасність, реальна здійсненність, ефективність, економічність. Обґрунтованість означає, що рішення повинно базуватися на достовірній та достатній інформації. Законність полягає у вимозі, щоб рішення передбачало санкціоновані законом засоби вирішення питань,

було прийняте в рамках компетенції відповідного Відділу. Економічність передбачає, що рішення повинно видаватися лише в разі потреби. Наприклад, зважаючи на значні витрати при друкуванні персональних даних виборців необхідно його здійснювати вже на остаточному етапі перевірки з метою недопущення передруковування [44].

Відділи ведення Державного реєстру виборців в процесі роботи приймає такі рішення, як: (див.табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Класифікація рішень Відділів

Критерій класифікації	Різновид рішення
За змістом	економічні, соціальні, організаційні, технічні
За ступенем обов'язковості	нормативні, ненормативні
За ступенем категоричності	зобов'язуючі (імперативні), рекомендаційні
За кількістю цілей	одноцільові, багатоцільові
За рівнем прийняття рішення	рішення, прийняті органом ведення Державного реєстру в цілому та прийняті окремими посадовими особами
За глибиною впливу	однорівневі, багаторівневі
За напрямом	спрямовані всередину органу (внутрішньо-організаційні), спрямовані назовні органу (публічно-владні)

З вказаного вище виходить, що метод організації виконання рішень – полягає у здійсненні низки організаційно-правових заходів, спрямованих на безумовне втілення в життя прийнятих відділом ведення Державного реєстру виборців рішень [43]. Першочергово рішення має бути доведене до виконавців, які отримують чітку інформацію про те, хто, де, коли, і якими засобами має виконувати прийняте рішення (забезпечується відповідними внутрішніми інструкціями та настановами ЦВК) [43]. Найважливіше завдання посадових осіб полягає у подоланні будь-яких перепон і створенні умов для вибору кращого рішення. Для цього поряд з методами прямого впливу (наказ, розпорядження, адміністративний тиск) заходи матеріального стимулювання працівників (призначення премії), вплив шляхом авторитету, переконання тощо [43].

Розрізняють три основних етапи організації процесу виконання рішень відділів ведення Державного реєстру виборців:

1. Доведення рішень до відома виконавців і всіх зацікавлених суб'єктів (наприклад, згідно з пунктом 6 Положення: «Відділ ведення Реєстру має право одержувати в установленому порядку від виборців, органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, закладів, установ та організацій інформацію, необхідну для ведення Реєстру і виконання покладених на нього завдань») [43].

2. Забезпечення виконавців необхідними для роботи ресурсами.

3. Перевірка виконання повинна мати систематичний характер, має здійснюватися за підтвердженими даними (довідки, звіти, протоколи, стенограми) і доповнюватися безпосереднім ознайомленням із фактичним станом справ [13].

З методом організації виконання рішень тісно пов'язаний метод контролю, який полягає у цілеспрямованому спостереженні за належним виконанням підвладними суб'єктами прийнятих рішень [13]. У новітній юридичній літературі контроль визначається як «...перевірка, а також спостереження з метою перевірки для протидії чомусь небажаному, виявлення, попередження та припинення протиправної поведінки з боку кого-небудь» [13, с. 24]. Фахівці в галузі державного управління зазначають, що функція контролю у державному управлінні полягає «...в аналізі та порівнянні фактичного стану в тій чи іншій галузі з вимогами, які поставлені перед ними, відхиленнями у виконанні поставлених завдань, а також оцінкою діяльності й доцільності саме такого шляху» [13, с. 27]. Наприклад, згідно пункту 6 Типового положення про орган (відділ) ведення Державного реєстру виборців, відділу ведення Реєстру заборонено збирати, вносити до Реєстру та зберігати в базі даних Реєстру відомості (персональні дані виборців), не передбачені Законом України «Про Держаний реєстр виборців». Відповідно до цього положення здійснюється суворий контроль за його дотриманням [84].

Контрольна діяльність у Відділах здійснюється шляхом проведення перевірок, планових і позапланових обстежень, надання доповідей та звітів по вертикалі аж до ЦВК, щомісячне тестування, вивчення матеріалів по заявах і скаргах громадян, політичних партій тощо. Вона має базуватися на принципах об'єктивності, гласності, дієвості та систематичності. Контроль в діяльності відділів ведення Державного реєстру виборців спрямований на забезпечення виборчих прав громадян та якісне ведення Державного реєстру виборців, як складову в формуванні системи ДРВ на місцевому рівні.

Важливу роль в роботі відділів ведення Державного реєстру виборців відіграє «...метод інформаційного забезпечення, що полягає у роботі щодо збору, обробки і оцінки інформації, яка проводиться на всіх етапах процесу прийняття і виконання владних рішень» [18].

Як одна з головних ланок у системі Державного реєстру виборців має метод роботи з кадрами. За характером і службовим становищем виконуваних функцій «... у Відділах виділяються керівники та спеціалісти. Повноваження та кваліфікаційні вимоги до керівника та спеціалістів відділу ведення Державного реєстру виборців визначені в пунктах 8, 10 Положення про орган (відділ) ведення Державного реєстру виборців» [84].

«Метод роботи з кадрами включає також в себе підготовку, підбір і розстановку кадрів, їх перепідготовку, підвищення кваліфікації, заохочення і накладення стягнень» [84].

Крім перелічених організаційних методів, у роботі відділів ведення Державного реєстру виборців «використовуються соціально-психологічні методи – переконання і примус. Переконання полягає у сформуванні в керованого суб'єкта впевненості в раціональності й законності прийнятого рішення й налаштуванні на добровільне його виконання. Воно пов'язано із впливом на суспільну, групову чи індивідуальну свідомість, сприяє її формуванню у вигляді обґрунтування, пояснення, демонстрації певного прикладу та ін. Примус означає схилення суб'єкта до виконання прийнятого рішення незалежно від його волі шляхом застосування до нього заходів

організаційного, особистого, майнового чи психологічного тиску. Примус традиційно розглядається як допоміжний метод діяльності, що застосовується в силу нерезультативності переконання» [82].

На підставі вищевикладеного, можна класифікувати основні форми діяльності відділів ведення Державного реєстру виборців як одного з елементів загальної системи ДРВ (див. табл. 2.2). Форми діяльності діляться на внутрішньо-організаційну, організаторську та матеріально-технічні, в залежності від спрямованості.

Таблиця 2.2

Форми діяльності Відділів ведення Державного реєстру виборців

Форми діяльності відділу		
Внутрішньо-організаційна	Матеріально-технічна	Організаторська
-структура -організація (ліквідація) -розподіл повноважень -взаємозв'язок з іншими організаціями, відділам	-забезпечення діловодства -адмін-господарська част. -технологічні операції (звіти, протоколи засідань, друкування, ксерокопія)	-звіти -складання списків -уточнення списків -зустрічі наради -інструктування

Через внутрішньо-організаційна форму забезпечується формування системи Державного реєстру виборців на місцевому, регіональному та загальнонаціональному рівні. Розподіл функцій і повноважень, організація, реорганізація та ліквідація відділів ведення Державного реєстру виборців з метою належного й ефективного функціонування всієї сукупності органів та посадових осіб є безпосереднім результатом діяльності цієї форми.

Організаторська форма охоплює зовнішній бік діяльності відділів ведення Державного реєстру виборців. Вона поділяється на організаторську та організаційно-масову форми роботи. Реалізація рішень Відділів забезпечується за допомогою першої (надання звітів, складання списків, їх уточнення), а саме, відбувається безпосереднє ведення Державного реєстру виборців. Зміст цієї форми діяльності складають зустрічі та наради, перевірки, інструктування та інспектування. «Організаційно-масова форма діяльності спрямована на залучення громадян до безпосередньої діяльності Відділу – надання, перевірка, уточнення, виправлення списків та персональних даних виборців, доведення до

їх відома прийнятих актів, заходів, що проведені та плануються до здійснення» [41]. Саме завдяки її належній реалізації здатна на відповідному рівні якісно запрацювати вся система Державного реєстру виборців на чолі з ЦВК, її здійснення має вплинути на подолання і запобігання в майбутньому протистояння громадян та посадових осіб, що забезпечують їх виборчі права. Організаційно-масова форма роботи має підняти рівень демократизму організації і проведення виборів, інформованості та заінтересованості населення у реалізації своїх виборчих прав та формування виборчих органів, створити умови для стабільної роботи органів ведення Державного реєстру виборців [43].

Суть матеріально-технічної форми в процесі роботи відділів ведення Державного реєстру виборців базується на тому, що здійснюється великий обсяг дій, робіт, пов'язаний зі складанням довідок, записок, звітів, заповненням бланків звітності, веденням протоколів засідань, обробкою масиву статистичної інформації, виконанням машинописних робіт, розмножуванням документів і стенографуванням тощо. Іншими словами, ці дії можна назвати «технологічними операціями», які забезпечують якісне ведення Державного реєстру виборців [43]. Матеріально-технічна форма діяльності, маючи допоміжний характер щодо інших форм діяльності, є необхідною складовою системи функціонування відділів ведення Державного реєстру виборців, несучи на собі навантаження забезпечення діловодства, адміністративно-господарської частини та інших відповідних ділянок роботи.

Таким чином, організаційні та соціально-психологічні методи діяльності відділів ведення Державного реєстру виборців становлять собою систему, тобто цілісну, внутрішньо узгоджену сукупність, «...застосовуються комплексно, з урахуванням специфіки правового статусу цих органів» [85]. Використання різних форм роботи відділів ефективність функціонування всього державного механізму із забезпечення виборчих прав громадян [85].

2.2. Моніторинг організації роботи відділами ведення Державного реєстру виборців на місцевому рівні.

Нами здійснювався моніторинг організації роботи на базі Відділу ведення Державного реєстру виборців районної адміністрації Запорізької міської ради по Заводському району. Насамперед проаналізуємо роботу даного Відділу дані з приводу організації внутрішньої роботи, а згодом зробимо аналіз здійсненої роботи з метою формування системи ведення Державного реєстру виборців на місцевому рівні за період 2009–2023 рр.

Згідно Закону України від 22 лютого 2007 року №698-V «Про Державний реєстр виборців» на виконання Постанови КМУ від 18.07.2007 №943 «Деякі питання утворення органів (відділів) ведення та регіональних органів (відділів) адміністрування державного реєстру виборців» та відповідно до рішення Запорізької міської ради від 20 липня 2007 р. №4 «Про затвердження загальної чисельності апарату Запорізької міської ради, її виконавчих органів та деякі питання утворення відділів ведення Державного реєстру виборців», на виконання розпорядження Запорізького міського голови від 29.08.2007 №824р. «Про структуру органів управління районних адміністрацій Запорізької міської ради та затвердження штатної чисельності районних адміністрацій Запорізької міської ради» розпорядженням голови Заводської районної адміністрації було утворено відділ ведення Державного реєстру виборців (далі – Відділ) та рішенням Запорізької міської ради затверджено Положення про Відділ [54; 16; 56; 69; 59].

Відділ ведення Реєстру – є структурним підрозділом районної адміністрації Запорізької міської ради по Заводському району, створюється головою районної адміністрації міської ради на підставі структури органів управління районної адміністрації Запорізької міської ради, затвердженої розпорядженням міського голови, підпорядковується голові районної адміністрації міської ради та заступнику голови районної адміністрації міської ради згідно з розподілом обов’язків [84]. Відділ підпорядкований та підзвітний розпоряднику Реєстру (Центральній виборчій комісії) голові районної

адміністрації Запорізької міської ради по Заводському району, а також підпорядковується відділу адміністрування Державного реєстру виборів апарату Запорізької обласної державної адміністрації.

Поряд з автоматизованою системою управління в організації роботи відділів ведення Реєстру також застосовується і «вертикальна» система розміщена в порядку підлеглості – від вищої ланки до нижчої. (див. рис. 2.2)

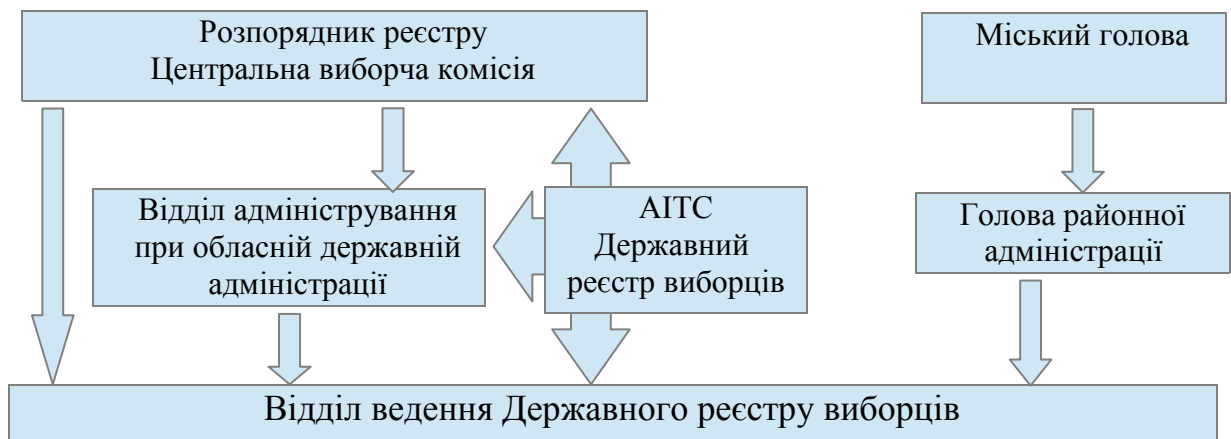

Рис. 2.2 Підпорядкування відділу ведення Державного реєстру виборців районної адміністрації Запорізької міської ради по Заводському району

Можна виділити найважливіші завдання відділу Державного реєстру виборців такі як: «...ведення Реєстру виборців, до якого вносяться відомості про громадян України, що мають право голосу і перебувають чи проживають на території села, селища, міста районного значення, які входять до складу відповідного району, а також про громадян, що мають право голосу, тимчасово перебувають чи проживають за межами України, але офіційно зареєстровані в районі; складання та уточнення списків виборців в розрізі виборчих діляниць під час проведення виборчого процесу» [43].

Щоб провести моніторинг організації роботи необхідно розглянути одну із основних засад ведення Реєстру, а саме захищеність. Це означає, що Відділ забезпечує «...захист Реєстру у процесі його створення та ведення, у взаємодії з Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України, що передбачає забезпечення захисту бази даних Реєстру від несанкціонованого доступу та зловживання доступом, від незаконного використання персональних

даних Реєстру, порушення цілісності бази даних Реєстру та його апаратного чи програмного забезпечення шляхом застосування засобів технічного захисту інформації, відповідних організаційно-правових заходів та встановлення юридичної відповідальності за порушення захищеності Реєстру» [43].

Що стосується приміщень Відділів, то застосовуються правила або режим, з обмеженим доступом до приміщення. Для цього прийняли «Порядок доступу до приміщення відділу ведення Державного реєстру виборців районної адміністрації Запорізької міської ради по Заводському району та заходи щодо забезпечення захищеності бази даних Реєстру», затверджений головою районної адміністрації Запорізької міської ради по Заводському району. Відповідно до Порядку є «Заходи щодо захисту бази даних Реєстру від несанкціонованого доступу» [63].

Згідно з постановою ЦВК №73 від 9 квітня 2013 року при перебуванні у приміщеннях відділу інших осіб «...працівники Відділу зобов'язані вжити заходи щодо унеможливлення ознайомлення сторонніх осіб з інформацією, яка виводиться на монітори працівників» [63]. «Працівники Відділу не мають права розголошувати інформацію, яка міститься у базі даних Реєстру, на підставах та у спосіб, не передбачені Законом України «Про Державний реєстр виборців», та передавати відомості, необхідні для доступу до Реєстру іншим особам. Забороняється виносити з приміщень відділу ведення Державного реєстру виборців або використовувати не за призначенням комп'ютери та оргтехніку Відділу без письмового дозволу начальника Відділу» [63]. «Також забороняється копіювання чи вивантаження програмного забезпечення чи бази Реєстру або її частини з комп'ютерів Відділу без дозволу начальника Відділу. Важливе значення має положення Порядку про те, що документація та електронні носії, які містять інформацію бази даних Реєстру повинні зберігатися в сейфі, або в металевій шафі в приміщенні Відділу. Виносити документацію та електронні носії, які містять інформацію бази даних Реєстру з приміщення відділу, або направляти їх в органи виконавчої влади та місцевого

самоврядування, організації, установи, підприємства без письмового дозволу начальника Відділу не дозволяється» [63].

Зважаючи на Положення про захист інформації в Україні «За порушення захисту Реєстру, несанкціонований доступ або зловживання доступом до Реєстру, порушення цілісності Реєстру, спотворення або незаконне знищення персональних даних Реєстру, незаконне копіювання бази даних Реєстру або її частини законами встановлена адміністративна, кримінальна та інша юридична відповідальність» [46].

Згідно Постанови ЦВК від 27 грудня 2007 року № 577 Відділ має гербову печатку, штампи для реєстрації вхідної кореспонденції. Була виготовлена вивіска Відділу встановленого зразку [67].

Зважаючи на вимоги закону України «Про Державний реєстр виборців» працівники Відділу мають право одержувати в установленому порядку від виборців, органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, закладів, установ та організацій різних форм власності інформацію необхідну для ведення Реєстру і виконання покладених на відділ завдань, на підставі відомостей, отриманих від суб'єктів подання, працівники відділу здійснюють відповідні зміни щомісячного поновлення бази даних Реєстру [54].

Те, що стосується використання, зберігання, а також передачі відомостей про персональні дані виборців, називаються інформаційними зв'язками (відносинами) Відділів. Вони умовно поділяються на дві групи: інформаційні зв'язки у межах структур державної влади (внутрішні) та інформаційні взаємовідносини, що встановлюються поза межами цієї системи з приводу отримання необхідних для її функціонування відомостей (зовнішні) – відповідна інформація від громадян України [61].

Збір інформації, її аналіз та узагальнення є передумовою управлінських рішень, що надходить. «При цьому обсяг інформації зазвичай має бути субмінімальним, тобто мінімально повним для прийняття обґрунтованого владного рішення. Інформаційна надлишковість підвищує якість рішення, але збільшує час на прийняття рішення і підвищує вартість інформації. Навпаки,

нестача інформації ускладнює вироблення правильного рішення, збільшує ступінь ризику. Однак під час прийняття найбільш важливих, стратегічних рішень корисно створювати надлишковість інформації, іноді навіть дублювати її» [11]. Це стосується перевірки можливого кратного включення в Реєстрі, коли необхідно удостоверитися що це одна і та сама особа чи різні виборці.

Крім достатності, до інформації, що використовується відділами ведення Державного реєстру виборців, висувають відповідні вимоги: доречність, повнота, вірогідність, відкритість, насиченість, оперативність. З цією метою ЦВК було видано Постанову «Про Порядок первинного формування бази даних Державного реєстру виборців» [67].

Так, Порядок первинного формування бази даних Державного реєстру виборців визначає дії щодо забезпечення здійснення первинного формування бази даних Державного реєстру виборців відповідно до статті 36 Закону України «Про Державний реєстр виборців» [54]. Відповідно до п. 3 Порядку Первинне формування бази даних Реєстру здійснюється шляхом перенесення до бази даних Реєстру персональних даних виборців із загальних списків виборців, сформованих в електронному вигляді відповідно до Закону України «Про вибори народних депутатів України» [49] за станом на 1 лютого 2006 року з урахуванням баз даних, сформованих засобами інформаційно-аналітичної підсистеми «Списки виборців» Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори», підготовка яких здійснювалася з метою забезпечення проведення виборів чи референдумів [67].

Основною складовою формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні становить автоматизована інформаційно-телекомунікаційна система «Державний реєстр виборців» (АІТС).

Задля забезпечення формування телекомунікаційної мережі передачі даних, укладено договір з ВАТ «Укртелеком», відповідно до якого цим товариством надаються телекомунікаційні послуги з організації віртуальної приватної мережі для передачі даних між Центральною виборчою комісією та органами ведення Реєстру.

Була розроблена Центральною виборчою комісією документація техноробочого проекту комплексної системи захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційній системі Реєстру та направлена на погодження до Держспецзв'язку [63]. Результатом чого стала розробка низки інструкцій: інструкція адміністратора безпеки Органу ведення реєстру (ОВР); інструкція оператора ОВР; інструкція щодо ведення в дію та експлуатацію комплексної системи захисту інформації ОВР тощо [63; 60].

Працівники Відділів ведення Державного реєстру виборців безпосередньо виконують «...рекомендації розпорядника Реєстру з реалізації заходів щодо забезпечення визначених вимог режиму роботи з персональною та технологічною інформацією, що міститься в АІТС Державного реєстру виборців» (див. Додаток Б) [60].

Таким чином, аналіз використання відділами ведення Державного реєстру виборців інформаційно-технологічного інструментарію показав, що цей вид діяльності знаходиться на достатньо високому рівні й забезпечений відповідною нормативно-правовою та технологічною базою. Це сприяє підвищенню ефективності роботи Відділів ведення Реєстру

А тепер розглянемо організацію роботи відділів ведення Реєстру, щодо ведення персоніфікованого обліку виборців.

29 вересня 2009 року введено у постійну (промислову) експлуатацію автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи «Державний реєстр виборців» [48]. На основі даних, переданих районною робочою групою обліку виборців, ЦВК виконано формування бази даних, яка, разом з програмними засобами, була отримана відділом 20 лютого 2008 року. Перші подання від підприємств, організацій, установ були завантажені 1 червня 2009 року.

Цікавими для написання магістерської роботи є статистичні дані, отримані у період з 2009 року по 2022 рік, які свідчать про стан бази даних Реєстру на початку запровадження та показують яскраву динаміку зростання якості списків виборців на теперішній час.

Розглянемо спочатку кількісну характеристику виборців в Заводському районі міста Запоріжжя (контрольні дані кількості виборців на 1 січня кожного року). (див. табл. 2.3)

Таблиця 2.3

Зміна кількості виборців в Заводському районі міста Запоріжжя

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
з відміткою про вибуття	49101	49017	48853	48753	48672	48425	48125	47647	47417	46762	45919	45677
без відмітки про вибуття	48300	48238	47928	47795	47638	47231	46860	46303	45923	45226	44227	43966

У першому ряді дані про загальну кількість виборців, в це число входять «недіючі виборці», які зняті з реєстрації і ще ніде не зареєструвалися. У другому ряді лише про діючих виборці, які зареєстровані в районі. Якщо оголошують вибори, то до списків виборців будуть включені виборці які мають виборчу адресу, а саме - «діючі». Згідно пункту 2 статті 2 Закону України «Про вибори народних депутатів України» підставою реалізації виборцем свого права голосу на виборах є включення його до списку виборців [49]. Кількість виборців, станом на 2022 рік значно зменшилася.

Окрім демографічної кризи в країні, причиною такої зміни, ще є знищення кратних включень виборців. Кратні включення, це записи в Реєстрі про одного виборця два і більше рази. Основна кількість кратних включень – це жінки, які змінили прізвище і змінили реєстрацію.

В Реєстрі вони були присутні і за попередніми адресами реєстрації з прізвищем до зміни і за новою адресою з новим прізвищем, кратними включеннями бувають ще виборці які були присутні в Реєстрі з помилками в ідентифікаційних даних, а потім реєструвалися за новими адресами з правильними даними.

Кількість висновків стосовно кратних включень, проставлених працівниками Відділу можна прослідкувати (див. табл. 2.4)

Таблиця 2.4.

Кількість проставлених висновків стосовно кратних включень.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Кількість кратних включень	321	159	58	82	92	40	35	74	44	58	192	32
Всього	1187											

З роками та після проведення кожних наступних виборів, якість списків виборців підвищується.

Ретельна робота працівників Відділу та щоденний візуальний контроль даних виборців в Реєстрі робить списки виборців такими що відповідають дійсності.

На основі записів можна простежити вперше включених виборців до Реєстру це – 18 річні, набули громадянства і зареєстровані. (див. Табл. 2.5).

Таблиця 2.5.

Кількість включених нових записів до Реєстру у розрізі 14 років.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Включення виборців до Реєстру	757	1529	768	687	677	604	526	436	357	698	309	524	459	51
Всього	8382													

Динаміку зміни видно з діаграми (див. рис.2.3).

Рис. 2.3 Включено нові записи до Реєстру виборців.

Кількість нових включених виборців була більша у 2018 році, тому що була проведена робота з виявлення пропущених 18 річних виборців. Так як,

Реєстр формувався на основі списків виборців 01.02.2006 р., а у постійне користування Реєстр ввели 29.09.2009 р., то виборці, яким виповнилося 18 років з 2006 по 2009 роки були пропущені.

З метою виявлення пропущених 18 річних працівниками Відділу надсилалися запити щодо перевірки всіх зареєстрованих в Заводському районі виборців народжених в 1987 р.н, 1988 р.н. 1989 р.н.

В результаті проведеної перевірки до Реєстру було включено ще 209 виборців (див. Табл. 2.6).

Таблиця 2.6.

Кількість виборців Заводського району народжених в 1987 – 1989 р.н.

	1987 р.н.	1988 р.н.	1989 р.н.	Всього
Всього виборців	1132	1054	1097	3283
Пропущені 18-ти річні	84	53	72	20

Також якість списків виборців підвищується під час виборчих компаній. Тоді виборці активно звертаються до Відділу зі зверненнями щодо виявлених неточностей (див. табл.2.7)

Таблиця 2.7.

Кількість звернень виборців до Відділу в розрізі 14 років.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Звернення щодо включення	215	509	2	75	4	65	20	2	3	3	53	3	10	1
Звернення щодо зміни ідентифікаційних даних	115	153	1	81	1	36	21	6	14	8	96	14	14	-
Звернення щодо зміни виборчої адреси	142	171	0	35	0	15	20	4	3	5	42	20	1	-

З таблиці видно, що кількість звернень виборців зростає в залежності від виборів. Під час виборчого періоду виборці звертаються до Відділу значно

частіше, у період між виборами – спостерігається спад звернень, але всі ці звернення – це лише 15.5% від загальної кількості виборців району.

Відділ тісно співпрацює з суб'єктами подання відомостей періодичного поновлення визначених ст.22 Закону України «Про Державний реєстр виборців» [54] з метою уточнення та поновлення персональних даних Державного реєстру виборців (див. Додаток В.).

Завдяки плідній співпраці з суб'єктами надання відомостей, було опрацьовано 2070 запитів, стосовно 38122 виборців (див. табл. 2.8).

Таблиця 2.8.

Кількість запитів, надісланих суб'єктам надання відомостей.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Кількість запитів	15	32	57	34	62	127	231	166	217	224	390	444	71
Кількість виборців у запитах	2675	2475	3461	941	2521	1578	3355	3162	3881	3701	4364	5713	295
	2070/38122												

Як показують нам дані таблиці, можна уточнити, що за 14 років роботи Реєстру, працівниками Відділу надіслано запити з різноманітних приводів майже про половину виборців району, що підвищило якість списків виборців.

Основний вид інформації що перевіряється, це уточнення ідентифікаційних даних та факту реєстрації виборців, перевірка факту смерті, факту нездатності самотійно пересуватися, також надсилаються запити до міських районних судів, з приводу перевірки визнання недієздатності осіб.

Під час щомісячного поновлення у разі виявлення неточностей в відомостях та Реєстрі також всі персональні дані уточнюються, шляхом звернення до відповідних органів, закладів, установ. Наприклад, коли особа відсутня в Реєстрі, необхідно провести перевірку на факт громадянства (особливо звертається увага на виборців у яких місце народження поза межами України), звідки виборець прибув на дану адресу і з'ясувати причину чому не був включеним до бази даних раніше.

Бувають випадки коли відповіді на запити з приводу одного виборця суперечливі, в Реєстрі це називається некоректними даними, це частіше всього відбувається через людський фактор, помилку у картотеках, у формах А. Але ситуація з кожним роком покращується.

Аби детальніше розглянути результати роботи Відділу, проаналізуємо кількість змін внесених у Реєстр працівниками відділу (див. Додаток Г, табл. 1). Аналізуючи дані таблиці можна зазначити, що в 2010 році була велика кількість змін через те, що виборцям були розіслані листи про первинне уточнення даних в Реєстрі, а отже була й велика кількість звернень виборців і змін внесених до бази даних. Значна робота була проведена відділом у 2016 році стосовно уточнення виборчих адрес виборців, були надіслані запити до Департаменту реєстраційних послуг для перевірки факту реєстрації виборців, перевірка зареєстрованих в гуртожитках району, також були залучені квартальні комітети. Згідно з відповідями на запити до Реєстру вносилися зміни щодо виборчих адрес.

Організацію роботи відділу та її результати можна прослідкувати саме на прикладі звіту за 2019 рік (див. Додаток Д). Тому що в цей рік вперше за час функціонування Реєстру було організовано та проведено 3 виборчі компанії, за підсумками проведених виборів, можна проаналізувати кількість неточностей які виявлених у списках виборців, та отримані від дільничних виборчих комісій (див. табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Кількість неточностей виявлених у списках виборців

Тип виборів	Вибори президента України 31.03.2019	Повторне голосування з виборів Президента України 21.04.2019	Позачергові вибори народних депутатів України 21.07.2019
К-ть неточностей	471	292	154
Всього	917		

Згідно наданих вище даних видно, що з кожною виборчою компанією кількість неточностей у списках виборців зменшується (див. рис. 2.4.).

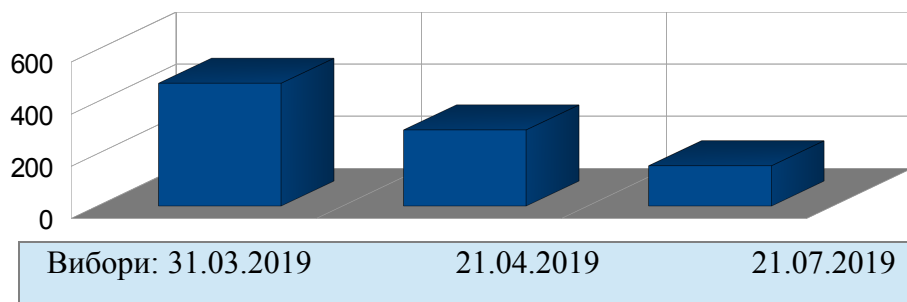

Рис.2.4. Неточності у персональних даних, виявлені у списках виборців

З метою впорядкування та зберігання документації відповідно до вимог нормативних актів та згідно з вимогами інструкції з діловодства, протягом 2019 року відділом здійснювалось ведення реєстрації вхідної та вихідної документації (заяви, звернення, листи, запити), контроль за виконанням розпорядчих документів (див. табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Основні документи відділу ведення Реєстру за 2019 рік

№	Назва документа	Кількість
1	Відомість періодичного поновлення	237
2	Наказ керівника	1089
3	Вихідна кореспонденція	405
4	Вхідна кореспонденція	346
Всього		2077

За результатами аналізу організації роботи відділом ведення Державного реєстру виборців районної адміністрації Запорізької міської ради по Заводському району виявлена низка проблем, а саме:

- велика кількість помилок у записах персональних даних виборців, що є наслідком неякісних списків виборців;
- підпорядкування відділу ведення Реєстру та фінансування відділу з загального бюджету місцевого органу влади;
- некоректність даних, що подають суб'єкти подання відомостей;
- пасивність громадян з приводу перевірки своїх персональних даних в Реєстрі;

- пропущені 18-ти річні громадяни;
- помилки у написанні геонімів (назв вулиць) будинків на перетині вулиць, пропущені будинки;

Ще є багато питань, над якими потрібно попрацювати, але дати повну гарантію, що дані, які внесені в Реєстр правильні, може лише людина, яка звернулася до відділу з наявністю документа, що підтверджує особу.

Отже, можна зробити висновок, що формування Державного реєстру виборців, незважаючи на певні проблеми в діяльності та згідно прогнозованих планів роботи передбачених ЦВК, на сьогодні діє в повній відповідності до законодавства.

2.3. Адаптація зарубіжного досвіду у роботі відділів ведення Державного реєстру виборців України

Щоб у виборчому законодавстві України максимально використовувати позитивний, досвід у регулюванні виборчих відносин, важливо вивчати зарубіжний досвід зарубіжних країн.

На прикладі деяких європейських країн розглянемо досвід щодо ведення Державного реєстру виборців, обов'язку голосування, можливість впровадження різних видів голосування, періодичність та механізми поновлення реєстру виборців.

Розберемо систему голосування Естонії. Виготовлення списків виборців відбувається органами реєстрації народонаселення. Як і в Україні перед виборами естонським виборця надсилаються картки виборців з адресою приміщення для голосування та особистими даними народонаселення, де вони включені в списки виборців. Дострокове голосування починається за 7 днів до дня голосування, до цього дня списки виборців повинні бути надані на кожну виборчу дільницю. Законом про вибори передбачено, що у разі виявлення в день голосування своєї відсутності у списках виборців, якщо право голосу і

особа можуть бути підтверджені, виборця вносять в додаткові списки виборців, і отримує дозвіл проголосувати.

Інноваційне рішення естонського виборчого голосування – це інтернет-голосування. В його основі лежить використання персонального документу, що підтверджує особистість, який в законодавчому порядку приймається для підтвердження особистості в мережі Інтернет та електронний цифровий підпис документів.

Після завершення підрахунку голосів в день виборів, дільничні виборчі комісії заносять отримані результати на Інтернет-сайт регіональної виборчої комісії. Кожному пункту для голосування присвоюється свій номер та пароль, який використовується для отримання доступу до бази даних. Програма проводить перехресну перевірку даних і не дозволяє допущення помилок при їх вводі [83, с. 44-45].

В Литовській республіці для організації та проведення виборів формується декілька списків виборців «...список виборців Литовської Республіки; списки виборців в одномандатних виборчих округах; списки виборців на виборчих дільницях» [83]. Як і в Україні списки виборців складаються два рази – попередні і остаточні. Ці списки за Литовським Законом можуть використовуватися виключно для організації та проведення виборів. В Литві порядок складання списків виборців має бути таким, щоб кожен громадянин Литовської Республіки, що має виборче право, був включений в списки виборців однократно. Ні одна особа не вноситься в списки виборців декілька разів. В Литві існує можливість голосування поштою [83, с. 62-63].

В Іспанії перевірка та упорядкування списків виборців проводиться так: кожному виборцю надається картка виборця (посвідчення на право голосування). Ідентичність підтверджується паспортом або документами, які засвідчують особу на виборчій дільниці. Виборці одержують картку виборця вдома (за аналогією наших запрошень на голосування). Картка не призначена

для голосування, але підтверджує внесення до списків та визначає виборчу дільницю, на якій виборець може проголосувати.

Контроль за внесенням до списків виборців покладений на бюро перепису виборців – орган, який знаходиться під прямим контролем виборчих рад і фінансово залежить від національної статистичної ради, підпорядкованої Міністерству фінансів. Статистична база даних містить відомості про 8 тис. муніципальних рад, які повинні обов'язково декларувати переміщення населення, зміни адреси, картографічні зміни. Списки виборців в Іспанії, як і в Україні, оновлюються щомісячно. Електронна база даних зводить помилки у списках виборців до мінімуму. На кожних виборах використовуються оновлені списки попереднього місяця [17, с. 39-40].

На території республіки Хорватія не пізніше ніж за 10 днів до виборів Національна виборча комісія оголошує, які виборчі дільниці визначені та які виборці повинні голосувати на якій дільниці. Слід зазначити, що в Хорватії для внутрішньодержавного голосування в законодавстві встановлені жорстка прив'язка виборчого права і можливості його використати саме через присутність громадянина в постійному списку виборців.

Кількість виборців на одній дільниці повинно бути визначено так, щоб у назначений час голосування проходило без будь-яких перешкод. На кожній дільниці виділяється окрема кімната для голосування, що гарантує таємницю голосування. Кожна дільниця має свій порядковий номер. Не пізніше ніж за 8 днів до виборів виборці отримують запрошення на вибори [83].

Голосування в країні продовжується безперервно з 7.00 до 19.00. В дипломатичних і консульських місцях голосування повинно продовжуватися на протязі двох днів і закінчується в той же день що і вибори на території Республіки Хорватія. Якщо виборець відсутній в списку виборців, президент виборчого комітету не дозволяє йому голосувати, доки виборець не надасть сертифікат уповноваженого органу державного управління в якому доводить своє виборче право [83, с.122-123].

Виборче законодавство Фінляндії передбачає можливість дострокового та дистанційного (поштою або через Інтернет) голосування. Дострокове голосування проходить у період з одинадцятого до восьмого дня до дати виборів для громадян Фінляндії, які перебувають за кордоном та у період з одинадцятого до п'ятого дня до дати виборів – на території Фінляндії. Для важко хворих виборців передбачено голосування на дому [17, с. 58].

Вибори у Чеській республіці «...проводяться на основі загального, рівного та прямого виборчого права шляхом таємного голосування» [17]. Як і в Україні, активним виборчим правом володіють громадяни, яким на день виборів виповнилося 18 років. Брати участь у виборах можуть і ті громадяни країни, які у день виборів перебувають за межами її території [17].

Під час проведення парламентських виборів у Чехії застосовується територіальний принцип. Територія країни ділиться на 14 багатомандатних виборчих областей (відповідає адміністративному поділу країни). У свою чергу виборчі округи територіально діляться на виборчі дільниці. Виборчі дільниці формуються у такий спосіб, щоб кожна дільниця об'єднувала біля 1000 виборців, не порушувала встановлені природні територіальні одиниці та забезпечувала доступність для виборців виборчих приміщень [17].

Для проведення виборів за межами Чеської Республіки спеціальні виборчі дільниці утворюються при консульських установах.

Організаційно пов'язаний інститут списків виборців з виборчими дільницями. «Внесення до списку виборців є формальною умовою участі у голосуванні. Список виборців забезпечує не лише легітимність окремого виборця і суб'єктивне виборче право, але й організовану можливість забезпечувати це право суспільною владою. Списки виборців також забезпечують вимогу, щоб виборець не голосував кілька разів» [17].

Списки виборців у Чеській Республіці ведуться за принципами службової повинності та постійності [17]. Так само як і в Україні, списки не складаються окремо на кожні вибори, а постійно ведуться адміністраціями населених пунктів [17]. Зміни до них вносяться за офіційним обов'язком або на вимогу

виборця. Кожного року проводиться контроль їхньої правильності та повноти. Списки виборців закриваються за два дні до виборів, а виборчим дільницям надаються відповідні витяги із цих списків. Виборчі закони Чехії закріплюють два варіанти списків виборців, а саме список постійний та спеціальний [17]. Органи, які займаються веденням постійних списків, на основі власного обліку, повідомлення державних органів, чи результатів оскаржень проводять внесення до списків, зміни, або вилучення громадян зі списків [17].

Також Виборчим законодавством Чехії передбачені випадки коли виборець не зможе голосувати на своїй виборчій дільниці, у такому разі місцева адміністрація чи дипломатичне представництво, за заявою особи, видає їй виборче посвідчення, про що зробить відмітку у постійному виборчому списку або спеціальному виборчому списку [17, с. 64-67].

В Великобританії реєстрація виборців в реєстраційних списках обов'язкова. Виборці реєструються за місцем свого постійного проживання. Реєстраційні списки складаються чиновником-реєстратором не на підставі даних муніципальних органів, а за даними власників будинків. Складені списки виборців вивішуються для ознайомлення в кінці листопада кожного року в приміщенні бібліотеки або в іншому суспільному місці. Оскаржити неправильність списків можна двічі. Остаточно складені списки виборців відбувається до 16 січня, і вони діють протягом року для всіх виборців. Через рік списки оновлюються. Списки виборців в Великобританії формуються на місцевому рівні, загальнодержавний реєстр відсутній [83, с.152, 158].

Правовою основою проведення виборів в Бельгії є Закон «Про організацію автоматизованого (електронного) голосування» від 1994 р., Конституція Бельгії та Виборчий кодекс Бельгії. Реєстрація виборців в Бельгійському королівстві, згідно законодавства, відбувається за сімдесят днів до дня проведення виборів, це процедура включення виборця в списки виборців, на основі якого виборець може бути допущеним до голосування. Не можуть приймати участь в голосуванні недієздатні та особи, які перебувають в місцях позбавлення волі. Голосування в Бельгії є обов'язковим. Відсутність на

виборах карається різними методами: від штрафів до виключення зі списку виборців [83, с.136, 138].

У Франції активним виборчим правом користуються всі громадяни, що досягли 18 років та володіють громадянськими та політичними правами. Виборець повинен проживати на території країни не менше 6 місяців. Громадяни, що проживають за кордоном, можуть видати доручення на голосування або проголосувати в посольствах Франції. Кожен виборець повинен бути зареєстрованим і мати відповідний документ. Однак участь у виборах не обов'язкова. Виборчий список є постійним; він складається в кожній комуні і щорічно переглядається [83]. Поза цим періодом виборчий список може бути змінено лише у випадку смерті виборця або судового рішення. Роботу по формуванню і підтримці списку виборців в комуні і в бюро для голосування веде комісія, в склад якої входить мер комуні, один представник муніципальної ради і один делегат, назначений префектом. Кожному виборцю вручають картку, яку він пред'являє під час голосування. У Франції система постійно діючих виборчих органів відсутня [83, с.198].

Проголосувати у Німеччині має право лише той, хто присутній в списках виборців і має право голосу. Також виборче законодавство встановлює конкретні підстави для отримання відкріпного посвідчення для голосування за межами особистого виборчого округу. Норми, що регулюють порядок отримання посвідчення, мають досить деталізований характер. Слід визнати, що законодавці намагалися більш конкретно передбачити різноманітні життєві ситуації виборців. Так, наприклад, у випадку раптової хвороби виборця він може звернутися з проханням проголосувати за посвідченням до 15.00 в день виборів [83, с.168]. Слід зазначити, що в Німеччині достатньо поширене голосування поштою. Для цього виборець повинен надіслати окружному уповноваженому з виборів своє посвідчення на право голосувати і свій виборчий бюлетень в спеціальному конверті таким чином, щоб лист потрапив до 18.00 в день виборів [83]. В посвідченні на право голосування виборець надає підтвердження, що виборчий бюлетень заповнений особисто. Окружний

уповноважений з виборів є відповідальним за прийняття такої присяги. Після закінчення виборів підводяться підсумки шляхом підрахунків голосів [17, с.20].

Участь в голосуванні на виборах в фолькетинг королівства Данія – важливий громадянський обов’язок (обов’язковий вотум). Для реалізації активного виборчого права датському підданому необхідно бути включеним до реєстру виборців. Електронний реєстр базується на даних національної громадянської реєстраційної системи, в якій міститься інформація про мешканців, що включає набуття виборчих прав, зміну адреси і смерть. Реєстр постійно оновлюється. Піддані Данії, що живуть за кордоном, повинні самостійно проявити ініціативу – надіслати запит в муніципалітет за місцем проживання до від’їзду за кордон з метою включення їх до реєстру.

За тиждень до виборів надсилаються запрошення виборцям не пізніше 5 днів перед виборами. В них вказано: ім’я виборця, його адреса, номер в реєстрі виборців, місце розташування виборчої дільниці, дата і час проведення голосування [83, с.184].

Для реалізації свого виборчого права на виборчій дільниці, виборець повинен пред’явити запрошення або назвати своє ім’я, адресу і дату народження. Якщо ідентифікувати особу неможливо, вона повинна надати документ що підтверджує особу (паспорт або права).

«Попереднє голосування» існує для осіб, які проживають за кордоном, та деяких інших категорій виборців. Виборець, який бажає проголосувати раніше, повинен з’явитися за місцем проведення такого голосування. Після голосування бюлетень кладуть в конверт, потім підписується захисний лист і всі його матеріали кладуться в захисний конверт. На захисному конверті необхідно написати адресу муніципалітету, в якому виборець зареєстрований, а на внутрішній стороні вказати ім’я, дату народження і адресу в межах муніципалітету. Конверт передається уповноваженому, який відправляє його за адресою як можна швидше [83, с.187-188].

Законодавством України та країн членів ЄС передбачено три основні умови: наявність у особи виборчого права, «досягнення визначеного

конституціями або відповідними виборчими законами віку, наявність громадянства та повної дієздатності. У переважній більшості країн Європейського Союзу мінімальний вік, з якого виникає право обирати, становить 18 років. До винятків можна віднести Австрію (19 років), Кіпр (21 рік) та Італію (в Італії право обирати сенаторів мають громадяни, яким на день проведення виборів виповнилось 25 років). Можливість участі іноземців у загальнодержавних виборах на законодавчому рівні допускається лише у двох країнах – Ірландії та Іспанії, які можуть надати виборчі права іноземцям або за принципом взаємності, або у випадках, передбачених спеціальними законами. Непопоширеним у європейській практиці є й така підстава набуття активного виборчого права, як постійне проживання на території держави – відповідна вимога закріплена законодавством Данії, Угорщини. Підставою позбавлення права обирати є визнання особи недієздатною» [96].

Водночас виборчими законами країн членів та Конституціями передбачено ще й інші підстави, за наявності яких особа позбавляється активного виборчого права (в рідкісних випадках довічно, в більшості – на термін дії відповідних обмежень) [96]. «Умовно їх можна класифікувати на декілька видів: а) підстави, пов'язані зі спеціальним статусом громадянина (Великобританія, Іспанія; при цьому в Іспанії обмеження участі військовослужбовців у виборах пов'язане з тоталітарним минулим цієї країни); б) обмеження, зумовлені вчиненням протиправних дій, що потягло за собою позбавлення виборчих прав; в) обмеження, пов'язані з місцем проживання особи (в Данії особи, які постійно проживають за кордоном, втрачають право обирати, крім випадків, коли таке проживання зумовлено службою, роботою в датській компанії, навчанням); г) обмеження, зумовлені психічним станом особи, непов'язаним з визнанням її недієздатною (Бельгія, Німеччина, Угорщина)» [96].

Значним фактом є те, що позбавлення виборчих прав осіб, засуджених до відбування покарання в місцях позбавлення волі на період засудження (а в окремих випадках – на період судимості або й більш тривалий строк) є дуже

поширеним у європейській практиці [6, с.20]. Загальні дані про особливості голосування в Європейських країнах (див. Додаток Д)

Принципи загального та рівного виборчого права задекларовано конституціями і виборчими законами практично всіх держав ЄС. «За загальним правилом, виборці завжди можуть реалізувати своє активне виборче право на виборчій дільниці за місцем свого включення до списку виборців. Разом з тим, одні виборці у день голосування можуть перебувати на навчанні або роботі за кордоном, інші – виконувати свої службові обов'язки не за місцем проживання (наприклад, співробітники органів внутрішніх справ), або перебувати на лікуванні, інші – взагалі не мати встановленого місця проживання» [6]. Держава повинна вжити необхідних зусиль для того, щоб принципи загального і рівного виборчого права набували змістовного наповнення та щоб всі виборці незалежно від свого фізичного стану, місця проживання і місця перебування за наявності відповідного бажання могли би взяти участь у голосуванні [6].

З досвіду країн членів ЄС, як загальносвітового досвіду в цілому, можна побачити, що механізми реалізації права голосу на виборах не за місцем включення до списків виборців можуть бути різноманітними [96]. До них належать, наприклад, голосування за відкритими посвідченнями на спеціально визначених дільницях (Австрія), голосування на території дипломатичних і консульських представництв (Естонія, Іспанія, Латвія тощо), голосування поштою (Австрія, Бельгія, Великобританія, Греція та ряд інших країн), голосування за довіреністю (Бельгія, Великобританія, Нідерланди, Франція), голосування за місцем перебування – вдома, в лікарнях тощо (Греція, Латвія, Литва) [96]. До новітніх технологій голосування можна віднести голосування через Інтернет: кожен виборець за бажанням отримує на електронну пошту ім'я та пароль доступу і може реалізувати своє активне виборче право у будь-якому місці, де є зв'язок з мережею Інтернет [96].

На європейському рівні відсутні будь-які однозначні рекомендації щодо застосування/незастосування тих чи інших технологій голосування [8]. «Так, якщо положення французького або бельгійського виборчого законодавства, які

дозволяють виборцю проголосувати замість іншого виборця (його близького родича) не призводять до масових порушень виборчих прав громадян і не спотворюють результати волевиявлення, то закріплення відповідних норм в державах зі слабкими демократичними традиціями могло б призвести до маніпулювання волевиявленням з боку представників влади. Необхідною умовою голосування поштою є «непідконтрольність установ зв'язку виконавчій владі і належна якість роботи цих органів» [8]. Умовою застосування голосування через Інтернет є «безпечність передачі/отримання даних та збереження таємниці голосування при їх обробці, умовою голосування в лікарнях, виправно-трудовах закладах та інших місцях тимчасового перебування громадян – належний контроль за дотриманням вимог закону під час організації та проведення такого голосування» [8].

Поширеними в ЄС способами голосування на виборах є голосування поштою – з 25 країн членів цей спосіб не використовують лише 6 країн; та голосування за місцем тимчасового перебування виборця (не застосовується лише в 7 країнах) [8]. Інтернет голосування на сьогодні проходить етап тестування і було успішно апробоване лише в декількох країнах Європи: в Естонії, Португалії, Франції [8, с.24]. Застосування альтернативного голосування розглянуті у таблиці. (див. Додаток Е)

Важливе значення для втілення в життя принципів загального і рівного виборчого права має встановлена процедура реєстрації виборців – адже невключення виборця до реєстру позбавляє його тих можливостей, які надано іншим виборцям, а включення до різних реєстрів дозволяє проголосувати в декількох округах одразу [8]. Саме тому у виборчих законах більшості країн ЄС важлива увага приділена регламентації порядку та способів реєстрації виборців. Дослідження відповідних законодавчих положень дозволяє зробити такі висновки [8].

Перше, у більшості країн ЄС «...відповідальними за ведення реєстру виборців, є органи місцевого самоврядування. Лише в 6 країнах ведення реєстру виборців покладається на центральні органи виконавчої влади – МВС

(Естонія, Угорщина, Фінляндія), Центральну виборчу комісію (Мальта, Іспанія, Литва). У тих країнах, де відповідальними за ведення реєстрів виборців є органи місцевого самоврядування, обов'язок подання даних про зміну місця проживання виборців, інших даних, які визначають наявність або втрату активного виборчого права, покладено на органи, які мають доступ до такої інформації (органи податкової служби в Швеції, органи внутрішніх справ у більшості інших країн Європи тощо) » [8].

Друге, «...у більшості країн ЄС актуальність реєстру виборців підтримується або шляхом періодичного (раз на місяць або раз на рік) уточнення, або в режимі реального часу (тобто зміна місця проживання виборця і його реєстрація за новим місцем проживання ведуть до автоматичних змін у відповідних реєстрах)» [8].

Третє, у тих країнах, де участь у виборах не є обов'язковою (а таких країн в ЄС переважна більшість), застосовується «пасивна» процедура ведення реєстру виборців, яка передбачає самостійне складання реєстрів уповноваженими органами і перекладанням відповідальності за включення до реєстру на виборців. «У деяких країнах обов'язок уточнення даних реєстру виборців покладається на самого виборця (країни, в яких участь у голосуванні є обов'язковою, а також Австрія, Великобританія, Литва, Польща (щодо військовослужбовців), Швеція (щодо громадян, які проживають за кордоном)» [8].

Четверте, практично в усіх країнах-членах ЄС виборцям «...забезпечено доступ до даних реєстру в частині, що стосується їх особисто. Такий доступ забезпечується в будь-який період часу і різними засобами. На Мальті реєстр виборців щорічно публікується у друкованих ЗМІ. У Фінляндії кожен виборець може отримати інформацію з реєстру щодо себе по телефону.

По-п'яте, законодавством країн ЄС забороняється внесення змін до реєстрів виборців і списків виборців у день голосування» [8, с.27].

Способи періодичного поновлення в Європейських країнах зображені у таблиці (див. Додаток Ж)

Найбільш складною являється реєстрація виборців, суперечливою і часто найменш успішною частиною організації виборів. Світова практика знає дві головні процедури реєстрації виборців [8]. «За постійної системи виборець реєструється один раз і більше вже не зобов'язаний цього робити. Поправки у списки вносяться лише у разі смерті, зміни місця проживання або прізвища виборця. Дана система широко застосовується у виборчій практиці США. За періодичної системи реєстрації старі списки виборців анулюються у встановленому законом порядку, виборців реєструють знову і складають нові списки. Ця система практикується у Великобританії, Франції» [8]. В Україні списки виборців по кожній виборчій дільниці складають виконавчі органи [8].

Формування списків виборців є необхідною умовою здійснення виборцем свого права голосу, і здійснюється шляхом внесення особи до списку, на основі якого він може бути допущений до голосування. Залежно від того, на кого покладений обов'язок реєстрації, вона може бути публічною (обов'язковою, примусовою) або особистою (добровільною). Як правило, відповідальність за складання списків виборців покладається на органи державної влади [12, с.232].

Важливою складовою процесу реєстрації виборців являється внесення громадян у список виборців. У Болгарії списки виборців складають «муніципальні адміністрації, де зберігається реєстр населення, що проживає на відповідній території, і підписуються мером муніципалітету або мером майорату, або заступником мера і секретарем муніципалітету. У містах, які мають поділ на адміністративні райони, списки виборців підписує мер і секретар відповідного адміністративного району. У Естонії уряд призначає спеціального уповноваженого для ведення центрального реєстру на основі сільських муніципальних та міських реєстрів [96]. У деяких країнах Південної та Східної Європи списки виборців становлять спеціальний Національний (Центральний) реєстр виборців (Албанія, Македонія, Боснія і Герцеговина). За законодавством Литви формування списків виборців відбувається у два етапи. Спочатку попередній список виборців складається відповідно до даних реєстру

населення Литовської Республіки. Далі ЦВК безпосередньо організовує складання, уточнення та ведення списків виборців на основі даних органів місцевого самоврядування, державних органів» [96].

Українське законодавство та практика суттєво не відрізняються від відповідних практики і законодавства країн Центральної та Східної Європи щодо формування списків виборців [96]. Найбільш наближеними до української моделі прикладами ведення списків виборців є Польща, Румунія, Словаччина та Чехія. Так як і в Україні – в Польщі, Румунії та Словаччині виборчі списки є постійними документами, які надають право голосу на виборах усіх рівнів та референдумах (Польща) [96].

Однак, у цих країнах, на відміну від української практики, встановлена жорсткіша схема ведення списків виборців [96,с.234].

Зазвичай відповідальними органами виступають місцеві ради, муніципалітети і мери міст [96].

«У країнах, де ведуться постійні списки виборців (Польща, Румунія, Словаччина, Чехія) окремо не встановлюються строки оприлюднення списків і внесення змін до них, тоді як у решті держав ці строки є чітко окресленими. Згідно з законодавством Болгарії списки виборців оприлюднюються за 40 днів до виборів. При цьому оскарження змісту списку виборців органи місцевої влади зобов'язані приймати не пізніше як за 7 днів до виборів. У Литві списки оприлюднюються за 25 днів до виборів, оскаржувати їх можна тільки за 10 днів до виборів. Молдовський варіант оприлюднення і внесення змін до списків виборців є найменш прозорим. Тут списки оприлюднюються лише за 15 днів до виборів. Відсутня також чітка процедура оскарження даних списку у виборчій комісії, органах місцевої влади чи судах. У законодавстві Болгарії, навпаки, передбачено, що зміст списків виборців може бути оскаржений двічі: зверненням до муніципалітету та оскарженням відповідного рішення у суді [96]. У більшості країн відсутні жорсткі часові рамки внесення позовів на зміст списків виборців. Однією з переваг словацького законодавства є визначення строку виправлення органами місцевої влади відомостей у списках на вимогу

виборців (48 годин). У разі відмови громадяни мають право звернутися з позовом до суду, при чому з них не стягується мито за розгляд справи [96]. У країнах, де передбачені постійні списки виборців (Польща, Румунія, Словаччина, Чехія), відповідальність за оприлюднення покладається на мерів» [96].

Ось наприклад, у Польщі за міністром державного управління, який входить до складу уряду, закріплено повноваження щодо визначення порядку складання, виправлення й оприлюднення списків. У Румунії один із примірників списку знаходиться в місцевому суді, за допомогою якого дії виборчих комісій можна оскаржити [96, с.236].

Ясно, що повноважень між органами розподіляються, відповідають за складання і ведення виборчих списків, не гарантує уникнення помилок чи навмисного спотворення даних про громадян, включення «мертвих душ», дискримінацію за певними політичними поглядами [96]. У такому разі в законодавстві передбачається простір для громадянської ініціативи, перевірки й оновлення списків виборців [96]. Це право підкріплюється обов'язком відповідальних органів оприлюднювати списки виборців та забезпечувати рівний доступ громадян до них [96].

Одним із найпростіших механізмів забезпечення прозорості формування виборчого корпусу є приклад Латвії. Згідно з латвійським законодавством, головним документом, який посвідчує особу і надає право волевиявлення, є паспорт громадянина Латвії [96]. Перед видачею бюлетеня дільнична комісія ставить у паспорті відмітку про голосування і перевіряє, чи немає в ньому вже такої відмітки [96].

Також цікавим для України є досвід організації виборчих кампаній на підставі двох основних підходів. Для Німеччини історично характерний урядовий підхід до організації виборів. «Відповідальність за проведення виборів лежить на державних органах (Міністерстві внутрішніх справ). Службові особи для роботи на виборчих дільницях призначаються з числа державних службовців» [95]. Цей спосіб має ту перевагу, що виборами

займаються професіонали. Водночас їхня приналежність до виконавчої гілки влади може поставити під сумнів незалежність виборчих комісій [95].

Різновидом урядового є судовий підхід. Наприклад, у деяких країнах Центральна виборча комісія складається з трьох суддів, що призначаються Президентом з вищих судових органів. У Румунії з допомогою жеребкування визначається сім представників у Центральну виборчу комісію з членів Верховного Суду [83].

Склад дільничної виборчої комісії в Польщі налічує до 10 осіб, дев'ять з яких визначаються шляхом відкритого жеребкування з числа представників партій, громадських організацій, громадян. Лише один член комісії призначається від органу влади – як спеціаліст з виборчого права [17, с.73].

У зв'язку з широкомасштабною воєнною агресією росії проти нашої країни важливо було б розглянути досвід проведення післявоєнних виборів Боснії і Герцеговини. Розглянемо як організували голосування під час перших повоєнних виборів у цій країні. При цьому зупинимося на складнощах, які виникали під час цих виборів [5].

З приводу проблемних ситуацій, з якими зіткнулися виборчі органи під час перших післявоєнних виборів, то це складнощі, пов'язані насамперед з переповненими дільницями та списками виборців [5]. «Зокрема, через те, що був не належним чином проведений перепис населення, виявилось чимало помилок у списках виборців. Люди просто не могли знайти себе у них. А чимало виборців спеціально приїжджали в муніципалітети, в яких жили до війни, щоб проголосувати» [5].

«На дільницях панував хаос, деякі інструкції члени комісії отримували просто у день виборів, навіть у другій половині дня. Натовп було важко контролювати, фіксувались порушення, а подекуди і насильство. На окремих дільницях доводилось по кілька разів призупиняти голосування»[5].

«Не у всіх виборців були у наявності документи. Окрім того, часто ідентифікаційні документи не мали фотографії особи. Адже люди поспіхом залишаючи свої домівки, коли втікали від війни. Тож було запроваджено

практику маркування тих, хто вже проголосував, шляхом нанесення спеціальних чорнил на руки, щоб уникнути подвійного голосування» [5].

Найбільшою проблемою став брак часу для підготовки. Зміни до законодавчих актів приймалися в останню хвилину, проблеми були ще й із фінансуванням. Їх потрібно було організувати за 6 місяців з початку оголошення виборів, практично з нуля [5].

Навіть у мирний час достеменно не можливо знати, «...що й коли піде не так. Тому Україна має бути готова вирішувати питання швидко, можливо продовжити строки підготовки до виборів» [5]. В Боснії та Герцеговині над цим працювали 2 міністерства та 2 міжнародні агенції. Але весь тягар, зрозуміло, ліг на виборчу комісію [5].

Цінним для України є досвід повоєнних виборів у Хорватії. Розглянемо паралелі, спільні виклики та очікування від такого досвіду.

«25 червня 1991 року Хорватія та Словенія оголосили незалежність. Керівництво тодішньої Югославії вирішило, так би мовити, заплющити очі на незалежність Словенії, але до кінця боротися за Хорватію. Війна за незалежність Хорватії (1991 – 1995 рр.), яку традиційно називають Вітчизняною війною, стала ключовою подією, яка сформувала країну» [89].

«У 1997 році у Хорватії пройшли вибори Президента країни та місцеві вибори (до Палати жупаній та голів міст/селищ). Це були перші вибори, проведені на всій території Хорватії з 1991 року. Їм передувала демілітаризація всього регіону та встановлення певних меж безпеки» [89].

Багато які проблеми Хорватії та України схожі. З низкою основних проблем, які чекають на Україну, зіткнулася й Республіка Хорватія, та успішно їх долала. Звісно, в українців зараз в пріоритеті перемога, всі наші зусилля спрямовані на її якнайшвидше здобуття. Але після перемоги на нас чекають найважчі в історії України вибори [89].

Найбільшим викликом під час повоєнних виборів буде забезпечення голосування внутрішньо переміщених осіб та виборців за кордоном. Коли склали реєстр виборців Хорватії, основну увагу зосередили на потребі мати

реальний реєстр, який би відповідав дійсності, з оновленою інформацією [89]. Була використана інформація Офісу ООН щодо біженців, отримали списки всіх осіб, зареєстрованих як ВПО, чи переміщених з окупованих територій. Офіс щодо ВПО та біженців був тимчасовим органом. Він мав усі необхідні дані [89]. Співпрацювали з міністерством внутрішніх справ, міністерством юстиції та іншими міністерствами, які надавали найбільш повну інформацію [89].

За кордоном, голосування пройшло у посольствах та консульських відділеннях. З метою максимального охоплення голосів виборців у деяких були створені додаткові консульські представництва [90].

Таким чином, «...зі сказано вище впливає, що чинне виборче законодавство України у сфері регулювання питань ведення списків виборців відповідає рівню демократичних країн Центральної та Східної Європи, а за деяким параметрами навіть переважає їх. Законами України передбачено цілу низку загальних положень щодо ведення Державного реєстру виборців. Проте в роботі над подальшим удосконаленням виборчого законодавства варто було б врахувати позитивний досвід аналізованих країн щодо більшого врахування інтересів місцевих громад».

Стосовно післявоєнних виборів, то слід врахувати, що вони будуть відрізнятися від виборів у мирний час, тому потребують ретельної підготовки. Необхідно проаналізувати ситуації, що можуть статися та знайти шляхи вирішення. Необхідно вивчати досвід інших країн, які проходили схожий шлях. І сподіватися, що спільними зусиллями, зокрема, і завдяки такому обміну досвідом, можливо підготуватися найкращим чином, щоб вибори пройшли демократичні незважаючи, що це будуть післявоєнні умови [89].

Слід зазначити, що формування дієвої та якісної системи державного реєстру виборців «...потребує постійної взаємодії між ЦВК, виборчими комісіями нижчих рівнів і посадовими особами місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, досконалого володіння засадами адміністративно-територіального устрою України, окремих регіонів або їх частин, знанням стану їхнього соціально-економічного розвитку, національного

та демографічного складу населення, що проживає на відповідній території, категорії населених пунктів, наявності в них міграційних процесів тощо» [54].

Розглянувши європейський шлях ведення та складання списків виборців, з огляду на істотність деяких поправок, яких потребує українське законодавство, можемо запропонувати введення двохетапних змін.

1 етап – «конституційний». Впровадження конституційних поправок може покращити якість списків виборців, підвищити громадську думку з приводу відповідальності кожного громадянина за свій вибір. Позитивним елементом зарубіжного досвіду є запровадження програм освіти виборців.

У деяких країнах, наприклад у Бельгії, Австрії, Греції, Люксембурзі участь у виборах є не правом, а обов'язком громадян, а не поява на виборчу дільницю без поважних причин може каратися адміністративним, або навіть кримінальним покаранням.

Але в демократичних країнах діє «принцип свободи виборів і добровільної участі в них громадян. Цей принцип означає, що ніхто не має права впливати на громадянина з метою примусити його до участі або неучасті у виборах, а також ніхто не може вплинути на його волевиявлення» [34]. Вважаємо за можливе адаптацію цього європейського досвіду в Україні [34].

2 етап – «законодавчо-процесуальний». На відміну від попереднього передбачає глибшу ревізію та реформування виборчого законодавства.

Удосконалення електорального кодексу. Не зважаючи на прийняття Виборчого кодексу він потребує доопрацювання та внесення змін. «Створення даного кодексу є одним із запобіжників, по-перше, щодо мінімізації подальшого втручання в Конституцію України; по-друге, зробило вітчизняне виборче законодавство самостійним напрямом державного правотворення. Як приклад: внесення змін необхідні для того, щоб виборці, а не політичні партії впливали на те, які кандидати від партій отримують мандати» [9; 1].

– Впровадження електронно-поштового дистанційного голосування на виборах. Особливо як зразок голосування на післявоєнних виборах. «Європейська практика проведення загально-національного волевиявлення

розвивається в бік більшої зручності, комфортності та довіри до виборця. З огляду на європейські перспективи України, видається нормальним запровадження певних європейських практик дистанційного голосування. Наприклад, виборець, що не має змоги проголосувати вчасно, матиме право отримати «виборчий бюлетень дистанційного голосування» або навіть роздрукувати його самостійно, доставши його електронну версію на веб-сторінці Центральної виборчої комісії та надіслати його поштою до виборчої комісії конкретного округу. Звісно, контроль за дотриманням законності у даному типі голосування є окремим питанням» [70].

– Впровадження дострокового голосування, інтернет-голосування, голосування за дорученням.

На думку деяких юристів, що скептично відносяться до інтернет-голосування, даний спосіб голосування не дозволяє визначити, чи сама людина прийняла рішення чи на нього було здійснено тиск. В умовах традиційного голосування сам факт закритої кабінки і є надійним фактором незалежності в прийнятті рішення і підтверджує відсутність будь-якого тиску зовні. В той самий час в умовах електронного голосування перевірити свободу вибору практично не можливо. Але на думку Конституційного суду Естонії можливість повторного голосування виконує попереджувальну функцію, і зменшує незаконним чином здійснювати на виборця вплив, а отже, являє собою додаткову гарантію таємниці волевиявлення при віддаленому електронному голосуванні [83с. 53-54].

– Формувати виборчі округи відповідно до адміністративно-територіального поділу країни, що переважно співпадають із межами областей та мають прив'язку до чисельності населення областей.

Отже, використання зарубіжного досвіду є найбільш актуальним завданням для органів державної влади, оскільки дозволяє мінімізувати негативи в організації виборчого процесу в Україні щодо підготовки кваліфікованих кадрів, ведення реєстру виборців, внесення в нього змін та його оновлення.

Але ми не можемо використовувати будь-який закордонний досвід на практиці у нашій країні без врахування певних чинників, а саме менталітету наших громадян. Успішні практики одних країн, можуть зовсім не працювати в інших. Щоб в Україні запровадити досвід європейських країн, необхідно провести ретельний аналіз з можливо, тестовими групами.

Таким чином, формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні, а зокрема організація роботи Відділів ведення Державного реєстру виборців потребує удосконалення на предмет відповідності високим світовим стандартам забезпечення демократичності виборчого процесу.

У даному розділі були розглянуті організаційні та соціально-психологічні методи діяльності відділів ведення Державного реєстру виборців, використання яких впливає на ефективність функціонування системи Державного реєстру виборців. Був зроблений моніторинг організації роботи відділами ведення Реєстру, а саме проаналізована робота відділу ведення Державного реєстру виборців за 14 років функціонування, та розглянуто недоліки виявлені в організації роботи Реєстру. Під час розгляду зарубіжного досвіду роботи Реєстрів виборців, додатково впевнилися у необхідності його запровадження та адаптації до реалій нашої держави.

Таким чином, сучасне формування системи ведення Державного реєстру виборців потребує удосконалення відповідності високим світовим стандартам забезпечення демократичності виборчого процесу.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ ВИБОРЦІВ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

3.1. Основні чинники сучасного стану формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні.

В Україні вибори відбуваються постійно. Чергові вибори в нашій країні мали б відбутися у жовтні 2023 року, але через військову агресію всі виборчі процеси скасовані. Дебати з приводу виборів у воєнний час проходять і до тепер, більшість народних депутатів проти, але є і приверженці виборів. Та головне, що всі розуміють: провести вибори у нас по всій країні – неможливо. Крім того навіть після цілковитої нашої Перемоги, з поверненням всіх окупованих територій знадобиться певний час для їх підготовки та проведення. Тим паче, що в даний час у Верховній Раді України з питань зміни виборчого законодавства працює робоча група разом з міжнародними експертами [89]. За результатами їх роботи буде презентована «...остаточна редакція проекту закону про визначення територій, де вибори не проводитимуть, адже в рішенні про вибори в Криму та на окупованих нині територій Донецької і Луганської областей планують запровадити виборний мораторій до 2030 року» [89].

Головним завданням для системи Державного реєстру виборців на сьогодні є актуалізація Реєстру, адже в нашій країні велика кількість вимушено переміщених осіб, і така ж велика їх частка зараз перебувають за кордоном. Провести вибори для цієї верстви населення дуже важке завдання. Також давайте не будемо забувати про наших захистників, які перебувають у польових умовах... [98].

Одним з головних варіантів виходу із реалій нашої країни є запровадження електронного голоування, через різноманітні інтернет ресурси, або голосування поштою (що є більш матеріально затратним). Крім того важливе питання полягає у захищеності персональних даних громадян.

Діяльність Державного реєстру виборців сприяє розвитку України як демократичної держави, що прагне інтегруватись у світову спільноту. На формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні впливають різні чинники. Чинники – це способи підвищення якості виробництва та продукту праці.

Чинники поділяються на різні групи. Технічні чинники – вони впливають на забезпечення належної технічної оснащеності, досягнення науки і техніки, запровадження новітніх технологій. Організаційні чинники – до них відноситься запровадження сучасних форм і методів організації та управління, вдосконалення методів контролю і самоконтролю, використання передового досвіду. Наступна група чинників – це застосування системи планування та прогнозування, усебічна активізація людських чинників та роботи з кадрами.

Розглянемо основні чинники, що впливають на формування системи ведення Державного реєстру виборців, в тому числі і на місцевому рівні.

Основними чинниками формування системи ведення Державного реєстру виборців на місцевому рівні є: кадрове забезпечення відділів; матеріально-технічне забезпечення органів Реєстру; суб'єкти надання відомостей періодичного поновлення; звернення громадян до відділу ведення Державного реєстру виборців щодо перевірки персональних даних у Реєстрі; якісна робота членів дільничних виборчих комісій під час виборчих процесів.

Розпочнемо з основного чинника – кадрове забезпечення відділів. Професійні, відповідальні та кваліфіковані кадри – головний чинник системи ведення Державного реєстру виборців.

До абзацу першого пункту 1 постанови Кабінету міністрів України № 943 від 18.07.2007 р. «Деякі питання утворення органів (відділів) ведення та регіональних органів (відділів) адміністрування Державного реєстру виборців»

[16] 27 листопада 2019 року Постановою Кабінету Міністрів №973 було внесено зміни до чисельності працівників органу (відділу) ведення Державного реєстру виборців, кількість зменшилась. Чисельність працівників органу (відділу) ведення Державного реєстру виборців «...визначається з урахуванням кількості виборців (за даними Державного реєстру виборців) у межах території, на яку поширюються повноваження цього органу ведення» [16].

Ці зміни призводять до того, що практично в кожному відділі необхідно зменшити кількість працівників. Розглянемо кількість працівників у відділах ведення Державного реєстру виборців м.Запоріжжя за нормами Постанови та реаліями. (див. табл. 3.1)

Таблиця 3.1

**Кількісна характеристика працівників
відділів ведення Державного реєстру виборців міста Запоріжжя**

№	Назва ВВ ДРВ	К-ть виборців в районі	К-ть працівників у відділі	К-ть штатних од. згідно Постанови до змін	К-ть штатних од. Згідно Постанови після змін
1	ВВ ДРВ РА ЗМР по Вознесенівському району	70166	3	5	3
2	ВВ ДРВ РА ЗМР по Дніпровському району	111080	4	6	4
3	ВВ ДРВ РА ЗМР по Заводському району	47300	3	4	2(3)
4	ВВ ДРВ РА ЗМР по Комунарському району	104156	5	6	4
5	ВВ ДРВ РА ЗМР по Олександрівському району	54166	4	5	3
6	ВВ ДРВ РА ЗМР по Хортицькому району	89477	4	5	4
7	ВВ ДРВ РА ЗМР по Шевченковському району	115964	4	6	4

З даних таблиці видно, що у відділах ведення Державного реєстру виборців міста Запоріжжя штатна кількість одиниць до змін, у зазначеній вище Постанові, була більша за необхідну, після змін – стала приблизно вивірена. Але треба зважати, що працювати у відділі де 2 працівника, дуже важко, тим паче під час виборчого процесу, коли найбільше відчувається кадровий брак. Адже в цей час крім повсякденної роботи додаються ще додаткові обов'язки пов'язані з друком списків виборців та іменних запрошень, видачею

посвідчень про тимчасову зміну місця голосування, зверненнями громадян та ще достатньо велика кількість функцій.

Крім фахівці не нижче головного спеціаліста, у відділах ведення Реєстру, обов'язково має бути спеціаліст, який виконує обов'язки адміністратора безпеки, а отже повинен знати характеристики систем захисту інформації, характеристики та порядок експлуатації апаратних та програмних засобів, володіти знаннями з питань захисту інформації в автоматизованих системах, налаштовувати програмне забезпечення та технічних засобів.

У більшості відділів міста обов'язки адміністратора безпеки виконує начальник відділу, а ситуація з заповненням посад, свідомо формується керівництвом на місцевому рівні з метою економії коштів, нестачі кадрів на інших посадах, нерозуміння важливості функціонування Відділів, що в свою чергу ускладнює процес формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні.

Професійний рівень працівників є одним з важливих аспектів кадрового забезпечення відділів. Служба розпорядника Реєстру систематично проводить підвищення кваліфікації працівників відділів, а саме: навчання та семінари, ведеться інформаційно-правова підтримка, розробка різноманітних покрокових інструкцій, крім того за кожною областю України закріплений свій куратор, який надасть допомогу та роз'яснення з будь-якого питання стосовно роботи Відділу. З метою обміну досвідом та полегшення спілкування між відділами існує внутрішня електронна пошта та форум з тематиками, що стосуються роботи Реєстру.

Зважаючи на вказане вище можемо сказати, що на теперішній час, такий чинник як кадрове забезпечення відділів цілком в межах компетенції місцевого керівництва, так як вони призначають працівників на посаду та звільнюють їх, формують штатну чисельність та піклуються про підвищення кваліфікації працівників. І для покращення системи ведення Державного реєстру виборців з приводу кадрового забезпечення є два виходи: перший – достатньо лише виконувати місцевим органам влади всі норми законодавства з організації

роботи відділів ведення Реєстру, другий – законодавчо перевести Відділи в підпорядкування безпосередньо Розпорядника Реєстру.

Наступний чинник, що впливає на систему Державного реєстру виборців на місцевому рівні, це матеріально-технічне забезпечення органів Реєстру.

«Центральна виборча комісія відповідно до Плану співпраці з Координатором проектів ОБСЄ в Україні в рамках проекту «Сприяння в подальшому удосконаленні практики демократичного управління в Україні» отримала технічну допомогу у вигляді комп'ютерного обладнання (сервери, мережеві пристрої, принтери, персональні комп'ютери з пристроями безперебійного живлення та базове програмне забезпечення)» [29]. Відділам надали матеріально-технічне забезпечення.

Щоб забезпечити захист персональних даних Державного реєстру виборців в процесі їх обробки та зберігання, в приміщенні, в якому розташовані робочі місця працівників відділу, встановлюються металеві двері, на вікнах повинні бути встановлені металеві ґрати та жалюзі, відділ забезпечується металевим сейфом [51].

Приміщення повинні бути оснащені «...електричною мережею, з урахуванням нормативів для комп'ютерного обладнання, яке встановлене у приміщенні» [51]. Мережа повинна забезпечувати стабільну роботу при максимальному навантаженні. Для встановлення даного електрообладнання приміщення повинно бути обладнане системою автоматичної пожежної сигналізації та однорубіжною охоронною системою сигналізації, яка постійно знаходиться у робочому стані [51].

Крім цього усі робочі місця забезпечуються письмовими столами, стільцями, окремим номером телефону, факсовим апаратом та витратними матеріалами, комплектами канцелярського приладдя.

На прикладі відділу, який розглядаємо в даній роботі можна сказати, що Відділ в повному обсязі забезпечений комп'ютерною технікою, засобами для друку, матеріальне забезпечення також на доброму рівні.

Таким чином, всі відділи технічно забезпечені за рахунок Розпорядника Реєстру і це забезпечення на високому рівні, так як матеріальне забезпечення знов таки залежить від місцевої влади і як з попереднім чинником, то для формування якісної системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні достатньо знову ж лише виконувати всі вимоги законодавства щодо матеріально-технічного забезпечення.

Ще один з чинників – це робота з суб'єктами подання відомостей періодичного поновлення зазначеними у статті 22 Закону України «Про Державний реєстр виборців» [54]. Органи ведення Державного реєстру виборців здійснюють постійне (щоденне та щомісячне) оновлення бази даних Реєстру на основі відомостей наданих суб'єктами подання відомостей. Актуальним є питання своєчасного подання відомостей, їх якість (правильність заповнення), повнота (наявність порожніх відомостей), адже саме ці чинники впливають на стан програмного забезпечення та своєчасного завантаження відомостей до бази даних Реєстру, якісного та правильного внесення даних про виборців.

Починаючи з 4 квітня 2016 року для періодичного поновлення бази даних Реєстру органи реєстрації зобов'язані щомісяця до 5 числа подавати до відділу ведення Державного реєстру виборців відомості:

– про громадян України, зареєстрованих за місцем проживання у відповідній адміністративно-територіальній одиниці, яким протягом наступного місяця виповниться 18 років [55];

– про виборців, які протягом попереднього місяця зареєстрували своє місце проживання у відповідній адміністративно-територіальній одиниці [55];

– про виборців, які протягом попереднього місяця зняті з реєстрації за місцем проживання у відповідній адміністративно-територіальній одиниці [55].

Та, не зважаючи на існування електронного реєстру, всі відомості періодичного поновлення працівники районних органів реєстрації друкують до відомостей періодичного поновлення особисто, а не формують автоматично з бази даних.

Ідеальна ситуація з поданням відомостей існує з відділами Державної реєстрації актів цивільного стану. Так як всі зміни з виборцями, які померли, автоматично проводяться і реєструються в Реєстрі виборців.

Найгірші справи з закладами охорони здоров'я. Інформація про нездатних самостійно пересуватися місяцями не надається. Можлива причина в тому, що кожен дільничний (сімейний) лікар повинен надавати інформацію про свого хворого до керівника закладу охорони здоров'я, а чим більше роздрібнення, тим нижча якість надання інформації.

Оперативна, достовірна, належно оформлена і подана до відділу ведення Державного реєстру виборців суб'єктами подання відомостей, створює можливість працівникам відділу своєчасно опрацювати дані, та внести необхідні зміни до електронної бази даних Державного реєстру виборців [54].

Якщо не будуть подання, несвоєчасно подані чи подані неповні або недостовірні відомості про виборців, то це може призвести до порушення основних засад ведення Реєстру, що негативно позначається на якості списків виборців і, як наслідок, створює загрозу реалізації громадянами України своїх виборчих прав [33].

Далі розглянемо такий чинник сучасного стану формування системи Державного реєстру виборців як активність звернень громадян до Відділу.

Кожного разу після проведення виборів звідусіль лунають зауваження до списків виборців: когось не включили до списків, у когось були помилки.

У першу чергу, мабуть тому, що уявлення виборців про процес складання списків для голосування змінюються дуже-дуже повільно. Незважаючи на значну кількість повідомлень у ЗМІ, більшість громадян все ще вважає, що списки для голосування виготовляються на кожні вибори нові. Але це зовсім не так. Чомусь вважають, що помилки в Реєстрі виборців повинні бути виправлені самі собою або, в кращому випадку, за усним чи телефонним зверненням. Виборці зазвичай звертаються лише в останній момент, коли часто згідно чинного законодавства вносити зміни вже не можна. З виявленими помилками в Реєстрі виборці поводяться так: вибори пройшли – про помилки забули і

чекають, що вони зникнуть самі собою до наступних виборів, хоча механізм виправлень помилок надпростий – написав заяву і пред'явив паспорт.

З метою виправлення неточностей у списках борців ще на початку дії Реєстру кожному виборцю, внесеному до Реєстру, надсилалося іменне повідомлення про, те що проводиться первинне уточнення персональних даних в Реєстрі. Але самим дієвим способом виправити неточності у списках виборців є особисте звернення громадян до Відділу. Щоб уникнути багатьох ситуацій з виборцями – є дієвий метод, просто заздалегідь перевірити свої дані у списках виборців, адже коли у день виборів поряд зі своїм прізвищем надрукований померлий родич, або у написанні прізвища є помилки, чи просто виборець взагалі відсутній, зазвичай мінити щось важко. Тож необхідно закликати виборців перевіряти свої персональні дані заздалегідь.

З власного досвіду можу сказати, що найбільше не включених виборців до списку це: загублені 18-ти річні особи, виборці, що змінили місце реєстрації, хто перебував у місцях позбавлення волі, проходив службу у лавах збройних сил України. А найбільша кількість відсутніх, це виборці, які перебували за кордоном на заробітках, чи тимчасово там проживають та ставали на облік у Міністерстві закордонних справ. Такі виборці впевнено йдуть на дільницю і з'ясовують, що їх немає у списках виборців і вже нічого вдіяти не можна.

Перевірити свої дані, чи свою присутність/відсутність у списках виборці тепер можуть завдяки «Особистому кабінету виборця» що знаходиться на сайті Державного реєстру виборців. Зареєструватися громадянин може в короткий термін і після запиту відповідь надійде на вказану раніше електронну пошту. «У розділі «Відеоматеріали» на сайті www.drv.gov.ua є відеоінструкція для реєстрації в кабінеті виборця» [63].

Для того, щоб такий чинник сучасного стану формування системи Державного реєстру виборців, як звернення громадян до відділу Реєстру зробити дієвим, потрібно популяризувати Державний реєстр виборців на державному та місцевому рівні. Необхідно з дитинства виховувати в українців

громадський обов'язок, такий як обов'язкова участь у виборах та особиста моральна відповідальність за зроблений вибір.

Якісна робота членів дільничних виборчих комісій під час виборчих процесів також є одним із важливих чинників формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні.

У разі призначення будь-яких виборів на території України відділи ведення Державного реєстру виборців друкують попередні списки виборців та іменні запрошення для кожної звичайної виборчої дільниці. Іменні запрошення члени комісій повинні рознести кожному виборцю. «Уточнення попередніх списків виборців здійснюється у строки та в порядку, встановлені відповідним Законом про вибори або референдуми. Звернення виборців, власні звернення, звернення інших суб'єктів виборчого процесу щодо невключення, неправильного включення до попереднього списку виборців чи помилок у відомостях про виборця виборчі комісії передають до відповідного органу ведення Реєстру. Додаються оригінали всіх звернень громадян щодо усунення недоліків у списках виборців та додатки до цих звернень» [64].

Але з дільничними виборчими комісіями завжди виникають якісь питання. По-перше, часто керівниками виборчих дільниць стають громадяни, які не мають відповідної підготовки у складі комісій, що негативно впливає на якість прийняття рішень та організацію виборів на дільниці. Тоді їм доводиться в короткий термін вчитися всім тонкощам роботи у дільничній виборчій комісії. На наступні вибори склад ДВК знову повністю оновлюється, а це дуже ускладнює організаційну роботу місцевих органів влади, які відповідають за проведення виборів на території відповідної адміністративно-територіальної громади.

По-друге, дільничні комісії часто формуються з порушенням строків формування, або після формування голови, заступники, секретарі комісій починають відмовлятися від посад, це приводить до того, що при отриманні

попередніх списків виборців та іменних запрошення просто відсутні будь-хто з керуючої трійки, що заборонено Законом про будь-які вибори.

По-третє, коли члени ДВК розносять іменні запрошення виборцям, не всі відповідально ставляться до цього питання і якась частина запрошень просто не доноситься до виборців, через що виборці не дуже переймаються з відсутності запрошення, яке є підтвердження присутності у списках виборців.

По-четверте, більшість членів ДВК, не вивчають Закони про вибори і не виконують їх норми. Наприклад, приймання звернень громадян до ДВК та передача їх до Державного реєстру виборців з приводу неточностей у списках виборців, прийняття та розгляд заяв від нездатних самотійно пересуватися.

По-п'яте, не всі голови ДВК відповідально ставляться до вимог у день голосування виправляти неточності у списках виборців та виписувати їх для відділів ведення Реєстру для подальшого виправлення.

Можна сказати, що в члени комісій ідуть працювати громадяни з різним рівнем освіти, половина яких з вищою освітою, при розгляді досвіду роботи у виборчих комісіях, також половина працівників без досвіду, що говорить про невідповідність і недостатній кваліфікаційний рівень членів комісій, а ось з огляду на професійну зайнятість, то працюють здебільшого без постійного місця роботи та пенсіонери, а з цього можна зробити висновок, що люди розглядають роботу у складі виборчої комісії як додатковий заробіток. І здебільшого, вони не дуже переймаються з приводу якості виконаної роботи та майбутніх результатів наповненості Державного реєстру виборців.

Зі свого боку Відділ виконує всі необхідні заходи для покращення взаємодії з ДВК. Постійно під час виборчого періоду проводяться зустрічі та навчання з приводу роботи членів ДВК зі списками виборців, виготовлення та передача дільничним виборчим комісіям попередніх, уточнених списків та іменних запрошень, уточнення персональних даних виборців, надання повідомлень про виправлення зроблені у день голосування тощо.

З боку органів Державного реєстру виборців виконується все для належного проведення виборів, щоб виборці змогли вільно й ефективно реалізувати своє право голосу.

Таким чином, є декілька рекомендацій щодо підвищення якості роботи членів дільничних виборчих комісій, а саме:

– організація підготовки «...членів виборчих комісій до виконання професійних обов'язків, що надасть змогу підвищити рівень правової освіченості, шляхом запровадження систематичного навчання» [97].

– доцільно було б у виборчому законодавстві передбачити норму, згідно якої на посаду голови, заступника, секретаря виборчої комісії призначаються люди які мають вищу юридичну освіту, мають досвід роботи членом виборчої комісії, або ж пройшли відповідне навчання.

– так як у нас постійно діючі виборчі дільниці, можна зробити керуючий склад виборчих комісій постійно діючими, а у міжвиборчий період проводити з ними навчання, семінари та зустрічі.

Розгляд основних чинників формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні покликаний сприяти розв'язанню проблем, а отже вдосконалити та підвищити якість процедури складання списків виборців, діяльності органів ведення Реєстру, функціонування інформаційно-телекомунікаційної системи Реєстру. Врахування зазначених пропозицій покращить якість виконання завдань та цілей поставлених перед відділами ведення Державного реєстру виборців в АІТС «Державний реєстр виборців» [47].

3.2. Удосконалення нормативно-правового забезпечення формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні

На даний час нормативно-правова база щодо забезпечення формування системи ведення Державного реєстру виборців на місцевому рівні, складають: виборчий кодекс України, який увібрав положення основних законодавчих актів, пов'язаних із виборчим процесом таких, як: закон «Про вибори Президента України» [50], «Про вибори народних депутатів України» [49], «Про місцеві вибори»; закони України «Про Державний реєстр виборців» [54], громадянство, звернення громадян, статусу місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування; Постанови ВРУ про призначення дострокових виборів; укази Президента України про призначення дострокових виборів; Постанова Кабміну «Деякі питання утворення органів (відділів) ведення та регіональних органів (відділів) адміністрування Державного реєстру виборів» від 18 липня 2007 р. №943 (із подальшими змінами і доповненнями) [16]; розпорядження Кабміну «Про затвердження плану заходів, пов'язаних з формуванням інформаційно-телекомунікаційної системи Державного реєстру виборців» від 05 вересня 2008 р. №691-р (із подальшими змінами і доповненнями); постанови та розпорядження Кабміну з питань функціонування Державного реєстру виборців; Постанова ЦВК «Про вимоги до приміщень відділів ведення Державного реєстру виборців та регіональних відділів адміністрування Державного реєстру виборців № від 20 грудня 2007 р. №572 (зі змінами) [51]; Постанови ЦВК з питань функціонування Державного реєстру виборців; положення про відділ адміністрування ДРВ; Положення про відділ ведення Державного реєстру виборців [59].

Цими нормативно-правовими актами керуються всі органи ведення Державного реєстру виборців та відділи адміністрування Державного реєстру виборців.

Важливо визначити цілі, яким повинне відповідати нормативно-правове забезпечення якісного ведення Державного реєстру виборців на місцевому рівні:

– Захищеність Реєстру. Розроблення новітніх захисних технологій від незаконного доступу бази даних Реєстру;

– Актуальність даних Реєстру. Це передбачає оновлення персональних даних виборців в реальному часі, щоб у будь-який час дані були актуальними.

– Доступність. Можливість для кожного виборця отримати інформацію про свої персональні дані. Через впровадження системи «Держава в смартфоні» надання громадянам альтернативної можливості голосувати засобами електронної системи.

– Взаємодія. Можливість оперативного отримання достовірних даних про відсоток участі в голосуванні і про результати голосування, підвищення оперативності при статистичній обробці та аналізі результатів виборів.

– Сучасність. Впровадження новітніх технологій, запровадження дистанційного та електронного голосування.

– Інформаційність. Запровадження «...національної інформаційної програми, яка реалізується через засоби масової інформації, глобальні комп'ютерні мережі й системи, з метою спонукання виборців до активних дій (періодичного уточнення своїх персональних даних у Реєстрі)» [61].

– Підпорядкованість. Підпорядкування відділів ведення Державного реєстру виборців безпосередньо Розпоряднику Реєстру:

– Дотаційність. Так як складання списків виборців є головною задачею відділів ведення Реєстру та важливою складовою виборчого процесу в здійсненні волевиявлення громадян, необхідно запровадити «...дотації до місцевих бюджетів із Державного бюджету України щодо часткового покриття витрат на утримання відділів ведення Державного реєстру виборців та на преміювання працівників відділів» [15].

Питання взаємодії відділів ведення Державного реєстру виборців з іншими установами, підприємствами та окремо органами виконавчої влади та місцевого самоврядування необхідно розглядати окремо. Адже «...законодавчо прописану регламентацію має лише співпраця між органами Реєстру, розпорядник Державного реєстру виборців – «Центральна виборча комісія, в

межах своєї компетенції, видає обов'язкові для виконання рішення» [54]. Служба розпорядника Державного реєстру виборців – контролює діяльність органів ведення та адміністрування реєстру, а регіональні органи (відділи) адміністрування Державного реєстру виборців контролюють виконання актів розпорядника реєстру – Центральної виборчої комісії, мають право одержувати у встановленому порядку від органів ведення реєстру необхідну для виконання покладених на них завдань інформацію та проводити наради з питань, що належать до їхньої компетенції» [54].

Через складну організаційну структуру поновлення бази даних Реєстру виникають питання взаємодії органів реєстру з органами влади, що галузево їм підпорядковуються та керуються різними нормативно-правовими актами.

Адже через те й виникають питання вирішення багатьох проблемних ситуацій правовим шляхом. Необхідна адаптація законів до сьогоденних реалій та чіткий контроль за їхнім виконанням. Щоб вдосконалити виборче законодавство необхідно провести зміни, а саме здійснити перегляд ефективності нормативно-правових норм щодо забезпечення якісного ведення Державного реєстру виборців [4].

1. Підпорядкування Відділів. Через трирівневу структуру Державного реєстру виборців та місцеві органи влади працівники відділу підпорядковуються одразу декільком структурам:

- безпосередньо керівництву районної адміністрації;
- міському голові та міській раді;
- відділу адміністрування при обласній державній адміністрації;
- Розпоряднику Реєстру (Центральній виборчій комісії).

Працівників відділів часто залучають до виконання робіт, які не пов'язані з виконанням посадових обов'язків. До того ж недостатнє матеріальне забезпечення відділів, яке покладено на місцеві органи влади, як приклад можна привести забезпечення площами, пожежна та охоронна сигналізація, кодові замки, виконання вимог про кількість мережевих точок, та інше.

Вирішення цієї проблеми передбачено у Прикінцевих положеннях Виборчого кодексу України, який був прийнятий 19 грудня 2019 року де зазначено [9, Розділ V, ст.35, п.1], що повноваження органів ведення Реєстру здійснюють територіальні представництва ЦВК, але у Кодексі також зазначено [9, Розділ V, ст.33, п.4], «...що регіональні та територіальні представництва Центральної виборчої комісії утворюються за її рішенням на базі регіональних органів адміністрування та органів ведення Державного реєстру виборців після прийняття Центральною виборчою комісією рішення про початок роботи її регіональних та територіальних представництв» [9]. До цього часу функції продовжують виконувати утворені раніше органи [9].

2. Періодичне поновлення бази даних Реєстру, насамперед формування подань відомостей автоматично за допомогою технічних засобів. Наприклад, коли необхідно сформувавши відомість про виборців, яким у поточному місяці виконується 18 років, можна було б лише задати необхідні параметри та сформувавши звіт, його закодувати та надіслати через захищену спільну з суб'єктами надання відомостей мережу, до відділу ведення Державного реєстру виборців.

Шляхи вирішення, по-перше, розробити технічні ресурси та захист мереж з базами даних та інструкції використання цих програмових засобів, по-друге, переглянути законодавчі акти де описується механізм подання відомостей періодичного поновлення, по-третє, дати доступ посадовцям, що працюють з базами даних, у режимі читання входити до інших баз даних для контролю, та можливості посилатися на ці ресурси. Це взагалі відмінить, або мінімізує кількість запити до суб'єктів надання відомостей, зменшить час на підготовку подань та їх опрацювання і по-четверте, з огляду на проект влади «Держава в смартфоні», де передбачено щоб всі Реєстри країни були доступні для громадян на одному сайті, або в одному інтернет додатку, можна всі, законодавчо дозволені, дані отримувати через мобільні додатки, або мережі інтернет.

3. Звернення громадян під час виборчого періоду безпосередньо до Відділу. Цікавим для нашого дослідження є можливість звернення громадянин

«...до відповідної дільничної виборчої комісії або безпосередньо до органу ведення Державного реєстру виборців чи суду за місцезнаходженням виборчої дільниці щодо допущених при складанні попереднього списку виборців неправильностей» [52].

Якщо виборець звертається з заявою до виборчої комісії, то комісія спочатку приймає рішення про передачу заяви до Відділу, для чого необхідно провести збори, потім передає заяву з документами до відділу ведення Реєстру. Часто пакет документів не повний, або зроблені не вірно копії, заяви передаються не одразу, а, іноді, через кілька днів, а виборець чекає на результат.

З особистого досвіду можу сказати, що у нас було декілька звернень виборців, переданих через виборчі комісії в останній момент, коли за термінами складання уточнених списків виборців ми вже не встигли розглянути звернення, або були документи надані не повний пакет, чи в Департаменті реєстраційних послуг не підтвердили факт реєстрації виборців, через відсутність картотеки за вказаною у заяві адресою, або зняття виборця за рішенням суду, або через відсутність картотеки у гуртожитку. А контактні дані у заяві (такі як номер телефону) відсутні і попередити виборця письмово також не встигаємо. В результаті виборці не прийняли участі у виборах, хоча звернення від них були. А ось якби вони безпосередньо звернулися до відділу ведення Державного реєстру виборців питання було б вирішене на місці.

Що стосується звернень виборців через суд, то для впровадження судового рішення, суд пише запит до відділу ведення Державного реєстру виборців і на його основі приймає рішення, а не легше було б виборцю прийти, знову таки, до відділу і вирішити всі питання. Чи у нас був випадок коли на виборах до верховної ради України суд прийняв рішення про включення до списку виборців тимчасово переміщених осіб, які спізнилися з написанням заяви про тимчасову зміну місця голосування, а за Законом України «Про вибори до верховної ради України» [38] вони мають право голосувати лише за загальнопартійними списками, а у рішенні це не зазначалося.

Вирішення питання. Доцільно, на нашу думку, законодавчо передбачити, щоб скарги на порушення, пов'язані з реєстрацією виборців, подавалися «...безпосередньо до органу ведення Державного реєстру виборців, а не до декількох органів за вибором скаржника (наприклад, до органу ведення Реєстру та до виборчої комісії, навіть якщо остання не розглядає скарги, а лише передає їх до органу ведення Реєстру)» [63].

4. Тимчасова зміна виборцями місця голосування.

Згідно пункту 3 статті 7 Закону України «Про Державний реєстр виборців» [54] не пізніше ніж за 5 днів до дня голосування виборець може звернутися до органу ведення Реєстру з мотивованим зверненням щодо тимчасової зміни місця голосування [54].

Дуже багато клопоту відділам Реєстру та і виборцям на виборах Президента України і на повторних виборах Президента України 2019 року надало формулювання вмотивоване звернення. Це означає, що до заяви мають бути додані певні підтверджуючі документи, щодо зміни місця голосування. Такими документами є: різноманітні довідки (з місця роботи, навчання, довідка з місця проживання без реєстрації), договір найму житла, акт про фактичне проживання, санаторно-курортна путівка, тощо...[50]. Але на практиці, більшість виборців, що приходили до відділу фактично проживають без договорів найму, офіційно не працюють, приїхали для догляду за хворими родичами, а довідки від лікаря не мають, або не встигають її взяти. Через ці бюрократичні обставини громадяни були позбавлені права голосу. Але на вибори до верховної ради України, було скасовано необхідність надання документів до заяв, необхідно було просто вказати мотив тимчасової зміни місця голосування у заяві. Це дуже покращило оперативність прийняття заяв працівниками відділів ведення Реєстру і покращило ставлення виборців до посадовців. А це все відбулося завдяки удосконаленню законодавчого акту.

Але є інші питання стосовно тимчасової зміни місця голосування. З досвіду можна сказати, що багато виборців під час місцевих виборів 2020 року тимчасово змінювали місця голосування в інші села чи міста, а зокрема на

вибори вони приходили на свої ділянки голосувати, але в списках їх не було. Ця ситуація була масовою, що вказує на недосконалість процедури тимчасового місця голосування. Ще одне питання це остаточні строки подання заяв щодо тимчасової зміни місця голосування. В законі сказано, що не пізніше ніж за п'ять днів можна подати заяву, це через те, що наступного дня вже друкуються уточнені списки виборців. Але велика кількість виборців не встигають до зазначених строків.

Рішення. Вже багато говориться про електронне голосування, голосування поштою, або голосування дострокове. Всі ці варіанти могли б вирішити це питання тимчасової зміни місця голосування для звичайних виборців.

Тепер розглянемо це питання з іншого ракурсу – тимчасова зміна місця голосування членів виборчих ділянок. Багато членів виборчих ділянок не встигли змінити місце голосування, через те, що постійно змінювалися списки членів ДВК, а коли були повторні вибори Президента, то часу для формування комісій було менше. Але члени діляничних виборчих комісій це суб'єкти виборчого процесу, а значить у них повинні бути хоч якісь пільги у цьому процесі, хоча б полегшення процедури тимчасової зміни місця голосування.

А рішення можна знайти змінивши законодавчі аспекти. А саме готувати подання окружною виборчою комісією списків членів діляничних виборчих комісій до органу ведення Реєстру, на підставі яких працівники Відділів тимчасово змінюватимуть їм місце голосування на ділянку, де члени комісії будуть працювати в день виборів. Було б добре, якби такі подання були подані в електронному варіанті з можливістю автоматично вносити їх до бази даних Реєстру, але для цього необхідно крім уточнення законодавчих актів ще провести і технічні зміни в програмному забезпеченні Реєстру. Та на фоні глобальних технічних змін як електронне голосування, ці технічні зміни вже не дуже суттєві.

5. Професіоналізм та компетентність складу діляничних виборчих комісій. Так як вибори є елементом будівництва демократичної, правової

держави, то і займатися «підбором кадрів», а саме проводити вибори мають професіональні члени виборчих комісій. Виходячи з достатнього досвіду проведення виборів у нашій державі можна сказати, що вже давно виникла необхідність переглянути статус виборчих комісій, як єдиної системи державних органів, що забезпечує реалізацію виборчих прав громадян, а також займається організацією та проведенням виборів [49].

Якщо про формування Центральної виборчої комісії та окружних виборчих комісій питань виникає менше, то при формуванні дільничних виборчих комісій завжди виникають якісь проблеми.

За чинним законодавством формування дільничних виборчих комісій відбувається окружними чи територіальними виборчими комісіями за поданням кандидатів або партій. Аналізуючи склади комісій на виборах у 2019 році можна сказати, що основна кількість членів комісій неспроможні виконувати свої обов'язки на професійному рівні через брак досвіду у роботі виборчих комісій, невідповідність та часто неосвіченість. Як вже зазначалося у попередніх розділах від професіоналізму членів дільничних виборчих комісій під час виборчого процесу також залежить якість списків виборців а отже і організація якісного ведення Державного реєстру виборців на місцевому рівні.

Сучасна система підбору складу дільничних виборчих комісій вимагає навчання членів виборчих комісій у дуже короткі строки. Ми пропонуємо внести коректив у виборче законодавство першочергово змінити суб'єкта подань списків членів виборчих комісій, щоб подання складала органи публічної влади, а не політичні партії, що також зменшить політизованість комісій. Тому, питання ефективності роботи виборчих комісій достатньо актуальне і воно може бути вирішеним, якщо їх винести до державних органів, що саме займаються організацією і проведенням виборів [49].

Також необхідно переглянути тимчасовий характер дільничних виборчих комісій, що обумовлює проблеми у взаємовідносинах з органами місцевого самоврядування. Часто органи місцевої влади дуже скептично відносяться до складів дільничних комісій. А як же, адже комісії цілком залежні від місцевої

влади, їх забезпечують приміщеннями, технічним обладнанням та і методичною допомогою, адже майже з кожного питання комісії звертатися до відповідної місцевих органів влади. Такий стан може змінитися «...у разі надання членам виборчих комісій статусу державних службовців з відповідними повноваженнями та певною мірою відповідальності та знаходились у підпорядкуванні ЦВК» [49].

Отже, шляхи вирішення: це підвищення рівня правової культури членів дільничних виборчих комісій, наприклад, запровадження «шкіл із підготовки та проведення виборів»; формування дільничних комісій через подання органів публічної влади; надання членам виборчих комісій статусу державних службовців.

Двосторонній зв'язок повинен бути при аналізі дієвості нормативно-правового акту, законодавства чи правової системи, «...це дає можливість аналізувати і оцінювати результати законопроектної діяльності, якість нормативно-правових актів і ефективність їх реалізації» [49]. Для формування нормативно-правової системи впливають об'єктивні потреби втілення яких підвищує їх ефективність [49].

Що стосується Виборчого кодексу України [9], то за результатами проведених місцевих виборів у 2020 році, з'ясувалися деякі недоліки. Розглянемо ті, які стосуються формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні:

1. Можливістю змінювати місце голосування онлайн могли скористатися недобросовісні суб'єкти виборчого процесу.

З метою підвищення кількості відсотків за певного кандидата чи партію та через низьку явку на виборчі дільниці, може статися у результатах голосування спотворення кількості відсоткового співвідношення, адже в нашому законодавстві просто відсутнє покарання за внесення неправдивих або спотворених даних [9].

Головний недолік тимчасової зміни голосування, це збільшення виборців в одному населеному пункті (районі), та зменшення в іншому, тим паче якщо

це можна робити онлайн. Якщо зважати на те що кількість виборців, що прийшли голосувати на різних виборах різна. Так на президентських виборах яква найбільша, на місцевих – менша, то тимчасова перереєстрація виборців може значно змінити результати [9]. Адже підчас реєстрації виборцем онлайн, можна зазначити адресу і не правдиву і перевірити її достовірність буде важко. За мого досвіду були і раніше випадки коли реєстрували за однією адресою десятки людей, з метою підвищення кількоти голосів, але для цього необхідна була згода власника приміщення, в онлайн-реєстрації ця вимога відсутня. [9].

Запропоновані рішення:

- щоб змінити місце голосування необхідно передбачити письмове погодження власника житла;
- законодавчо передбачити можливість скасування тимчасової зміни місця голосування власником житла .

2. Форма бюлетеня надто складна для виборців і потребує змін [9].

Запропоновані рішення:

Змінити форми бюлетенів з можливістю для виборців навпроти прізвища кандидата ставити позначку, не вписувати номер.

Ще однією важливою проблемою нашого часу є невідповідна реєстрація виборців що роз'їхалися по країні, а також виїхали за кордон. Маємо на увазі, що наші громадяни часто за місцем фактичного проживання не реєструються. «Можна припускати, що наша перемога спричинить чергову хвилю міграційних процесів вже у зворотному напрямку, але неможливо спрогнозувати їхні масштаби та темпи. Тому складно уявити, як виборці розподіляться на території України та за її межами під час голосування на перших післявоєнних виборах» [48].

Надзвичайно важливим для покращення процедури формування Реєстру буде використання пропозицій щодо вдосконалення нормативно -правового забезпечення, втіленню технічних можливостей формування подань відомостей періодичного поновлення, врегулювання механізму подання заяв виборцями під час виборчого процесу, змінювати місце голосування членам дільничних

виборчих комісій на підставі списків поданих окружними виборчими комісіями, переглянути механізм підготовки та формування складу дільничних виборчих комісій.

Для удосконалення механізму тимчасової зміни місця голосування можна розглядати неможливість зміни без погодження з власником житла та можливість скасувати реєстрацію за його особистою заявою. Має бути передбачено надання певних письмових дозвілів чи підтверджуючих домкаументів [9].

Всі ці заходи посилять «...дієвість організаційно-правового механізму державного регулювання виборчого процесу, прозорість і демократичність процедур з організації та порядку проведення виборів та сприятиме кращому формуванню системи ведення Державного реєстру виборців на місцевому рівні» [6].

3.3. Запровадження інноваційних методів і форм формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні.

Сучасний світ вже неможливо уявити без інноваційних технологій, які пронизують усі сфери суспільного життя. Поняття «інновація» в перекладі з латинського «*innovation*», перекладається як «зміна» чи «оновлення». У перекладі з англійської мови має два поняття: як процес здійснення новацій та нововведення, раціоналізаторська пропозиція, отже зміна технології, організації виробництва або «...продукту, що здійснюється з метою досягнення вищої ефективності або створення нової цінності» [10].

Відповідно до великого тлумачного словника української мови «термін «інновація» тлумачиться у таких значеннях: 1) нововведення; 2) комплекс заходів, спрямованих на впровадження в економіку нової техніки, технологій, винаходів тощо» [7, с. 506].

Будемо розглядати впровадження інноваційних форм і методів в організацію процесу управління, а саме у формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні.

Зважаючи на воєнні дії, що проходять на території України і недоцільність проведення виборчих процесів війна все одно скінчиться і нам доведеться проводити повоєнні вибори, які будуть викликом для нашої виборчої системи і не лише для неї. Найбільшим викликом стане актуалізація Реєстру виборців через величезну кількість вимушено переміщених осіб (ВПО), частина з яких перебуває за кордоном. Тому запровадження інноваційних методів (електронне голосування через Дію) дуже нагальне питання.

Ще у 2017 році «...на Міжнародній конференції «Використання новітніх інформаційних технологій у виборчому процесі: виклики, ризики, перспективи», яку Центральна виборча комісія провела спільно з Офісом Ради Європи в Україні, Міжнародною фундацією виборчих систем в Україні (IFES) та Координатором проектів ОБСЄ в Україні відбувся обмін досвідом з виборчими органами іноземних держав, міжнародними організаціями щодо організації виборчого процесу із застосуванням новітніх інформаційних технологій, підготовки пропозицій стосовно можливостей його використання під час організації підготовки і проведення виборів в Україні та вдосконалення законодавства із зазначених питань [10]. На цій конференції голова Центральної виборчої комісії Михайло Охендовський сказав, що запровадження новітніх інформаційних технологій має підвищити довіру суспільства до результатів виборів» [10].

«Вибори є одним із ключових елементів демократичних систем управління. Це – найвище реальне вираження волі народу, конституційний спосіб формування як органів державної влади, так і органів місцевого самоврядування на основі вільного волевиявлення громадян» [29].

Наше сьогоднішня неможливо розглядати без деджиталізації та сучасних технологічних процесів які присутні у всіх сферах нашого особистого так і суспільного життя.

1. Найважливішими й найбільш оптимальними інноваційними формами й методами формування системи Державного реєстру виборців може стати електронне урядування. «Це форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян» [70].

Так як один із чинників формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні – це низька активність звернень громадян до Відділу, то з включенням деяких пунктів до Концепції можна було б значно підвищити цей чинник. А саме, так як вже існує застосунок «Дія» або у загальнодоступних мережах інтернету он-лайн сервіс «Особистий кабінет виборця» який можна вдосконалити.

На сьогоднішній день, якщо виборець себе не знайшов в «Особистому кабінеті» інформація про нього, дані за якими виборець себе шукав, а саме прізвище, ім'я, по батькові та дата народження надходить до відповідного відділу на розгляд. Працівниками відділу з'ясовується чому виборець себе не знайшов. Найчастіше це помилки у заповненні своїх даних, але є випадки коли виборці справді відсутні в Реєстрі і тоді відділи пишуть запити до Департаменту реєстраційних послуг з проханням перевірити факт реєстрації осіб у відповідному районі. І трапляються відповіді де зазначається, що відомості щодо реєстрації особи в Заводському районі відсутні.

«Розвиток ІТ-технологій наблизив доступність використання комп'ютерної техніки для переважної більшості виборців на побутовому рівні. У зв'язку з цим, крім особистого звернення виборця до органу ведення

Реєстру щодо свого включення до Реєстру» [70], зміни своїх персональних даних, отримання на запит інформації з Реєстру, є можливість надсилання відповідних заяв та запитів в електронній формі через мережу Інтернет [70].

Якщо продовжувати тему звернення громадян до органів ведення Державного реєстру виборців через мережу інтернет, необхідно сказати, що кожному Відділу у користування був наданий пристрій для зчитування ID-карток. Отже як запровадження нових схем можна також розробити мобільний додаток для зчитування ID-карток в он-лайн сервіс «Особистий кабінет виборців».

2. Наступним напрямком розвитку електронного урядування в Україні є «...запровадження автоматизованого обміну даними між інформаційно-телекомунікаційними системами органів влади, що дасть змогу забезпечити підвищення ефективності роботи органів влади шляхом скорочення часу отримання необхідних даних, покращення якості та актуальності опрацьованих даних, ліквідації багаторазового збору та дублювання даних в різних інформаційних системах, покращення доступності інформаційних ресурсів та їх систематизацію» [70].

Якщо враховувати переваги електронного взаємозв'язку, то можна виділити такі пропозиції в розвитку даного напрямку:

- розглянути можливість підключення державних ресурсів і державних баз даних до загальної системи, що надасть електронний взаємозв'язок між суб'єктами між державними органами, що базується на основі системи взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів;

- введення у дію загальної систем взаємодії державних баз даних та державних інформаційних ресурсів[70].

Електронна взаємодія державних електронних ресурсів розглядається, як інноваційна форма формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні. Вже зараз є пропозиції внесення змін до Закону України «Про Державний реєстр виборців», де використання персональних даних Реєстру у відповідність із законами України, якими передбачено надання Державним

органам права доступу до автоматизованих інформаційних систем, реєстрів та банків даних, держателями (адміністраторами) яких є державні органи (див. рис. 3.4) [54].

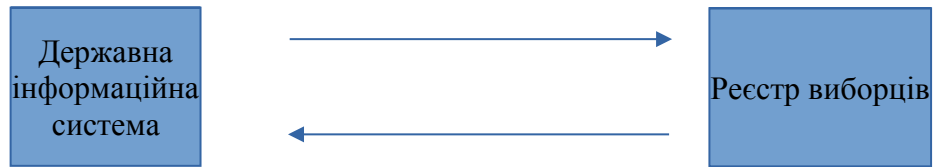

Рис. 3.4. Періодичне поновлення

- передавання відомостей напряду «з бази в базу» захищеними каналами;
- можливість передавання даних у зворотному напрямку;
- перехід від щомісячного до щоденного отримання інформації.

Також передбачається можливість органам, закладам, установам, яким надаються відомості для періодичного поновлення бази даних Реєстру, подавати передбачені Законом України «Про Державний реєстр виборців» відомості про виборців в електронній формі з використанням електронного цифрового підпису [54].

Треба виділити що основними завданнями електронного урядування України у виборчій сфері є «...запровадження інформаційно-телекомунікаційних систем підтримки прийняття управлінських рішень та автоматизації адміністративних процесів» [70], а саме розвивати та запроваджувати інформаційну систему проведення виборчого процесу в електронній формі.

3.Впровадження новітніх технологій у виборчий процес. «Всі новітні досягнення у сфері комп'ютерних технологій і телекомунікацій, масова комп'ютеризація та розвиток ефективних інформаційних технологій вплинули на механізм організації підготовки та проведення виборів і референдумів, а технологізацію виборчого процесу демонструють світові тенденції» [70].

Міжнародні навички запровадження новітніх технологій у процес виборів це і процес обліку виборців та кандидатів, «...здійснення голосування з використанням електронних засобів, автоматизованого підрахунку голосів із застосуванням електронних пристроїв та спеціального програмного забезпечення» [10]. Нам необхідно запроваджувати закордонний досвід використання інноваційних технологій, бо всі ці методи і форми перевірені роками та вже проаналізовані переваги та недоліки.

Наступний найбільш обговорюваний спосіб голосування – через систему інтернет. Голосування засобами Internet має більш безпечний процес, але має великий недолік, а саме забезпечення захисту, необхідне підключення в он-лайнному режимі кожної виборчої дільниці до серверу (реєстру). Це потрібно для забезпечення реєстрації факту явки виборця до виборчої дільниці. Після того як виборець проголосує на виборчій дільниці, в електронному реєстрі буде зафіксована його участь у голосуванні.

Деякі країни використовують змішані системи голосування, коли проголосувати можна класичним шляхом і за допомогою новітніх інформаційних технологій.

Для запровадження електронного голосування в Україні вже багато що зроблено, наприклад, видаються біометричні закордонні і внутрішні паспорти (ID-картки), що можуть слугувати як ідентифікація виборця та вже кожен українець має можливість отримати електронний цифровий підпис, що також може бути знадобитись при впровадженні електронного голосування [70].

Законодавчо також розглядається використання в Україні електронного голосування, був розроблений і затверджений «...розпорядженням Кабінету міністрів України від 12 червня 2019 року №405-р план заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронної демократії в Україні на 2019-2020 роки» [70], згідно якого впровадження інструментів електронного голосування заплановане поки що лише в закладах вищої освіти в діяльності органів студентського самоврядування,

але крім цього на розгляд Верховної Ради України подано проект «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення виборчих прав громадян України шляхом запровадження на виборах голосування поштою та інтернет-голосування» [52] де говориться що виборець може проголосувати на виборах шляхом інтернет-голосування або поштою, які є додатковими способами голосування, але через військові дії в Україні всі ці плани поки що залишилися на папері.

Взагалі Україна вже успішно застосувала ще один великий новітній проект інформаційних технологій у виборчій сфері. І це впровадження «Державного реєстру виборців». Завдяки йому ведеться постійний та якісний облік громадян України (виборців). А викликає повагу те, що Державний реєстр виборців створено за відсутності будь-якого електронного реєстру населення. І тепер вибори в Україні можна організувати більш якісно та за більш короткі строки.

У межах нашого дослідження пропонуємо наступну інноваційну форму формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні, а саме – популяризацію Державного реєстру виборців.

З метою популяризації Державного реєстру виборців та розробки рекомендацій щодо способів підвищення рівня інформованості виборців про Державний реєстр виборців автором, у межах даної роботи, було проведене соціологічне опитування. (див. Додаток 3)

Опитано 200 виборців, мешканців Заводського району міста Запоріжжя, опитування проходило серед різних верств населення:

- інтелігенції – це територіальний відділ освіти у Заводському районі;
- звичайні громадяни – територіальний підрозділ ЦНАП м.Запоріжжя в Заводському районі;
- внутрішньо-переміщені особи та мешканці району, що потребують соціальної допомоги – Заводське районне управління соціального захисту населення Запорізької міської ради;
- молодь – виборці до 25 років.

Громадянам за матеріалами анкети необхідно було надати відповіді на 5 питань, що стосуються поінформованості про Державний реєстр виборців, способів перевірки своїх даних в Реєстрі та необхідності популяризації Державного реєстру виборців.

На перше питання анкети: «Чи відомо Вам про Державний реєстр виборців?» дали відповідь «так» – 151 виборець, «ні» – 49.

Серед опитуваних, які нічого не чули про Державний реєстр виборців більша кількість, а саме 27 осіб, це громадяни які заповнювали анкети у Заводському районному управлінні соціального захисту населення Запорізької міської ради, 13 осіб – в територіальному підрозділі ЦНАП м.Запоріжжя в Заводському районі, та 9 осіб серед молоді, а отже це виборці від 18 до 25 років.

На питання: «Чи перевіряли Ви себе в Реєстрі виборців?» – перевірили себе 43 громадянина, не перевіряли – 157.

Звичайно, що «не перевіряли себе в Реєстрі виборців» зазначили всі хто в першому питанні дали відповідь: «нічого не відомо про Державний реєстр виборців», та можливо ті, у кого в Реєстрі (списках виборців) всі дані правильні. А перевіряли свої дані – анкетовані у територіальному відділі освіти у Заводському районі – 21 особа, молодь – 12 осіб, територіальний підрозділ ЦНАП м.Запоріжжя в Заводському районі – 1 особа,

На питання: «Відмітьте всі відомі Вам способи перевірки даних у Реєстрі виборців» необхідно було надати кілька відповідей.

Якщо аналізувати відповіді, то підтверджується той факт, що у нас виборці інертні, більшість чекають коли їм принесуть запрошення, багато хто знає про можливість звернутися до відділу ведення Державного реєстру виборців, цікавим виявився факт, що меншій половині відомо, про такий спосіб, як перевірити себе на виборчій дільниці і лише чверть всіх опитуваних знає про інтернет-ресурс «Особистий кабінет виборців».

Четверте питання анкети: «Як Ви вважаєте, чи потрібно рекламувати Державний реєстр виборців?» «Так» – 155 виборців, «ні» – 45 виборців.

Ця відповідь вимагає замислитись. За необхідність рекламувати Реєстр виборців – 155 виборців, в опитуванні відповіли «так», ті виборці, які знають всі способи перевірки даних і перевіряли себе в Реєстрі, а отже свідомі і все одно вони переконані про необхідність популяризувати Реєстр. 45 виборців дали відповідь – «ні», в це число входить 31 виборець із тих, хто нічого не чув про Державний реєстр виборців і не вважають за необхідне його рекламувати.

І останнє питання нашого опитування, що саме стосується варіантів запрошення виборців прийти і перевірити свої персональні дані у Державному реєстрі виборців.

Найбільше голосів отримав варіант запрошення через інтернет – ресурси і це не дивно, з огляду на передвиборчу компанію останнього Президента України, спосіб інтернет-піару виявився самим дієвим. Ще був запропонований спосіб повідомлення, як смс-розсилка, цю ідею подали виборці, які приходили до відділу під час виборчого процесу з приводу тимчасової зміни місця голосування і її підтримали більше половини опитуваних, пропозиція повідомляти через засоби масової інформації менше, можливо, через те, що все більше українців не дивляться телебачення, віддаючи перевагу інтернету. І найменше бажаючих отримати повідомлення через оголошення, можливо тому, що цей спосіб надання інформації потроху витісняють ті ж самі інтерактивні дошки і виборці його вважають мало ефективним.

Згідно даних дослідження можна зробити такі висновки. Третина опитаних мешканців Заводського району міста Запоріжжя нічого не чули про Державний реєстр виборців, а отже вони ніколи не перевіряли свої персональні дані. Лише чверть опитаних знають про можливість перевірити себе в інтернет-ресурсі «Особистий кабінет виборців». І практично всі анкетовані переконані про необхідність рекламувати, а отже популяризувати Державний реєстр виборців.

Україна потребує виборця нової формації, якому зрозуміло, що лише тоді можна гарантувати демократичну та легітимну владу, коли виборці будуть брати участь у виборах за своїм бажанням, як громадський обов'язок і необхідність додатково їх мотивувати (через призи, дарунки, гроші) просто зникне. Для цього необхідне усвідомлення кожного виборця, щодо важливості його голосу у формування органів влади.

У популяризації Державного реєстру виборців взагалі не буде необхідності, якщо буде правова та політична освіта кожного громадянина України на достатньо високому рівні. Адже у цьому разі кожен виборець буде свідомим. Для підвищення рейтингу Реєстру, а загалом і виборчого процесу необхідно починати з «виховання правової та підвищення політичної освіти громадян України».

Необхідно розрізняти етапи пов'язані з віком політичної освіти: виховання дошкільнят; освіта школярів; вища освіта та професійна; освіченість дорослих людей.

Громадську свідомість, патріотичні почуття виховувати потрібно змалку. Щодо виховання патріотизму у дітей в шкільних навчальних закладах на законодавчому рівні є закріплені норми в яких зазначено: «...найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть державу як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін» [58].

Наступний етап отримання правової та політичної освіти є вищі навчальні заклади, де всім студентам надаються основи політології та окремо готують фахівців у галузі політичних наук. Згідно Концепції політичної освіти в Україні, створеної Інститутом громадянської освіти Національного університету «Києво-Могилянська Академія» за підтримки Представництва

Фонду Конрада Аденауера в Україні: «Головне завдання політичної освіти – домогтися усвідомлення, прийняття і практичного здійснення людиною власних прав та політичної відповідальності.» [14; 23].

Якщо розглядати правову освіту дорослих, а саме суб'єктів виборчого процесу, то це, на нашу думку, низка систематизованих теоретичних знань про формування державної влади, виборче право. Такі знання – є запорукою формування громадянам правової свідомості, а значить, і правової культури.

Щодо правової освіти виборців з питань виборчого процесу відповідно до пункту 11 статті 17 Закону України «Про Центральну виборчу комісію» Центральна виборча комісія має здійснювати заходи щодо підвищення правової культури учасників виборчого процесу та референдумів[71]. А першоджерелом з цього питання виступає Концепція підвищення правової культури учасників виборчого процесу і референдумів, ухвалена Указом Президента України від 09.12.2000 року №1322/2000 [62] метою якої являється: «створення умов для забезпечення демократичного, свідомого волевиявлення громадян на виборах та референдумах, сприяння громадянам України в реалізації їх права брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.» [1].

Потрібно виділити, що основна увага в політичній освіті спрямована на доросле населення, а для дітей та молоді запропонована більш загальна система знань і умінь, а саме – громадянська освіта.

В результаті підвищення політичної освіти громадян України маємо:

- нового виборця здатного самостійно робити вибір;
- збільшується виборча активність громадян, що зважено ставляться до претендентів на виборах;
- громадяни отримують елементарну громадянську компетентність; збільшується ступінь зацікавленості й залучення громадян до громадських справ;
- отримуємо більш політично освічену молодь;

- збільшиться кількість кваліфікованих суб'єктів виборчого процесу;
- підвищується стабільність у суспільстві, бо знизяться випадки зміни політичного курсу.

Якщо у нас буде політично освічені громадяни, то зникає необхідність популяризації Державного реєстру виборців, але цей процес занадто довгий, хоча і самий дієвий.

З огляду на це пропонуємо впровадити більш швидкий спосіб популяризації, це державний проект «Національна інформаційна програма». Тоді популяризація Державного реєстру виборців, як одна з «...переваг інформатизації виборчого процесу, відкриває реальні перспективи забезпечення виборчих прав громадян, шляхом організації активної кампанії по інформуванню та громадському вихованню» [10].

Можна сміливо стверджувати, що для того щоб громадяни звернули увагу на якусь подію доцільно закликати про перевірку персональних даних громадян в Реєстрі проводити у вигляді національної інформаційної програми, що реалізується через засоби масової інформації, інтернет мережі й системи та інші інноваційні форми популяризації.

«Національна інформаційна програма» може складатися з низки взаємопов'язаних дій та проектів, або розглядатися як впровадження окремих проектів, як самостійної складової.

Пропонуємо декілька способів популяризації Державного реєстру виборців:

- 1) розроблення соціального відеоролика, проект: «Популяризація Державного реєстру виборців через інформаційну підтримку населення»;

- 2) проведення агітаційної програми: «Правильні списки виборців – це загальний інтерес».

- 3) обов'язковий роздрук персональних даних з Державного реєстру виборців для отримання певних документів;

4) Sms-повідомлення, про необхідність перевірити свої дані в Державному реєстрі виборців;

5) інформаційні дошки оголошень;

6) використання сенсорних інформаційних кіосків.

Розглянемо кожен спосіб популяризації Державного реєстру виборців окремо.

1. Під час кожного виборчого процесу в засобах масової інформації лунають гасла, щодо необхідності перевірити свої дані в Державному реєстрі виборців, необхідно ці гасла в більшому відсотковому відношенні запускати в мережі інтернет, так як з'ясувалося, нею користується значна частина громадян. Необхідно розробити соціальні відеоролики, з закликом «Перевір свої дані, подбай про майбутнє», або «Майбутнє держави в твоїх руках» і запускати їх на телебаченні та в мережі інтернет і в міжвиборчий час.

Адже, цікавий, сюжетний ролик чи соціальна реклама звертає увагу спільноти на ту чи іншу проблему. Приклад проекту розробки соціальної реклами (див. Додаток К)

2. Проведення агітаційних кампаній «Правильні списки виборців – це загальний інтерес», у рамках якої використовувати теле- та аудіоролики, що закликають виборців перевірити свої дані в Реєстрі, зверне увагу виборців на необхідність перевірити свої дані у Реєстрі. Згідно «...плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронної демократії в Україні на 2019–2020 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету міністрів України від 12 червня 2019 року №405-р» [44] планується підвищувати рівень участі громадян в процесі державного управління шляхом популяризації інструментів електронної демократії, формування знань і навичок їх використання шляхом проведення освітніх та рекламних заходів спрямованих на популяризацію інструментів електронної демократії [44].

З метою формування знань про Державний реєстр виборців та навичок про способи перевірки своїх даних в Реєстрі, проведення агітаційних кампаній «Правильні списки виборців – це загальний інтерес», якраз і призведе до популяризації Реєстру, як інструменту електронної демократії.

3. Зобов'язати громадян України, брати роздрук у відділах ведення Державного реєстру виборців для оформлення громадянами наприклад: паспорта України, документів на виїзд за кордон, оформлення документів на майно, спадщину, дарування, тощо... Цього можна досягнути через внесення змін до нормативно-правових актів та посилення контролю з боку органів центральної влади. Необхідно додати витяг з Державного реєстру виборців в перелік пакету документів.

На даний час така процедура існує для внутрішньо переміщених осіб. Для отримання паспорта громадянина України вперше (роздрук бере один з батьків), при вклеюванні фотокартки в паспорт по досягненню певного віку, при оформленні закордонного паспорта громадянина України, тимчасово переміщені особи, місце реєстрації яких знаходиться на непідконтрольній Україні території, беруть у відділі ведення Державного реєстру виборців роздрук персональними даними. Цей спосіб зобов'язання виборців звертатися до Відділу, щодо своїх даних достатньо дієвий, хоча і дещо бюрократичний, але при запровадженні електронного врядування отримати довідку можна буде легше, хоча і зараз з усіма процедурами реєстрації заяви, внесення запиту до Реєстру, роздруку персональних даних, його реєстрацією, часу витрачається не більше 5 хвилин.

4. Sms-повідомлення, це також один із способів запросити виборців перевірити свої дані в Реєстрі.

Під час виборчої компанії з виборів Президента України 2019 року велика кількість громадян отримували телефонні дзвінки з нагадуванням про необхідність прийти та проголосувати за певного кандидата на пост Президента України, під час виборчої компанії з позачергових виборів народних депутатів України, громадяни отримували sms-повідомлення від

клонів певних партій з пропозицією за кого необхідно голосувати. Всі ці технології на межі законності, з огляду на Закон України «Про захист персональних даних», згідно статті 2 якого: «персональні дані – відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути ідентифікована» [61], а до мобільних номерів що обслуговуються за контрактом дані про громадянина додаються, крім того походження бази даних мобільних телефонів громадян під питанням, адже згідно статті 2 того ж Закону: «володілець бази персональних даних – фізична або юридична особа, якій законом або за згодою суб'єкта персональних даних надано право на обробку цих даних, яка затверджує мету обробки персональних даних у цій базі даних, встановлює склад цих даних та процедури їх обробки, якщо інше не визначено законом» [61], крім того повинна бути згода суб'єкта персональних даних [61].

Для популяризації Державного реєстру виборців рекомендуємо внести зміни до нормативно-правових актів, щоб законодавчо врегулювати можливість використання банкінгу даних мобільних телефонів для централізованої розсилки sms-повідомлень з запрошенням прийти і перевірити персональні дані в Державному реєстрі виборців, до цього в запрошення можна вставити посилку на інтернет-ресурс «Особистий кабінет виборця».

5. Інформаційні дошки оголошень. Є різні форми розповсюдження інформації – це телебачення, інтернет, газети та інш. Але не кожен громадянин користується інтернетом та випикує газети. Для них є загальнодоступний ресурс такий як дошки оголошень. Наприклад для вирішення питання агітаційних плакатів передбачене законодавче рішення. Згідно із частиною 4 статті 59 Закону «Про вибори Президента України», місцеві органи виконавчої влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування не пізніше як за дев'яносто днів до дня виборів відводять місця та обладнують стенди, дошки оголошень у людних місцях для розміщення матеріалів передвиборної агітації [50]. Проект

«Комунікація влади з населенням» (див. Додаток Л) Так само можна влаштувати інформаційні дошки для висвітлення роботи Державного реєстру виборців не лише біля кабінетів відділів Ведення, а і в місцях великої прохідності громадян.

Інформаційні стенди розглядаються, як матеріальні об'єкти, що використовуються з метою повідомлення громадян у зрозумілому вигляді. Вони сприяють підвищенню візуального комфорту в архітектурному середовищі, покращанню психологічного стану людини.

Більш популярним способом візуальної комунікації можна назвати інформаційні стенди. Це універсальний носієм необхідної інформації. Їх використання дозволяє швидко розміщувати важливу інформацію для доступного та зручного ознайомлення громадян. Крім того, інформаційні стенди виглядають більш естетично. З цього можна зробити висновок, що інформаційний стенд являється важливим засобом соціального та культурного розвитку суспільства.

6. Використання сенсорних інформаційних кіосків. Якщо зважувати на розвиток інформаційних технологій можна встановити в кожному районі міста «Сенсорний інформаційний кіоск (інфокіоск) – це багатофункціональний комплекс на базі ПК з сенсорним монітором із спеціальним програмним забезпеченням» [50]. Оснащення його сенсорною панеллю визначається як головна його характеристика. В такі розумні стенди можна вкладати загальну інформацію не лише про роботу Державного реєстру виборців, але і про роботу органів влади. Ці кіоски обладнанні спеціальним покриттям що перешкоджає вандалізму. Проект: «Впровадження інноваційних технологій в інформаційну сферу громадян» (див. Додаток М)

Застосування інфокіосків з інформацією про Державний реєстр виборців підвищить популяризацію Реєстру.

Якщо розглядати популяризацію Державного реєстру виборців як один із чинників формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні, то це значно збільшить кількість громадян, що звернуться до Відділу для

перевірки своїх даних в Реєстрі, чим якість списків виборців буде значно кращою.

Як результат втілення інноваційних форм і методів, щодо формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні, після прийняття змін до деяких законодавчих актів України та запровадження електронного урядування для забезпечення виборчих прав громадян України використання під час виборчих процесів голосування поштою та інтернет-голосування [53]. У разі проведення дій щодо популяризації Державного реєстру виборців, ми отримаємо:

- покращення ефективної та якісної діяльності органів влади, що призведе до вищого рівня управління державою, що ґрунтується на принципах ефективності, результативності, доступності, прозорості, відкритості та підзвітності;

- високий рівень зручності для виборців, якому не обов'язково іти на дільницю, щоб проголосувати, або йти до відділу ведення Державного реєстру виборців, аби написати заяву;

- чіткість, оперативність підрахунку голосів та підвищення можливості отримання правдивих результатів після підрахунку;

- зменшується необхідність підкupu виборців, у разі електронної можливості змінювати свій вибір;

- зменшення бюрократизації виборчого процесу на виборчих дільницях, як результат можливе збільшення активності громадян;

- залучення до голосування молоді, адже молодь це майбутнє країни;

- зникає проблема прив'язки до виборчої дільниці, через місце реєстрації;

- згідно до європейських вимог підвищення якості надання публічних послуг;

- зменшення проявів корупції під час виконання посадових обов'язків;

- підвищується формування більш точного Державного реєстру виборців.

Запровадження інноваційних форм і методів організації формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні призведе до

підвищення якості списків виборців, залучення до перевірки персональних даних більшої кількості громадян та виконання принципів ефективності, результативності, доступності.

ВИСНОВОК

В роботі розглянуто актуальність питання, проведено науково-теоретичне обґрунтування проблеми та надані рекомендації вирішення наукового завдання, щодо розробки теоретичних засад формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні як засобу що призведе до організації та проведення виборчого процесу на більш демократичному рівень.

Основна мета дослідження реалізована та всі завдання виконані. Гіпотеза роботи підтверджена, адже згідно даних роботи формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні виведе виборчий процес на більш високий рівень згідно демократичним принципам. Результати та рекомендації, отримані в процесі дослідження доводять актуальність дослідження та на їх підставі можна сформулювати висновки.

1. Зважаючи на аналіз робіт науковців та дослідників можна зауважити, що над виборчими проблемами працювали багато вчених. Автори наукових робіт звертають увагу на загальні аспекти виборчого процесу та моменти функціонування системи Державного реєстру виборців, щодо підвищення якості списків виборців тощо. Проте комплексне дослідження саме формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні майже не розкриті і йому приділено мало уваги з боку науковців.

2. У ході уточнення змісту основних понять дослідження проведено змістовний аналіз назви теми: «Формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні». Розглянуті основні визначення пов'язані з тематикою роботи: «формування системи державного управління», «Державний реєстр виборців», «місцева влада». Був проведений аналіз глибших понять, які впливають на розуміння дослідження, такі як: «система державного управління», «механізм управління», «вибори», «право голосу», «виборчий процес», «списки виборців». Суть та необхідний напрямок дослідження розуміння проблематики була з'ясована виходячи з детального аналізу теми роботи та суміжних понять.

3. В ході написання роботи, застосовувалися така загальноприйнята система методів та принципів: принцип об'єктивності адекватності, системності, розвитку та історизму. Також використовувалися методи синтезу та аналізу, конкретизації та узагальнення, спостереження та порівняння, опитування. Отже, методологічне підґрунтя роботи складається з сучасних теорій і концепцій, також використовувалися методи, завдяки яким оптимально вирішується наукове завдання дослідження.

4. Для більш детального і чіткого розуміння проблеми дослідження розглядалися принципи, форми та методи роботи відділів ведення Державного реєстру виборців, були опрацьовані прийоми та способи організації роботи Відділів. В ході роботи з'ясовано, що найбільше в практиці використовуються соціально-психологічні та організаційні методи. На підвищення якості роботи працівників, налагодження взаємозв'язків зі структурними підрозділами, суб'єктами подання відомостей, посадовими особами, спрямовані форми організації діяльності відділу, які сприяють підвищенню якості виконання посадових обов'язків. Основні методи організації роботи Відділів: вироблення рішень, координація діяльності, планування, інструктування, організація виконання роботи і контроль, робота з кадрами, інформаційне забезпечення. Метод прийняття рішень розглянутий детально, була проаналізована поетапність та надана класифікація рішень відділів ведення Державного реєстру виборців.

5. На прикладі відділу ведення Державного реєстру виборців районної адміністрації Запорізької міської ради по Заводському району був проведений моніторинг організації роботи відділів ведення Державного реєстру виборців на місцевому рівні. Розглянуте кадрове та матеріально-технічне забезпечення, складена схема підпорядкування відділу. В результаті проведеного моніторингу організації роботи відділу були виявлені недоліки та перераховані проблемні питання. Була проаналізована кількісна характеристику виборчого корпусу Заводського району міста Запоріжжя, кількість внесених змін до Реєстру за 14 років роботи відділу та проаналізовано кількість отриманих

відповідей на запити до суб'єктів надання відомостей періодичного поновлення. Проведено порівняння кількості неточностей виявлених у списках під час виборчих процесів 2019 року.

6. Під час розгляду зарубіжного досвіду у роботі відділів ведення Державного реєстру виборців, в таблицях проаналізовано та надано загальні дані про особливості голосування в Європейських країнах. Розглянуті позитивні елементи зарубіжного досвіду та можливість їх адаптації та запровадження в Україні.

7. Під час дослідження розглянуті основні чинники сучасного стану формування системи ведення Державного реєстру виборців, були розкриті головні, що впливають на якість організації роботи. Розглянута реальна ситуація з кадровим забезпеченням Відділів, з'ясовані причини низької якості відомостей періодичного поновлення, висвітлений реальний стан матеріально-технічного забезпечення відділів Реєстрів виборців, розкриті особливості візуального та автоматизованого контролю повноти та коректності даних Реєстру, розглянуто вплив звернень громадян на якість списків виборців. Якість роботи членів виборчих дільниць розглянуто як окремий чинник. Складу дільничних комісій досліджено за ознакою освіти, досвідом роботи та професійною зайнятістю. Щодо поліпшення кожного з чинників впливу на стан формування системи Реєстру надано пропозиції.

8. Проблемні питання рішення, які потребують законодавчих змін були досліджені шляхом аналізу нормативно-правового забезпечення формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні. Розглянуті можливі впровадження нових норм виборчого законодавства та чинних законів України, запропоновані пропозиції та практичні рекомендації.

9. Обґрунтовано доцільність впровадження інновацій в формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні. Електронне урядування розглянуто як основне серед інноваційних методів та форм, з урахуванням міжнародного досвіду та можливості його втілення в Україні, розкриті переваги впровадження новітніх технологій у виборчий процес.

Популяризація Державного реєстру виборців досліджена як окрема інноваційна форма. Необхідність проведення національної інформаційної програми щодо популяризації Реєстру було доведено завдяки соціологічному опитуванню. Запропоновано такі способи популяризації Реєстру: встановлення сенсорних інформаційних кіосків та інформаційних дошок оголошення; розроблення соціального відеоролика; розсилання Sms-повідомлень; проведення агітаційної програми; обов'язковий роздрук персональних даних з Реєстру. В роботі розглянуті можливі результати впровадження інноваційних форм та методів формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні.

Можна зробити висновок за результатами роботи, що формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні вплине на проведення виборів згідно демократичних принципів. Висновки дослідження дозволяють ширше розглянути наукові уявлення щодо теорії і практики роботи відділів ведення Державного реєстру виборців, особливості ведення Реєстру. Всі матеріали і висновки дослідження можна використовувати у практичній діяльності відповідних органів державного управління всіх рівнів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.
2. Бажал Ю.М. Економічна теорія технологічних змін : навч. посіб. Київ : Заповіт, 1996. 240 с.
3. Бебик В. М. Менеджмент виборчої компанії: ресурси, технології, маркетинг : навч.-метод. посіб. Київ : МАУП, 2001. 216 с.
4. Богашева Н. В. Значення виборчого законодавства для правової інституціалізації політичних партій в Україні. *Публічне право*. 2014. № 4(16). С. 29-36.
5. Боснія і Герцеговина поділилась досвідом проведення післявоєнних виборів. *Офіційний вебсайт Центральна Виборча Комісія*. URL: <https://www.cvk.gov.ua/novini/predstavniki-tsvk-bosnii-i-gertsegovini-rozpovili-pro-den-golosuvannya-na-pershih-povah.html> (дата звернення:08.08.2023)
6. Бучин М. А. Демократичні вибори в Україні: принципи, механізми та технології реалізації: монографія. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. 452 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
8. Вибори в Європейському Союзі / за ред. Д. С. Ковриженка; Лабораторія законодавчих ініціатив. Київ : ФАДА ЛТД, 2006. 156 с.
9. Виборчий кодекс України: Закон України від 19.12.2019 №396-IX. URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення: 31.05.2023)
10. Використання новітніх інформаційних технологій у виборчому процесі: виклики, ризики, перспективи. Міжнародна конференція. 27.03.2017 р. *Укрінформ*: URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2201636-novitni-ittehnologii-pidvisat-doviru-ohendovskij.html>. (дата звернення: 08.10.2023).
11. Гаєвський Б. А. Сучасна українська політологія : навч. посіб. Київ : МАУП, 1999. 268 с.
12. Гаєвський Б. А., Ребкало В. А. Культура державного управління: організаційний аспект : монографія. Київ : Вид-во УАДУ, 1998. 144 с.

13. Гаращук В. М. Контроль та нагляд у державному управлінні : навч. посіб. Харків : Фоліо, 2002. 176 с.

14. Дем'янчук О. П., Жадан І. В., Концепція політичної освіти в Україні. Лабораторія законодавчих ініціатив. 07.04.2005 р. URL: <https://parlament.org.ua/2005/04/07/political-education-problems-prospects/>. (дата звернення: 23.10.2023).

15. Державне управління: теорія і практика / за заг. ред. д.ю.н., проф. В. Б. Авер'янова. Київ : Юрінком-Інтер, 1998. 432 с.

16. Деякі питання утворення органів (відділів) ведення та регіональних органів (відділів) адміністрування державного реєстру виборців : Постанови Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 р. № 943. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/943-2007-%D0%BF>. (дата звернення: 18.06.2023).

17. Дослідження найбільш поширених у світі пропорційних виборчих систем і перспектив їх запровадження у національне державотворення та правотворення. Аналітична доповідь / за заг. ред. О. А. Фісуна. Київ : НІСД, 2007. 120 с.

18. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук. ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк. Київ : НАДУ, 2011. Красівський О. Я., Державний реєстр виборців, (в співавторстві) Т. 8. 630 с.

19. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук. ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк. Київ : НАДУ, 2011. Астапова Т. О., Місцева влада, (в співавторстві) Т. 5. 408 с.

20. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук. ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк. Київ : НАДУ, 2011. Амосов О. Ю., Територіальне управління, (в співавторстві) Т.5. 408 с.

21. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук. ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк. Київ : НАДУ, 2011. Крупник А. С., Якість управління. Т. 1. 748 с.

22. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук. ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ : НАДУ, 2011.

23. Жадан І., Кисельов С., Кисельова О., Рябов С. Політична культура та проблеми громадянської освіти в Україні : навч. посіб. Київ : Тандем, 2004. 79 с.

24. Ідрісов Б. А., Електоральна соціологія : навч.-метод. посіб. Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2012. 256 с.

25. Інституціональні особливості та технології сучасних політичних процесів : курс лекцій і метод. матеріалів до модуля навч. дисципліни / уклад.: Е. А. Афонін, В. М. Козаков, Л. М. Усаченко. Київ : НАДУ, 2008. 108 с.

26. Інформаційно-аналітична система «Списки виборців» – основа майбутнього державного реєстру виборців. Вісник Центральної виборчої комісії. Київ : Вид-во Центральна виборча комісія, 2005. № 2. С. 13–15.

27. Керівні принципи щодо виборів. Прийняті Венеціанською комісією на 51-й пленарній сесії (Венеція, 5-6 липня 2002 року). Страсбург, 30 жовтня 2002 р. CDL-AD(2002)023rev. 33 с.

28. Кирилюк Ф. М., Обушний М. І., Хилько М. І. Політологія : навч. посіб. / за ред. Ф. М. Кирилюка. Київ : Здоров'я, 2004. 776 с. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-6755.html>. (дата звернення: 05.04.2023).

29. Ключковський Ю. Б. Виборчий процес: темпоральний аспект. Публічне право. 2014. № 4(16). С. 9-20.

30. Ключковський Ю. Б. Виборчі системи та українське виборче законодавство : монографія. Київ : Час Друку, 2011. 132 с.

31. Ковриженко Д. С. Зміни до виборчого законодавства: зміст та необхідність : Аналітична записка для Громадянської асамблеї України. URL: https://parlament.org.ua/docs/files/8/1228126490_ans.pdf. (дата звернення: 31.03.2023).

32. Ковриженко Д. С. Проект Закону України «Про Державний реєстр виборців». Лабораторія законодавчих актів. Часопис Парламент. 2004. № 6. URL: <http://parlament.org.ua/2015/08/15/chasopis-parlament-62004/>. (дата звернення: 02.04.2023).

33. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 1984 р. № 8093-Х. Дата оновлення: 02.11.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/80731-10>. (дата звернення: 21.09.2023).

34. Конвенція про стандарти демократичних виборів, виборчих прав і свобод у державах-учасниках Співдружності Незалежних Держав, ст. 8, п. 2. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/997_622. (дата звернення: 14.08.2023).

35. Конституція незалежної України : навч. посіб. для студ. юрид. спец. вузів / за ред. В. Ф. Погорілка, Ю. С. Шемшученка, В. О. Євдокимова. Київ, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2000. 428 с.

36. Кочубей Л. О. Виборчі технології: політологічний аналіз на прикладі виборів до парламенту сучасної України. Київ : Юрид. думка, 2006. 280 с.

37. Кочубей Л. О. Виборчі технології : навч. посіб. Київ : Український центр політичного менеджменту, 2008. 332 с.

38. Магера А. Й., Мазур Ю. О. Деякі проблеми застосування законодавства про вибори народних депутатів України та можливі напрями його вдосконалення. Складання списків виборців. Вісник Центральної виборчої комісії. 2009. № 1(15). С. 32-33.

39. Методи діяльності органів публічної влади. Юридичні послуги Online. URL: http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/literatura/dergh_bud/13.php. (дата звернення: 05.05.2023).

40. Нестерович В. Ф. Виборче право України : підручник. Київ : Видавництво Ліра, 2017. 504 с.

41. Нижник Н. Р., Машков О. А. Системний підхід в організації державного управління : навч. посіб. / за заг. ред. Н. Р. Нижник. Київ : Вид-во УАДУ, 1998. 160 с.

42. Осовська Г. В. Осовський О. А. Основи менеджменту : навч. посіб. Київ : «Кондор». 2006. 664 с. Тема 4.1. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-5412.html>. (дата звернення: 10.04.2023).

43. Питання діяльності органу (відділу) ведення Державного реєстру виборців та регіонального органу (відділу) адміністрування Державного

реєстру виборців : Постанова Центральної виборчої комісії від 26.02.2016 р. № 58. Додаток 1 / Типове положення про орган (відділ) ведення Державного реєстру виборців URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/acts/showcard01ed.html?id> (дата звернення: 19.06.2023).

44. План заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронної демократії в Україні на 2019-2020 роки : затв. розпорядженням Кабінету міністрів України від 12.06.2019 р. № 405-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/405-2019-%D1%80>. (дата звернення: 25.10.2023).

45. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України : підручник / за заг. ред. В. Л. Федоренка. 2-вид., переробл. та доповн. Київ, 2010, 432 с.

46. Положення про технічний захист інформації в Україні : затв. указом Президента України від 27.09.1999 р. № 1229. Дата оновлення: 05.05.2008. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U1229_99.html. (дата звернення: 16.06.2023).

47. Про введення автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи «Державний реєстр виборців» у постійну (промислову) експлуатацію : Постанова Центральної виборчої комісії від 29.09.2009 р. № 137. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/acts/showcard7a7b.html?id=24259&what=0>. (дата звернення: 12.07.2023).

48. Про вибори післявоєнних часів. *Суспільні новини*. URL: <https://suspilne.media/477739-pislavoenni-parlamentski-vibori-ak-do-nih-gotuutsa-vlada-i-gromadskist/> (дата звернення: 12.07.2023).

49. Про вибори народних депутатів України : Закон України від 17.11.2011 р. № 4061-VI. Дата оновлення: 18.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>. (дата звернення: 20.10.2023).

50. Про вибори Президента України : Закон України від 05.03.1999 р. № 474-XIV. Дата оновлення 28.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-14#n2>. (дата звернення 20.10.2023).

51. Про вимоги до приміщень відділів ведення Державного реєстру виборців та про норми забезпечення засобами зв'язку, обладнанням, інвентарем, оргтехнікою : Постанова Центральної виборчої комісії України від 20.12.2007 р. № 572. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0572359-07>. (дата звернення: 24.09.2023).

52. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення виборчих прав громадян України шляхом запровадження на виборах голосування поштою та інтернет-голосування : Проект закону України від 06.03.2019 р. № 10129. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65637. (дата звернення: 30.10.2023).

53. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг : Закон України від 10.12.2015 р. № 888-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888-19>. (дата звернення: 02.09.2023).

54. Про Державний реєстр виборців : Закон України від 22.02.2007 р. № 698. Дата оновлення: 10.09.2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-16/ed20090910>. (дата звернення: 03.06.2023).

55. Про деякі заходи, пов'язані із забезпеченням підготовки проведення у 2006 році виборців народних депутатів : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.08.2005 р. № 840. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840-2005-%D0%BF>. (дата звернення: 30.03.2023).

56. Про затвердження загальної чисельності апарату Запорізької міської ради, її виконавчих органів та деякі питання утворення відділів ведення Державного реєстру виборців : Рішення Запорізької міської ради від 20.07.2007 р. № 4р. URL: <https://zp.gov.ua/uk/documents/item/2525>. (дата звернення: 13.07.2023).

57. Про затвердження Концепції Єдиної інформаційно-аналітичної системи «Вибори» : Постанова Центральної виборчої комісії від 21.03.2003 р. № 16. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/acts/showcardd156.html?id=17643&what=0>. (дата звернення: 30.03.2023).

58. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах : Наказ міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15>. (дата звернення: 30.10.2023).

59. Про затвердження положення про відділ ведення Державного реєстру виборців районної адміністрації Запорізької міської ради по Заводському району : Рішення виконавчого комітету Запорізької міської ради від 23.05.2016 р. № 277. URL: <https://zp.gov.ua/uk/documents/item/16218>. (дата звернення: 13.07.2023).

60. Про затвердження технічного завдання на створення комплексної системи захисту інформації в АІТС «Державний реєстр виборців» : Постанова Центральної виборчої комісії від 29.05.2008 р. № 39. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/acts/showcard09d0.html?id=42719&what=0> (дата звернення: 25.06.2023).

61. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI. URL: <http://www.rada.gov.ua>. (дата звернення: 30.09.2023).

62. Про Концепцію підвищення правової культури учасників виборчого процесу та референдумів в Україні : Указ Президента України від 08.12.2000 р. № 1322/2000. URL: <http://portal.rada.gov.ua>. (дата звернення: 22.10.2023).

63. Про Порядок доступу органів ведення та регіональних органів адміністрування Державного реєстру виборців до бази даних Державного реєстру виборців : Постанова Центральної виборчої комісії від 09.04.2013 р. № 73. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/acts/showcard143b.html?id=43347&what=0>. (дата звернення: 10.07.2023).

64. Про порядок надання Центральною виборчою комісією робочим групам обліку виборців електронної бази даних загальних списків виборців по відповідній адміністративно-територіальній одиниці : Постанова Центральної

виборчої комісії від 02.08.2007 р. № 59. URL: <https://www.cvk.gov.ua>. (дата звернення: 18.09.2023).

65. Про Порядок одноразової передачі відомостей Державного реєстру виборців для створення реєстру територіальної громади : Постанова Центральної виборчої комісії від 17.02.2016 р. № 55. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0055359-16>. (дата звернення: 07.09.2023).

66. Про Порядок організаційно-правової підготовки і виконання дій щодо ведення Державного реєстру виборців : Постанова Центральної виборчої комісії від 20.01.2011 р. № 13. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/acts/showcard526e.html?id=44303&what=0>. (дата звернення: 20.06.2023).

67. Про Порядок первинного формування бази даних Державного реєстру виборців : Постанова Центральної виборчої комісії від 12.12.2008 р. № 69. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/acts/showcarda7fe.html?id=23654&what=0>. (дата звернення: 18.07.2023).

68. Про примірні зразки та опис печаток, вивіски відділів ведення Державного реєстру виборців : Постанова Центральної виборчої комісії від 27.12.2007 р. № 577. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/acts/showcard50e6.html?id=23404&what=0>. (дата звернення: 16.06.2023).

69. Про структуру органів управління районних адміністрацій Запорізької міської ради та затвердження штатної чисельності районних адміністрацій Запорізької міської ради : Розпорядження Запорізького міського голови від 02.08.2007 р. № 824р. URL: <https://zp.gov.ua/uk/documents/item/20976>. (дата звернення: 11.08.2023).

70. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : Розпорядження Кабінету міністрів України від 20.09.2017 р. № 649-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/649-2017-%D1%80>. (дата звернення: 26.10.2023).

71. Про Центральну виборчу комісію : Закон України від 30.06.2004 р. № 1932-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15>. (дата звернення: 22.10.2023).

72. Руда Н. І. Конституційно-правові основи виборів до органів місцевого самоврядування. Конституційно-правові форми безпосередньої демократії в Україні: проблеми теорії і практики. До 10-ї річниці незалежності України. Київ : Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2001. С. 62-86.

73. Рябов С. Г. Політичні вибори : навч. посіб. Київ : Тандем, 1998. 96 с.

74. Семьоркіна О. М. Формування списків виборців в аспекті запровадження Держаного реєстру виборців. Вибори і референдуми в Україні: законодавче забезпечення, проблеми реалізації та шляхи вдосконалення : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 13–15 лист. 2002 р.). Київ : Вид-во НОРА-ДРУК, 2003. С. 118–124.

75. Скрипнюк О. В. Конституційне право України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Ін Юре, 2010. 672 с.

76. Скрипнюк О. В. Курс сучасного конституційного права України : Академічне видання. Харків, 2009. 153 с.

77. Скрипнюк О. В. Питання конституційного права. Вісник. 2012. № 4(71). С. 123-134.

78. Ставнійчук М. І. Вибори як ключовий інститут демократичного конституційного ладу сучасної України. Право України. 2013. № 5. С. 18-29.

79. Ставнійчук М. І. Законодавство про вибори народних депутатів України : актуальні проблеми теорії і практики. Київ : Фак, 2001. 156 с.

80. Стельмах О. В. АІТС «Державний реєстр виборців». Вісник Центральної виборчої комісії. 2008. № 1 (11). С. 16–21.

81. Стельмащук А.М., Сутність і структура системи державного управління : навч. посіб. Тернопіль : ТАНГ, 2000. 315. URL: <https://buklib.net/books/22569/> (дата звернення 01.07.2023 р.)

82. Стешенко А.В. Повоєнні вибори: коли та за якими правилами? LB.ua. Дорослий погляд на світ. URL: <https://lb.ua/news/2023/03/27/550073> (дата звернення: 12.10.2023)

83. Стешенко Т. В. Методи діяльності виборчих компаній. Проблеми законності : респ. міжвідом. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. акад. України, 2003. Вип. 62. С. 21-27. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/552/1> (дата звернення: 10.06.2023).

84. Типове положення про орган (відділ) ведення Державного реєстру виборців : затв. постановою Центральної виборчої комісії від 26.02.2016 р. № 58 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0058359-16>. (дата звернення: 28.05.2023).

85. Типове положення про районну робочу групу обліку виборців затверджене : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 31.08.2005 р. № 840 «Про деякі заходи, пов'язані із забезпеченням підготовки проведення у 2006 році виборців народних депутатів України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840-2005-%D0%BF>. (дата звернення: 30.03.2023).

86. Тодика Ю. М., Журавський В.С. Конституційне право України. К. : Вид. Дім "Ін Юре", 2002. - 544 с.

87. Усенко-Чорна Ж. І. Державний реєстр виборців – крок до нової якості суспільного буття в Україні. Вісник Центральної виборчої комісії. 2011. № 2 (21). С. 31–35.

88. Федоренко В. Л. Категорія «виборчий процес» у конституційному праві: теоретико-методологічні та законодавчі аспекти. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2010. № 10. С. 30-40.

89. Хорватія ділиться досвідом післявоєнних виборів. Офіційний вебсайт Центральної Виборчої Комісії. URL :<https://cvk.gov.ua/novini/192290.html> (дата звернення: 15.08.2023).

90. Цветков В. В. Державне управління: основні фактори ефективності (політико-правовий аспект). Харків : Право, 1996. 164 с.

91. Циверенко Г. П. Народне волевиявлення в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. В. П. Петкова. Київ : КНТ, 2012. 144 с.
92. Цімдарс А. Реєстр виборців Латвії: історія створення, принципи роботи і перспективи. *Вибори і демократія*. 2006. № 2 (8). С. 31–34.
93. Шаміна Л. В. Сучасний стан і перспективи розвитку адміністративно-правового забезпечення реалізації конституційних виборчих прав громадян України. *Адміністративне право і процес*. 2014. № 1(7) С. 5-12.
94. Шаповал В. М. *Вибори та демократія. Вибори як форма безпосередньої демократії (питання теорії)*. Юриспруденція on-line. 10.12.2004. № 1/2004. URL: <https://www.lawyer.org.ua/?i=&p=3>. (дата звернення: 29.08.2023).
95. Шведа Ю. Р. *Вибори від А до Я: Настільна книга менеджера виборчої компанії*. Львів : Видавництво «Астролябія», 2015. 384 с.
96. Шведа Ю. Р. *Вибори та виборчі системи. Європейські стандарти та досвід для утвердження демократії в Україні*. Львів, 2010. 462 с.
97. Шумляк О. П. Закон України «Про державний реєстр виборців»: переваги і недоліки. *Право України*. 2008. № 9. С. 120-125.
98. Шумляк О. П. Правове регулювання діяльності органів Державного реєстру виборців. *Віче*. 2010. № 12. С. 26-29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2010_12_10. (дата звернення: 10.04.2023).
99. Шаповал В.М. Конституційний лад. *Юридична енциклопедія*. 2001. Т.3. С.280
100. *Юридична енциклопедія* : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп.ред.) та ін. Київ : «Укр. енцикл.», 1998. Т. 1 : А-Г. 672 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

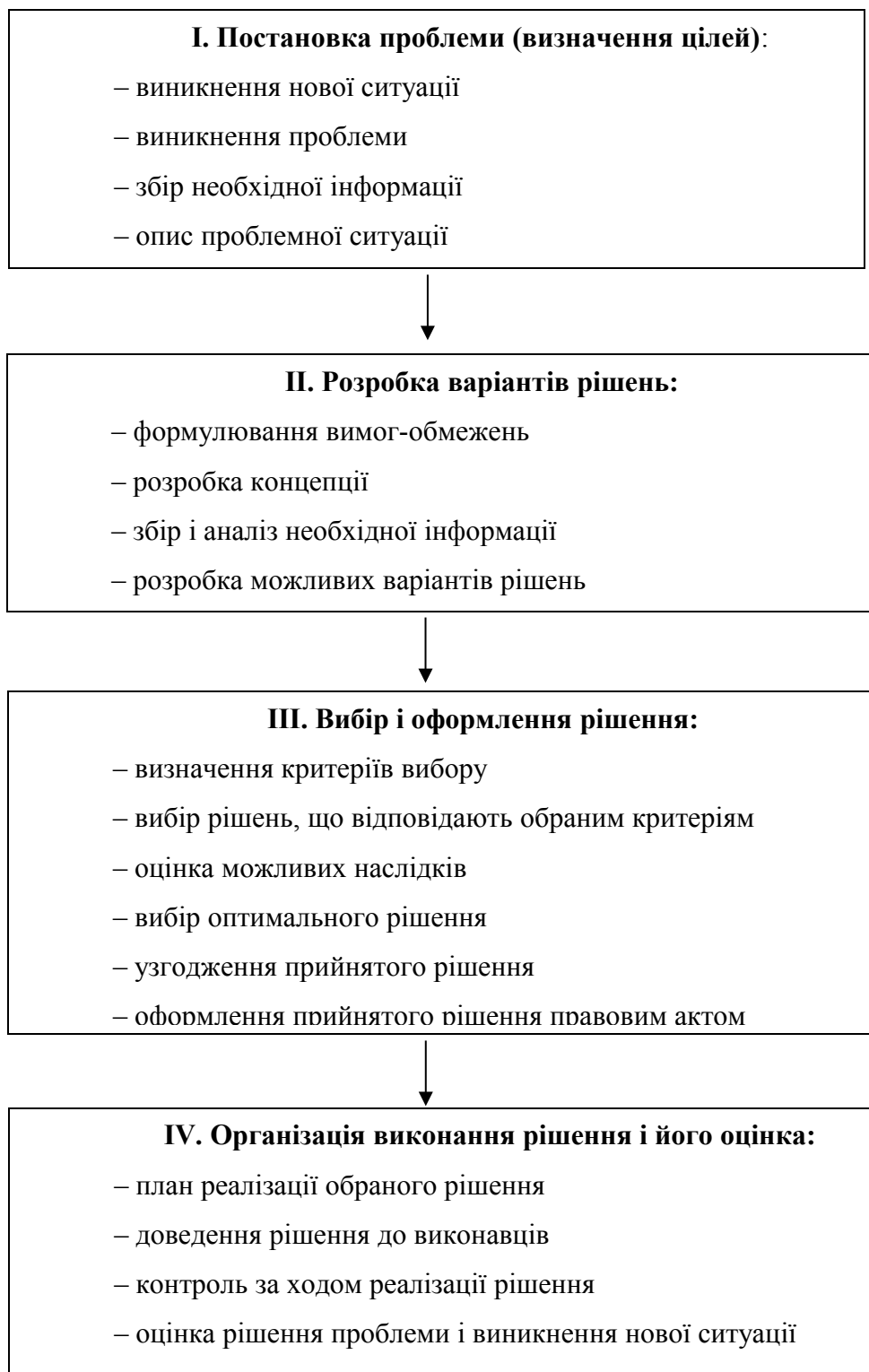

Рис.1. Прийняття рішень в відділі ведення Державного реєстру виборців

Додаток Б

Нормативно-правова база у сфері захисту інформації автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи «Державний реєстр виборців»

1. Закон України «Про інформацію».
2. Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах».
4. Правила забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 29 травня 2006 року № 373.
5. Положення про технічний захист інформації в Україні, затверджене Указом Президента України від 27 вересня 1999 року № 1229.
6. ДСТУ 3396.0-96. Захист інформації. Технічний захист інформації. Основні положення. Затверджено і введено в дію наказом Держстандарту України від 11 жовтня 1996 року № 423. Чинний від 01 січня 1997 року.
7. ДСТУ 3396.1-96. Захист інформації. Технічний захист інформації. Порядок проведення робіт. Затверджено і введено в дію наказом Держстандарту України від 19 грудня 1996 року № 511. Чинний від 01 липня 1997 року.
8. Положення про державну експертизу в сфері технічного захисту інформації. Затверджено наказом Держспецзв'язку від 16 травня 2007 року за № 93. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 16 липня 2007 року за № 820/14087.
9. Нормативні документи системи ТЗІ, затверджені наказами Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації СБ України.
 - НД ТЗІ 1.1-002-99. Загальні положення щодо захисту інформації в комп'ютерних системах від несанкціонованого доступу (Наказ від 28 квітня 1999 року № 22).
 - НД ТЗІ 1.4-001-2000 Типове положення про службу захисту інформації в автоматизованій системі (Наказ від 04 грудня 2000 року № 53).
10. Серія ГОСТ «Информационная технология. Комплекс стандартов на автоматизированные системы».

**Нормативно-правова база щодо забезпечення якісного
ведення Державного реєстру виборців на місцевому рівні.**

1. Закони України «Про Державний реєстр виборців, про вибори та референдуми, громадянство, звернення громадян, статусу місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування.
2. Постанови ВРУ про призначення дострокових виборів..
3. Укази Президента України про призначення дострокових виборів.
4. Постанови КМУ «Про затвердження типових положень про орган (відділ) ведення Державного реєстру виборців та про регіональний орган (відділ) Адміністрування Державного реєстру виборців» від 26 червня 2007 р. № 868.
5. Постанова Кабміну «Деякі питання утворення органів (відділів) ведення та регіональних органів (відділів) адміністрування Державного реєстру виборців» від 18 липня 2007 р. № 943 (із подальшими змінами і доповненнями).
6. Розпорядження Кабміну «Про затвердження плану заходів, пов'язаних з формуванням інформаційно-телекомунікаційної системи Державного реєстру виборців» від 05 вересня 2008 р. № 691-р (із подальшими змінами і доповненнями).
7. Постанови та розпорядження Кабінету міністрів України з питань функціонування Державного реєстру виборців.
8. Постанова ЦВК «Про вимоги до приміщень відділів ведення Державного реєстру виборців та норми забезпечення засобами зв'язку, обладнанням, інвентарем, оргтехнікою від 20 грудня 2007 р. № 572.
9. Постанови ЦВК з питань функціонування Державного реєстру виборців.
10. Положення про відділ адміністрування Державного реєстру виборців.
11. Положення про відділ ведення Державного реєстру виборців.
- 12.

Суб'єкти подання відомостей

№	Нормативний акт	Суб'єкт надання відомостей	Назва суб'єкту подання
1	Закон України «Про Державний реєстр виборців» ст.22 п.3	Уповноважена центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері громадянства, посадова особа подає	Заводський РВ УДМС України в Запорізькій обл.
2	Закон України «Про Державний реєстр виборців» ст.22 п.4	Керівник відділу державної реєстрації актів цивільного стану	Заводський районний у м.Запоріжжі відділ державної реєстрації актів цивільного стану
3	Закон України «Про Державний реєстр виборців» ст.22 п.6	Відповідний районний (районний у місті, міський, міськрайонний) суд	Заводський районний суд у м.Запоріжжі
4	Закон України «Про Державний реєстр виборців» ст.22 п.11	Керівник відповідного районного (районного у місті, міського) органу охорони здоров'я	Комунальним некомерційним підприємством «Центр первинної медико-санітарної допомоги №4»
5	Закон України «Про Державний реєстр виборців» ст.22 п.12	Уповноважена посадова особа органу реєстрації	Департамент реєстраційних послуг Запорізької міської ради

Кількість змін у Реєстрі в розрізі відділу
ведення Державного реєстру виборців районної адміністрації
Запорізької міської ради по Заводському району (досліджено автором)

Рік	Змін ідентифікаційних даних	Змін виборчої адреси	Включено нових записів	Знищено записів	Відхилено відмовлено записів	Всього опрацьовано записів
2009	2986	478	757	1361	424	6006
2010	10357	1123	1529	410	937	14356
2011	1793	2384	668	132	293	5240
2012	1938	3293	787	394	222	6634
2013	2110	2963	677	964	144	6849
2014	1641	2075	604	836	156	5312
2015	1972	2358	626	1007	141	6104
2016	3073	9743	536	844	345	14541
2017	1539	2027	357	775	93	4791
2018	2006	3064	698	909	276	7121
2019	1662	2968	509	541	132	5818

Звіт про виконану роботу
відділу ведення Державного реєстру виборців районної адміністрації
Запорізької міської ради по Заводському району
за 2019 рік

За 2019 рік відділом ведення Державного реєстру виборців районної адміністрації Запорізької міської ради по Заводському району було опрацьовано й реалізовано в роботі необхідне нормативно-правове забезпечення формування Реєстру. Організаційно-правова робота відділу була спрямована на виконання покладених на нього завдань.

З метою перевірки та підвищення професійної підготовки, набуття навиків, необхідних для кваліфікованого ведення Реєстру, працівниками відділу ведення Реєстру щомісячно успішно пройдені всі обов'язкові контрольні тестування на Порталі Служби розпорядника реєстру ЦВК в наступних розділах: Операційна система Microsoft Windows XP; Робота в АІТС ДРВ; Нормативно-правові акти ДРВ; Закон України «Про Державний реєстр виборців». Забезпечено взаємодію відділу ведення Державного реєстру виборців з органами місцевого самоврядування, окружною виборчою комісією, міською виборчою комісією з питань забезпечення виборчого процесу під час підготовки та проведення виборів.

Спеціалістами відділу ведення Державного реєстру виборців завантажено 536 відомостей періодичного поновлення та опрацьовано 4653 записів. Опрацьовано 67 пар кратних включень, по всіх кратних включенням здійснювалася перевірка персональних даних через Заводським РВ УДМС та департамент реєстраційних послуг, погоджувалися з іншими відділами ведення ДРВ. Зауваження від Розпорядника Реєстру щодо кратних включень відсутні.

Було проведено 1425 наказів начальника відділу ведення державного реєстру виборців. Надіслано 310 запитів до суб'єктів надання відомостей, по 4139 виборцях.

Проаналізовано стан 141 виборця в Реєстрі, які вибули з військових частин, установ відбування покарань, попередня адреса яких є в межах Заводського району, виборців що померли поза межами району, змінили прізвище та скасовано громадянство України.

За звітний період заведено 1073 заяви, а саме:

- щодо внесення запису до ДРВ – 54;
- щодо внесення змін до ідентифікаційних записів – 99;
- щодо зміни виборчої адреси – 42.

У виборчий період з підготовки до чергових виборів Президента України, повторного голосування, з виборів Президента України та позачергових виборів депутатів верховної ради України була проведена наступна робота:

- прийнято та опрацьовано 2878 заяв виборців, щодо тимчасової зміни місця голосування;
- надруковано та видано дільничним виборчим комісіям №230837-230859 іменні запрошення;
- надруковано та видано дільничним виборчим комісіям попередні та уточнені списки виборців для голосування;
- опрацьовано 2654 запитів з особистого кабінету виборців.

Розглянуто та надано відповіді на 51 звернення виборців з тимчасово окупованої території про надання інформації з Державного реєстру виборців.

Проведено 4177 пошукових запитів в Державному реєстрі виборців та сформовано в системі 3036 звітів.

Протягом звітного періоду уточнювалися дані та вносилися відповідні зміни у Довідник виборчих дільниць на постійній основі (звичайних та спеціальних) в Заводському районі м.Запоріжжя. Всього внесено змін – 29.

Протягом періоду здійснювалося ведення картографічного обліку виборчих дільниць Заводського району м.Запоріжжя.

Постійно забезпечувався захист Реєстру: захист цілісності бази даних Реєстру, його апаратного та програмного забезпечення, достовірності даних

Реєстру, захист Реєстру від несанкціонованого доступу, незаконного використання, незаконного копіювання, спотворення, знищення даних Реєстру, безпеку персональних даних виборців відповідно до Закону України “Про Державний реєстр виборців”.

Надавалась практична та методична допомога суб’єктам подання відомостей щодо надання періодичного поновлення даних Державного реєстру виборців.

Проходили тестування, що систематично проводиться службою Розпорядника Реєстру за тематикою:

- 1 . – Операційна система Microsoft Windows XP;
- 2 . – Робота в АІТС ДРВ;
- 3 . – Нормативно-правові акти ДРВ;
- 4 . – Закон України “Про Державний реєстр виборців”;
- 5 . – Open Office.org;
- 6 . – Тест для керівників та адміністраторів безпеки ОВ ДРВ.

Приймали участь в опитуванні службою Розпорядника Реєстру.

Щоденно проводилась перевірка електронної пошти та забезпечувався безперебійний зв’язок з ЦВК та іншими органами реєстру. Проводилось постійне ознайомлення з новинами, інструкціями та законодавством на офіційному сайті розпорядника Державного реєстру виборців.

Під час виборчих процесів 2019 року проводилися навчання з керівним складом дільничних виборчих комісій, надавалися індивідуальні консультації з питань уточнення списків виборців та внесення до них змін, уточнено електронні картки дільниць. За підсумками проведення виборів, було забезпечено отримання від дільничних виборчих комісії та опрацювання відомостей про 917 виявлених в списках виборців неточностей.

Станом на 1 вересня 2019 року згідно з методикою розрахунку оцінки відділ ведення Реєстру має оцінку стану справ та роботи відмінно – 11,56 балів

(макс. 12 балів), займає 170 місце в загальному рейтингу (всього 754) та 7 місце у регіоні (всього 31).

У 2019 році відділом ведення Реєстру всі завдання виконані повністю і на належному професійному рівні. Станом на 1 вересня 2019 року всі відомості періодичного поновлення опрацьовані на 100%, зауважень з боку Служби Розпорядника Реєстру Центральної виборчої комісії немає.

Заяв та звернень щодо оскарження дій відділу ведення Реєстру у зв'язку з невиконанням або неналежним виконанням працівниками відділу службових обов'язків, порушення правил доступу до відділу адміністрування та суду не надходило.

Зауважень з боку Служби розпорядника та відділу адміністрування, щодо виконання вимог комплексної системи захисту інформації відділом ведення Державного реєстру виборців районної адміністрації Запорізької міської ради по Заводському району немає.

Загальні дані особливостей голосування в Європейських країнах
(досліджено автором)

Індикатори Країни	Набуття виборчого права	Особливості підстави позбавлення права голосу на виборах (крім недієздатності)	Вільність явки на голосування
Австрія	19	Засудження за вчинення зло чину з відбуванням покарання в місцях позбавлення волі (на період відбування покарання і на строк 6 міс. після закінчення відбування покарання)	+
Бельгія	18	Засудження до позбавлення волі на строк понад 4 місяці, при цьому якщо особу засуджено на строк понад 4 місяці, вона позбавляється права голосу на 6 років, якщо на строк понад 3 роки – то на 12ти річний строк; перебування в психіатричній лікарні на лікуванні – на весь строк лікування	обов'язкове голосування (покарання штраф. виключення зі списків)
Великобританія	18	Позбавлення виборчого права за вироком суду; права голосу на виборах не мають лорди члени Палати лордів та монарх	+
Данія	18	Постійне проживання за кордоном (крім лікування, перебування на службі та аналогічних підстав)	обов'язкове голосування
Естонія	18	Засудження до позбавлення волі	+
Іспанія	18	Позбавлення виборчого права за вироком суду, перебування на військовій службі	+
Італія	18/25	Засудження за вчинення злочину з відбуванням покарання в місцях позбавлення волі, наявність судимості	обов'язкове голосування
Латвія	18	Засудження до позбавлення волі, перебування під слідством, якщо запобіжним заходом обрано взяття під варту	+
Литва	18	-	+
Німеччина	18 (16 – в деяких землях) проживання в країні не менше 3 місяців	Направлення до психіатричної лікарні для примусового лікування строком понад 1 рік	+
Польща	18	Позбавлення права голосу за вироком суду	+
Угорщина	18	Позбавлення політичних прав вироком суду, перебування на примусовому медичному лікуванні	+
Україна	18	-	+
Фінляндія	18	-	обов'язкове голосування
Франція	18	Позбавлення права голосу вироком суду за вчинення окремих видів злочинів	+
Чехія	18	-	+
Швеція	18	Не проходження реєстрації (за 30 днів до проведення виборів кожен виборець повинен зареєструватись)	+

Застосування альтернативного голосування у Європейських країнах

(досліджено автором)

Індикатори Країни	Голосування в дипломатичних представництвах/ на борту суден у плаванні під державним прапором тощо	Голосування в лікарнях та інших місцях тимчасового перебування громадян/ голосування на дому	Голосування поштою	Голосування через Інтернет	Голосування за довіреністю	Дострокове голосування (крім голосування поштою)
Австрія	-	+	+ (за корд.)	-	-	-
Бельгія	-	-	+ (за корд.)	-	+	-
Великобританія	-	-	+	+ (на місцевих)	+	+
Данія	+	+	+	-	-	+
Естонія	+	+	+	+	-	+
Іспанія	+	+	+	-	+	-
Італія	-	+	+ (за корд.)	-	-	-
Латвія	+	+	+	-	-	+ (на місцевих)
Литва	+	+	+	-	-	-
Німеччина	+	+	+	+	-	-
Польща	+	+	+	-	-	--
Угорщина	-	+	-	-	-	-
Україна	+	+	-	-	-	-
Фінляндія	+	+	+	-	-	+
Франція	+	-	-	+ (тест)	+	-
Чехія	+	+	-	-	-	-
Швеція	+	+	+ (за корд.)	-	+	+

Способи періодичного поновлення Європейських країн (досліджено автором)

Індикатори Країни	Органи, що реєструють громадян для участі у виборах	Періодичність поновлення реєстру виборців	Механізми поновлення
Австрія	Органи місцевого самоврядування	Перед кожними виборами	За заявним принципом
Бельгія	Органи місцевого самоврядування	Постійне поновлення	На підставі даних реєстрації за місце проживання
Великобританія	Органи місцевого самоврядування	Періодичне поновлення перед виборами	За заявним принципом: шляхом повідомлення поштою, реєстрації безпосередньо в органі реєстрації
Данія	Органи реєстрації населення	Постійне поновлення	На основі електронного національного реєстру громадян; при зміні місця проживання реєстр виборців оновлюється автоматично; включення громадян, що проживають за кордоном, здійснюється через інтернет
Естонія	Органи місцевого самоврядування	Постійне поновлення	На основі інформації про місце постійного проживання виборців
Іспанія	Центральна виборча комісія	Щомісячне поновлення	Виборці включаються/виключаються до реєстру на підставі повідомлення органів місцевого самоврядування про зміну місця проживання, досягнення 18 років, смерть тощо. Включення до реєстру іноземців (місцеві вибори) здійснюється за заявним принципом.
Італія	Органи місцевого самоврядування	Постійне поновлення	На підставі даних реєстрації за місцем проживання
Латвія	Органи місцевого самоврядування	Постійне поновлення	На основі даних національного реєстру громадян
Литва	Органи місцевого самоврядування Центральний виборчий комітет	Постійне поновлення, уточнення перед виборами	На підставі даних органів реєстрації актів громадянського стану про місце проживання, реєстрацію смерті, втрату громадянства; відповідні дані уточнюються перед кожними виборами і передаються до ЦВК окружними комісіями; у разі розбіжності даних ЦВК звертається до виборця із запитом про уточнення
Німеччина	Органи місцевого самоврядування	Перед кожними виборами	За заявним принципом: шляхом повідомлень поштою, безпосередньої реєстрації в органі реєстрації
Польща	Органи місцевого самоврядування	Постійне поновлення	На підставі даних реєстрації громадян за місце проживання і за заявним принципом – для громадян, які не зареєстровані за місцем проживання
Угорщина	Департамен МВС з питань обробки даних, реєстрації та виборів	Постійне поновлення	На підставі даних МВС
Україна		Щомісячне поновлення, уточнення перед виборами	На підставі даних ДМС, департаменту реєстраційних послуг, ВРАЦСів, судів, лікарень
Фінляндія	Центр реєстрації населення	Перед кожними виборами	На підставі даних Центру реєстрації населення
Франція	Органи місцевого самоврядування	Щорічно	За заявним принципом безпосередньо в органах реєстрації громадян
Чехія	Органи місцевого самоврядування	Щорічно	На підставі даних МВС – автоматично, крім того щороку органи місцевого самоврядування надсилають виборцям запити про точність даних реєстру, за 2 дні до дня виборів уточнення реєстру і списків виборців припиняється
Швеція	Виборча комісія	Перед кожними виборами	На підставі даних місцевих податкових органів

Додаток Ж

Склад ДВК на чергових виборах Президента України
31 березня 2019 року, за ознакою освіти, досвіду роботи членом ДВК,
професійною зайнятістю (досліджено автором)

№ ДВК	К-ть членів ДВК	Середня освіта	Середн.- спец. освіта	Вища освіта	Досвід роботи в ДВК		Професійна зайнятість		
					так	ні	Працює	не працює	пенсіонер
230837	16	2	5	9	10	6	6	6	4
230838	17	6	5	6	10	7	5	6	6
230839	15	1	7	7	8	7	10	5	2
230840	16	2	4	10	10	6	7	9	1
230841	16	5	4	7	11	6	7	4	4
230842	16	1	5	10	9	7	4	7	5
230843	16	4	3	9	10	6	6	9	1
230844	16	5	4	7	9	7	10	4	2
230845	19	6	4	9	10	9	12	3	4
230846	16	6	3	7	10	6	9	4	3
230847	16	3	4	9	10	6	12	3	1
230848	16	6	3	7	8	8	6	7	3
230849	17	4	4	9	9	8	9	6	2
230850	15	4	3	8	9	6	10	4	1
230851	16	4	5	7	11	5	9	4	3
230852	16	4	5	7	10	6	6	6	4
230853	16	4	3	9	8	8	8	7	1
230854	15	3	6	6	8	7	6	4	5
230855	18	4	6	8	9	9	8	8	2
230856	18	6	6	6	10	8	8	8	2
230857	17	3	6	8	13	4	11	4	2
230858	16	6	1	9	8	8	8	7	1
230859	16	4	4	8	6	10	9	4	3
230860	9	1	2	6	7	2	2	2	5
230861	9	1	1	7	6	3	3	3	3
	393	950	103	1950	229	165	191	134	70

Склад ДВК на повторному голосуванні з виборів Президента України
21 квітня 2019 року, за ознакою освіти, досвіду роботи членом ДВК,
професійною зайнятістю (досліджено автором)

№ ДВК	К-ть членів ДВК	Середня освіта	Середн.- спец. освіта	Вища освіта	Досвід роботи в ДВК		Професійна зайнятість		
					так	ні	Працює	не працює	пенсіонер
230837	16	8	5	3	8	8	4	7	5
230838	16	13	0	3	7	9	3	11	2
230839	16	12	0	4	8	8	5	7	4
230840	16	7	2	7	11	5	5	9	2
230841	16	10	5	1	5	11	3	11	2
230842	16	12	0	4	7	9	8	6	2
230843	16	13	0	3	4	12	7	9	0
230844	16	14	1	1	8	8	8	8	0
230845	16	10	0	6	5	11	5	6	5
230846	16	9	0	7	7	9	5	10	1
230847	14	11	0	3	10	4	8	5	1
230848	14	7	5	2	9	5	7	6	1
230849	16	9	3	4	7	9	11	5	0
230850	16	10	0	6	5	11	8	6	2
230851	16	12	1	3	8	8	7	7	2
230852	16	10	1	5	9	7	6	8	2
230853	16	13	1	2	6	10	3	8	5
230854	16	13	1	2	5	11	2	9	5
230855	16	12	1	3	4	12	6	10	0
230856	16	12	0	4	6	10	6	8	2
230857	16	9	0	7	6	10	5	11	0
230858	16	12	2	2	5	11	2	12	2
230859	16	11	1	4	7	9	6	6	4
230860	12	5	0	7	6	6	4	3	5
230861	12	4	0	8	6	6	3	0	9
	388	258	29	101	169	219	137	188	63

Склад ДВК на позачергових виборах народних депутатів України
21 липня 2019 року, за ознакою освіти, досвіду роботи членом ДВК,
професійною зайнятістю (досліджено автором)

№ ДВК	К-ть членів ДВК	Середня освіта	Середн.- спец. освіта	Вища освіта	Досвід роботи в ДВК		Професійна зайнятість		
					так	ні	Працює	не працює	пенсіонер
230837	14	6	1	7	6	8	10	3	1
230838	14	5	2	7	7	7	9	5	0
230839	14	2	3	9	8	6	5	5	4
230840	14	2	2	10	10	4	7	4	3
230841	14	2	2	10	9	5	5	6	3
230842	14	2	4	8	5	8	5	7	2
230843	14	3	0	11	6	8	7	5	2
230844	14	3	3	8	4	10	5	4	5
230845	14	4	0	10	7	7	7	3	4
230846	14	4	2	8	6	8	5	8	1
230847	12	5	1	6	10	2	11	0	1
230848	13	2	3	8	8	5	7	6	0
230849	14	5	0	9	10	4	7	5	2
230850	14	5	4	5	7	7	7	4	3
230851	14	5	1	8	5	9	7	5	2
230852	14	5	3	6	9	5	9	4	1
230853	14	2	2	10	7	7	8	3	3
230854	14	1	0	13	8	6	8	5	1
230855	14	1	2	11	11	3	9	4	1
230856	14	0	1	13	2	12	7	5	2
230857	14	4	3	7	6	8	8	5	1
230858	14	3	0	11	10	4	6	7	1
230859	14	2	2	10	7	7	7	4	3
230860	10	2	1	7	3	7	2	7	1
230861	10	1	1	8	8	2	4	5	1
	339	76	43	220	179	159	172	119	48

Соціологічне опитування

План дослідження популяризації Державного реєстру виборців

1. Методологія дослідження

1.1. Мета, завдання, предмет та об'єкт дослідження

Мета дослідження: з'ясування необхідності популяризації Державного реєстру виборців та розробка рекомендацій щодо запровадження програми підвищення рівня інформованості виборців про Державний реєстр виборців.

Виходячи із загальної мети дослідження, передбачається вирішити такі завдання:

- проаналізувати рівень обізнаності виборців про Державний реєстр виборців;
- з'ясувати найбільш популярний спосіб перевірити свої дані в Державному реєстрі виборців;
- визначити більш ефективний спосіб змусити виборців перевірити свої дані в Реєстрі виборців;
- надати практичні пропозиції заходів щодо популяризації Державного реєстру виборців.

Об'єкт дослідження: рівень популяризації Державного реєстру виборців.

Предмет дослідження: мешканці Заводського району міста Запоріжжя віком від 18 років.

Територією проведення дослідження є Заводський район міста Запоріжжя.

1.2. Опис інструментарію дослідження

1.2.1. Визначення досліджуваної сукупності

У нашому дослідженні генеральною сукупністю є всі мешканці Заводського району міста Запоріжжя, що є громадянами України та мають право брати участь у виборах. Одиниця виміру у нашому дослідженні – це виборець. Оскільки наше дослідження не має додаткового фінансування та значних людських ресурсів, то ми скористаємося методом опитування гніздової

вибірки, яка буде складатися з 200 виборців. Серед мешканців Заводського району ми опитаємо різні верстви населення: інтелігенції – це територіальний відділ освіти у Заводському районі ;

– звичайні громадяни – територіальний підрозділ ЦНАП м.Запоріжжя в Заводському районі;

– внутрішньо-переміщені особи та мешканці району, що потребують соціальної допомоги – Заводське районне управління соціального захисту населення Запорізької міської ради;

– молодь – виборці до 25 років Маємо 4 «гнізда». Тобто буде опитано $200 : 4 = 50$ осіб.

1.2.2. Методи збору первісної соціологічної інформації

Для збору первісної соціологічної інформації використовується метод анкетного опитування. У нашому дослідженні цей метод є найбільш раціональним та легким у реалізації.

1.2.3. Інструментарій

1. Анкета (на кожного виборця)

2. Інструкція щодо заповнення анкети.

2. Організація дослідження

Основні етапи дослідження:

– підготовчий етап (формування завдання; складання методології дослідження; формування вибірки, підготовка інструментарію; проведення пілотного дослідження);

– етап польового дослідження (заповнено 200 анкет);

– етап аналізу результатів дослідження.

3. Представлення результатів дослідження

3.1. Опитування виборців

Під час проведення анкетування було опитано 200 громадян України, які мешкають в Заводському районі міста Запоріжжя.

Інструкція з заповнення анкети

Шановний виборцю!

У цій анкеті Ви можете вибрати не більше, ніж один пункт відповіді у кожному питанні, окрім питання номер 3, в якому може бути декілька відповідей. Конфіденційність гарантована.

Дякуємо Вам за участь в опитуванні.

Вид анкети.

Шановний виборцю!

Шановний виборцю!

У цій анкеті Ви можете вибрати не більше, ніж один пункт відповіді у кожному питанні, окрім питання номер 3, в якому може бути декілька відповідей. Конфіденційність гарантована.

Дякуємо Вам за участь в опитуванні.

Анкета

вік

стать

1) Чи відомо Вам про Державний реєстр виборців?

так

ні

2) Чи перевіряли Ви себе у Реєстрі виборців?

так

ні

3) Відмітьте всі відомі Вам способи перевірки даних у Реєстрі виборців.

звернутися до відділу ведення Державного реєстру виборців
 перевірити себе в інтернет-ресурсі «Особистий кабінет виборців»
 перевірити себе в списках виборців на виборчій дільниці
 дочекатися коли принесуть запрошення на вибори

4) Як Ви вважаєте, чи потрібно рекламувати Державний реєстр виборців?

так

ні

5) На Вашу думку як ефективніше повідомити громадянам про необхідність перевірити свої дані в Реєстрі виборців

засоби масової інформації
 оголошення
 смс-розсилка
 інтернет ресурси

Дякуємо Вам за участь в опитуванні!

Аналіз соціологічного опитування

Варіанти відповідей		Відділ освіти	Відділ реєстрації фізичних осіб	УСЗН	ДНЗ «ЗВІУ» (училище)	Підсумок
Чи відомо Вам про Державний реєстр виборців	так	50	37	23	41	151
	ні	-	13	27	9	49
Чи перевіряли Ви себе у Реєстрі виборців?	так	21	9	1	12	43
	ні	29	41	49	38	157
Відмітьте всі відомі Вам способи перевірки даних у Реєстрі виборців	ДРВ	50	14	12	38	114
	Каб.виборця	21	11	2	17	51
	ДВК	44	28	22	3	97
	Запрошення	50	21	38	33	142
Як Ви вважаєте, чи потрібно рекламувати Державний реєстр виборців?	так	45	28	37	45	155
	ні	5	22	13	5	45
На Вашу думку як ефективніше повідомити громадянам про необхідність перевірки персональні дані в Реєстрі виборців	ЗМІ	27	20	24	11	82
	Оголошення	4	12	17	-	33
	sms-розсилка	28	21	33	47	129
	Інтернет ресурси	50	41	36	50	177

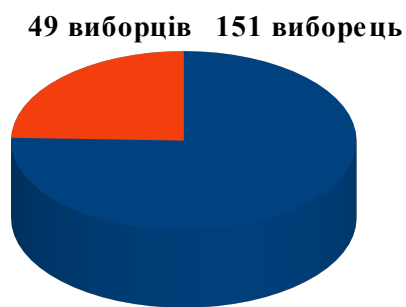

Рис. 1. Діаграма результатів опитування на питання: «Чи відомо Вам про Державний реєстр виборців?»

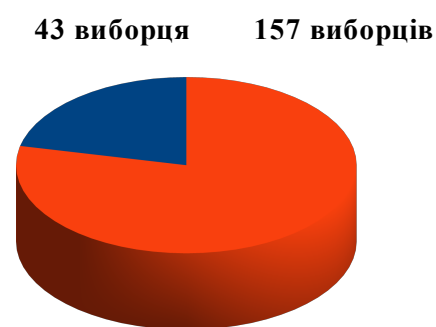

Рис. 2. Діаграма результатів опитування на питання: «Чи перевіряли Ви себе в Реєстрі виборців?»

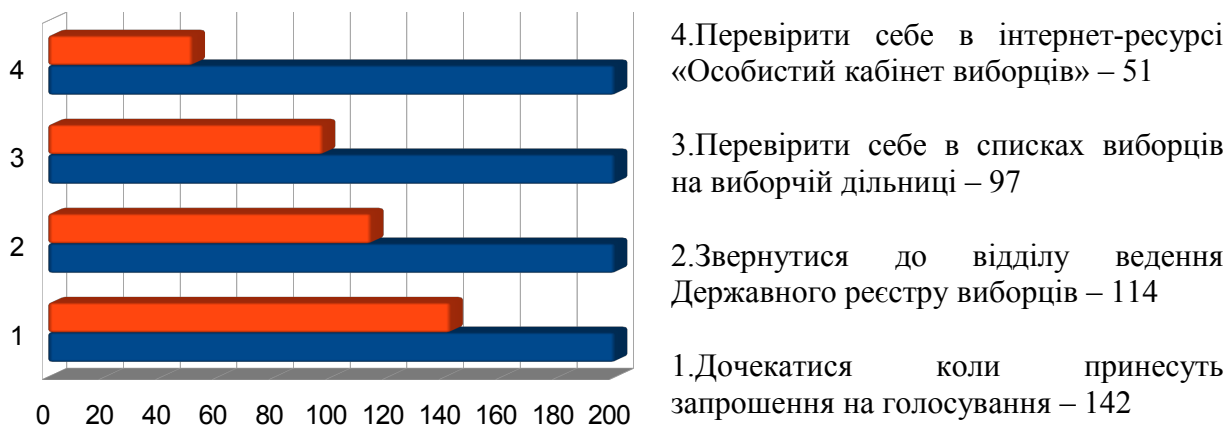

Рис. 3. Діаграма результатів опитування на питання: «Відмітьте всі відомі Вам способи перевірки даних у Реєстрі виборців»

155 виборців 45 виборців

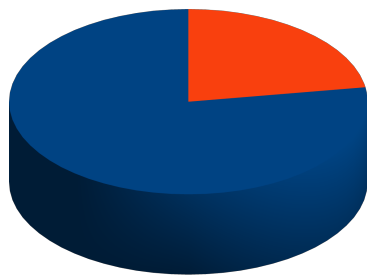

Рис. 4. Діаграма результатів опитування на питання: «Як Ви вважаєте, чи потрібно рекламувати Державний реєстр виборців?»

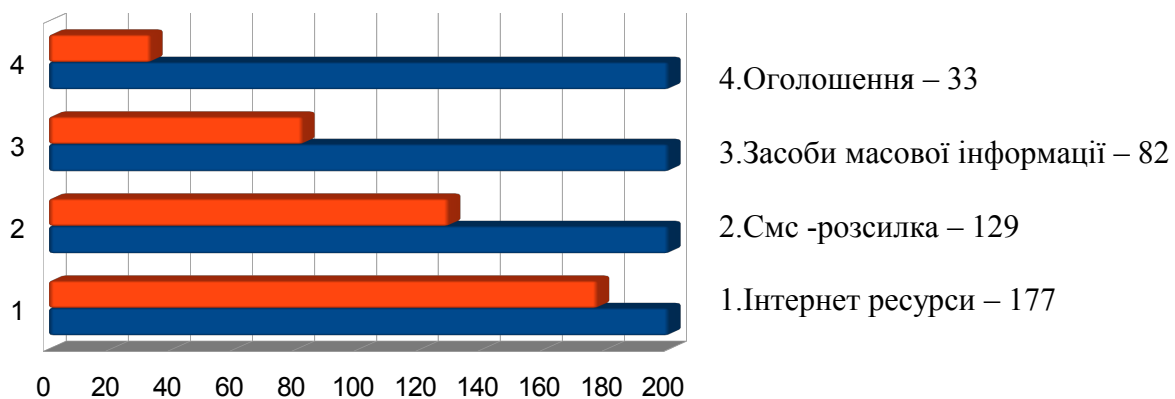

Рис. 5. Діаграма результатів опитування на питання: «Як ефективніше повідомити громадянам про необхідність перевірити свої дані в Реєстрі виборців?»

Проект створення соціальної реклами

1. Назва проекту: «Популяризація Державного реєстру виборців через інформаційну підтримку населення».

2. Опис проблеми, на вирішення якої спрямовано діяльність проекту

На офіційному веб-сайті «Державний реєстр виборців» (www.drv.gov.ua) розроблений та функціонує програмний ресурс «Особистий кабінет виборця». В особистому кабінеті виборця можна перевірити інформацію про своє включення (невключення) до Державного реєстру виборців. Перевірити своє включення до Державного реєстру виборців можна за допомогою он-лайн сервісу «Кабінет виборця» чи завітавши до органу ведення Державного реєстру виборців за місцем своєї реєстрації.

Згідно даних проведеного аналізу, працівниками відділу ведення Державного реєстру виборців районної адміністрації Запорізької міської ради по Заводському району, через інтернет-ресурс «Особистий кабінет виборця», в межах Заводського району міста Запоріжжя із загальною кількістю 47 445 виборців, перевірили свої персональні дані 2546 виборців, а за 10 років функціонування відділів ведення Державного реєстру виборців безпосередньо до відділу звернулося 5 тис осіб.

Цей факт говорить що, для популяризації Державного реєстру виборців необхідно розміщувати соціальну рекламу з закликами «Перевірити свої персональні дані подбай про майбутнє» на телебаченні та інтернет ресурсах. Відповідно до Закону «Про рекламу», соціальною рекламою є «інформація будь-якого виду, розповсюджена в будь-якій формі, яка спрямована на досягнення суспільно корисних цілей, популяризацію загальнолюдських цінностей і розповсюдження якої не має на меті отримання прибутку».

Щоб знайти ефективні шляхи розв'язання проблемних питань, був застосований метод мозкового штурму, в якому взяли участь всі зацікавлені сторони (місцеві органи влади та мешканці району).

3. Мета та завдання проекту

Мета проекту: популяризація Державного реєстру виборців для підвищення якості списків виборці; ознайомлення з інтернет ресурсом “Особистий кабінет виборців”; заохочення виборців до виконання громадського обов’язку, а саме до голосування.

Завдання проекту полягає в створенні та трансляції соціальної реклами з назвою «Перевір свої дані – подбай про майбутнє країни» тривалістю 3-5 хвилин, як засобу інформаційної підтримки, щодо популяризації Державного реєстру виборців.

4. Цільові групи проекту

Інформаційна підтримка проекту здійснюється органами державної влади у формі розміщення інформації на всіх офіційних державних сайтах країни; державними та місцевими телерадіокомпаніями за рахунок організації презентації проекту в ефірі каналів телебачення.

Основна цільова група: громадяни України (45 мільйонів) – отримання необхідних знань щодо необхідності перевірити свої дані в Державному реєстрі виборців.

Зацікавлені сторони: влада – покращення якості списків виборців та підвищення явки виборців під час голосування; громадяни України (понад 42 мільйони чол.) – якісні списки виборців.

5. Опис діяльності, що здійснюватиметься в межах проекту

Період виконання	Завдання	Діяльність на виконання завдання	Місце проведення	Очікувані результати відповідної діяльності
01.01.2020-06.01.2020	Переговори про співпрацю та укладення договору про виконання робіт з телерадіокомпаніями		телерадіокомпанії	укладення договору про виконання робіт з телерадіокомпаніями
01.01.2020-06.01.2020	Розроблення сценарію відеоролику		студія запису телерадіокомпаній	проектування сценарію соціальної реклами
07.01.2020-31.01.2020	Проектування та розробка відеопакету		студія запису телерадіокомпаній	готовий відеоматеріал
01.02.2020-01.05.2020 (3 місяці)	Запуск соціальної реклами та трансляція в ефірі телерадіокомпаній України		телерадіокомпанії України	трансляція соціальної реклами в ефірі каналів телебачення

В процесі перегляду люди сприйматимуть інформацію з вуст звичайних та публічних людей, які пояснюють необхідність перевірки персональних даних у Державному реєстрі виборців. Демонстрування відеоролику, тривалістю показу – 3-5 хв., на телевізійних каналах країни. Кількість таких демонстрацій – не менше ніж один раз на день

6. Очікувані результати проекту

Реалізація мети проекту передбачає забезпечення інформаційної підтримки населення, оскільки сьогодні ця ділянка є слабкою. Одним з засобів якісної та ефективної інформаційної підтримки є продукт соціальної реклами.

Під час реалізації проекту, у суспільстві формується розуміння необхідності перевірки персональних даних в Державному реєстрі виборців для покращення якості списків виборців, а отже і збільшення кількості громадян з активною позицією щодо виконання громадського обов'язку (голосування)

Зацікавлені сторони, в рамках проекту, досягнуть наступні результати:

- громада – отримання необхідної інформації щодо функціонування Державного реєстру виборців та способів перевірки своїх персональних даних;
- влада – впровадження ефективного засобу для інформування громадян та підвищення їх освіченості у сфері діяльності Державного реєстру виборців, покращення якості списків виборців;
- інвестор проекту – отримання нематеріальних вигід від інвестування в проект;
- менеджер проекту та команда управління проектом – отримання матеріальної вигоди за управління проектом та досягнення продукту проекту.

Очікуваними довгостроковими результатами від проекту є підвищення громадської свідомості людей. Якісні списки виборців під час голосування.

Проект встановлення інформаційних стендів

1. Тема проекту «Комунікація влади з населенням»

2. Опис проблеми: Забезпечити інформаційною підтримкою населення щодо передвиборної агітації та висвітлення діяльності місцевої влади.

Згідно із **частиною 4 статті 59 Закону «Про вибори Президента України»**, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування не пізніше як за дев'яносто днів до дня виборів відводять місця та обладнують стенди, дошки оголошень у людних місцях для розміщення матеріалів передвиборної агітації.

Згідно даних спостерігачів Громадської мережі “Опора” серед 29 місць для агітації, визначених Херсонською міською радою, у 23 місцях відсутні передбачені рішенням рекламні щити, стенди чи дошки оголошень. І така ситуація по всій Україні.

Щоб виконати пункт закону необхідно встановити спеціальні інформаційні стенди, для розміщення агітаційних плакатів, політичної реклами під час передвиборчих кампаній. Супутню облаштувати стенди скриньками довіри та використовувати для соціальної реклами та висвітлення діяльності влади.

3. Мета та завдання проекту

Мета проекту: виготовити та встановити в Заводському районі м.Запоріжжя 5 стендів, як засобів візуальної комунікацій.

Завдання проекту:

- 1) виготовлення та встановлення 5 стендів;
- 2) облаштувати кожен стенд скриньками відгуків та запитань;
- 3) політично освічувати громадян району;
- 4) збільшення явки громадян на дільниці для голосування у день виборів;
- 5) підвищення громадської відповідальності за зроблений вибір;
- 6) збільшити довіру громадян до місцевої влади;
- 7) зацікавити громадян у вирішенні громадських проблем;
- 8) підвищити рівень громадської активності мешканців району;
- 9) отримання зворотнього зв'язку від населення.

Використання стендів як засобу візуальної комунікації є надзвичайно ефективним. Застосування стендів забезпечує не лише якісне та оперативне розміщення цільової інформації, але й сприяє естетизації та гармонійному поєднанню з елементами благоустрою району.

4. Цільові групи проекту

1) 55 тис. мешканців району матимуть можливість підвищувати рівень політичної обізнаності та соціальної проінформованості засобами візуальної комунікації.

- 2) політичні партії (близько 353) та кандидати різних виборчих компаній розміщуватимуть передвиборчу агітації у місцях найбільшого потоку громадян;
- 3) Заводська районна адміністрація м.Запоріжжя використовуватиме стенди для соціальної реклами та висвітлення діяльності влади;
- 4) комунікація місцевої влади з населенням через скриньки відгуків та запитань.

5. Опис діяльності, що здійснюватиметься в межах проекту

Період виконання (тижні та місяці)	Завдання	Діяльність на виконання завдання	Місто та місце проведення	Очікувані результати діяльності
1 тиждень	1.Визначення нормативно-законодавчої бази		м.Запоріжжя, Заводський р-н	
1 місяць	2.Підготовка проектної документації			
1 місяць	3.Процес узгодження місця встановлення стендів			
1 місяць	4.Розробка та узгодження макету стендів			
1 місяць	5.Виготовлення стендів			
1 тиждень	6.Встановлення стендів			
1 тиждень	7.Презентація результатів та фінансова звітність про використання коштів			

6. Очікувані результати проекту

Стенди є одним з найбільш популярних засобів візуальної комунікації і носієм певної інформації. Використання інформаційних стендів дозволяє оперативно розміщувати інформацію там, де вона буде найбільш актуальною, доступною та зручною для зчитування. А це вкрай необхідно, коли стоїть питання майбутнього країни.

Після встановлення стендів кожен мешканець району зможе ознайомитися з передвиборною агітацією, програмами кандидатів різних рівнів у зручний час та у звичній формі. Це підвищить політичну культуру виборців та допоможе з визначенням свого кандидату чи партії. Збільшиться кількість зацікавлених громадян у необхідності прийти на виборчу дільницю і проголосувати (див. рис 1).

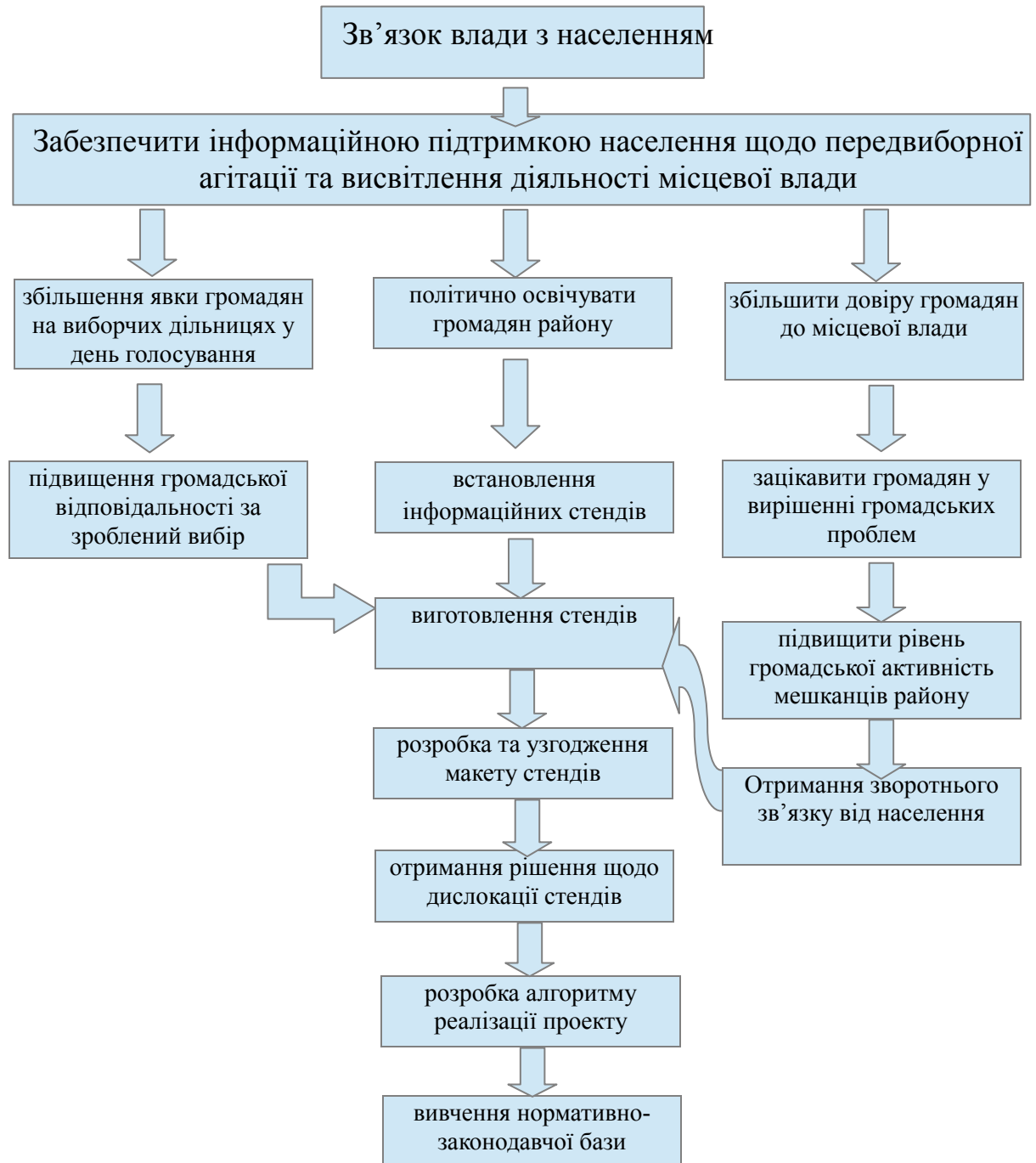

Рис.1. Дерево цілей

Контроль за цільовим використанням стендів буде покладено на районну адміністрацію Запорізької міської ради по Заводському району, що надасть змогу ефективно їх використовувати та якісно обслуговувати для розміщення агітаційних плакатів, політичної реклами під час передвиборчих компаній, а у міжвиборчий час для соціальної реклами, висвітлення діяльності місцевої влади та отримання зворотнього зв'язку від населення.

Проект встановлення інфокіосків

1. Тема проекту «Впровадження інноваційних технологій в інформаційну сферу громадян»

2. Опис проблеми:

Зважаючи на розвиток інноваційних технологій, які вже зараз оточують нас майже на кожному кроці, багато де використовуються сенсорні інформаційні кіоски. Пропонуємо облаштувати сенсорними інформаційними кіосками кожен районну адміністрацію міста Запоріжжя. Це значно швидше і комфортніше дозволить ознайомити громадян з необхідною інформацією та надавати певні послуги. Сенсорний інформаційний кіоск (інфокіоск) – це багатофункціональний комплекс на базі ПК з сенсорним монітором із спеціальним програмним забезпеченням. Головною характеристикою, яку має дане обладнання, є оснащення сенсорною панеллю. Моментально реагуючи на дотик користувача, панель подає сигнал комп'ютеру, після чого необхідна інформація виводиться на монітор.

Наприклад, за допомогою інфокіоску можна на офіційному сайті Державного реєстру виборців, де працює електронний сервіс “Особистий кабінет виборця”, громадяни мають можливість, отримувати та уточнювати інформацію про себе та членів родини, перевіряти правильність внесення своїх персональних даних до Державного реєстру виборців через інтернет.

В такі розумні стенди можна вкладати загальну інформацію не лише про роботу Державного реєстру виборців, але і висвітлювати діяльність органів влади, розміщувати соціальну рекламу, а під час виборчого процесу, можна розміщувати інформацію про кандидатів та їх передвиборні програми.

Інфокіоск використовується для швидкого і своєчасного отримання інформації. Залежно від призначення апарату, обладнання комплектується додатковими пристроями та програмним забезпеченням. Інфокіоски можуть працювати під управлінням будь-якої операційної системи і з будь-яким програмним забезпеченням. Завдяки антивандальному виконання корпусу пошкодження або злом пристрою неможливі. Інфокіоски дають змогу розміщувати інформацію якісно та швидко, за потреби її змінювати.

3. Мета та завдання проекту

Мета проекту: застосування інноваційних технологій у наданні владних послуг та інформації; забезпечення інформаційною підтримкою населення, що внесе креативний характер в роботу органів місцевої влади, шляхом створення можливості надання інформації щодо діяльності влади.

Завдання проекту:

1. Встановлення 7 сенсорних інформаційних кіосків, як засобів інноваційної комунікації влади з населенням, у районних адміністраціях міста Запоріжжя.

2. Впроваджувати інноваційні технології у діяльність владних структур.

3. Зацікавленості громадян справами громади та підвищенню правової та політичної освіченості.

4. Збільшення довіри громадян до місцевої влади.

4. Цільові групи проекту

Основна цільова група: громада міста Запоріжжя (758 тис. чол.) матимуть можливість підвищувати рівень політичної обізнаності та соціальної проінформованості засобами інноваційних технологій.

Зацікавлені сторони: органи влади м.Запоріжжя використовуватимуть сенсорні інфокіоски для соціальної реклами та висвітлення діяльності влади, Приватна фірма «Сенсорні Системи Україн».

5. Опис діяльності, що здійснюватиметься в межах проекту

Період виконання	Завдання	Діяльність на виконання завдання	Місце проведення	Очікувані результати відповідної діяльності
01.01.2020-16.01.2020	Переговори про співпрацю та укладення договору про виконання робіт з підприємством «Сенсорні системи України»		Через інтернет ресурси та телефонний зв'язок.	Складання договору про виконання робіт
01.01.2020-26.01.2020	Узгодження проектної документації та обговорення необхідного програмового забезпечення інфокіосків		Запорізька міська рада	Підписання договорів
27.01.2020-27.02.2020	Отримання інфокіосків		Запорізька міська рада	Отримані інфокіоски
01.03.2020-31.03.2020	Встановлення інфокіосків та запуск на них соціальної реклами та необхідної інформації		Районні адміністрації міста Запоріжжя	Використання громадянами сенсорних інформаційних кіосків

6. Очікувані результати проекту

Використання інфокіосків як засобу візуальної комунікації є надзвичайно ефективним, це не лише якісне та оперативне розміщення цільової інформації, але й сприяє впровадженню новітніх технологій у життя громадян. Використання новітніх технологій призведе до зацікавленості громадян справами громади та підвищенню правової та політичної освіченості. Використання інфокіосків дозволяє оперативно розміщувати актуальну інформацію доступно та зручно для зчитування. А це вкрай необхідно, коли стоїть питання майбутнього країни.

Це підвищить політичну культуру виборців та збільшиться кількість зацікавлених громадян у житті громади та діяльності місцевої влади

Контроль за цільовим використанням стендів буде покладено на районні адміністрації Запорізької міської ради, що надасть змогу ефективно їх використовувати та якісно обслуговувати.

Переваги та сфери застосування інформаційних кіосків: цілодобова робота; можливість швидко і легко оновлювати інформацію; можливий додатковий дохід від реклами; широкий спектр використання; не залежить від людського фактора; антивандальне покриття корпусу.

Застосовувати інформаційні кіоски можна в різних сферах діяльності: медицині, банківських структурах, податкових інспекціях, торгівлі і сфері послуг. Необхідно щоб коло їх застосування збільшилося і у сфері органів влади.

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Сергєєва Марина Вікторівна, магістрантка 2 курсу магістратури, форма навчання заочна, факультет соціології та управління, спеціальність «публічне управління та адміністрування» освітньо-професійна програма «публічне управління та адміністрування», адреса електронної пошти sergeevam-88@outlook.com,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Формування системи Державного реєстру виборців на місцевому рівні» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) Сергєєва М.В.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (науковий керівник) Глазунов В.В.